

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

10

oktober 1987

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

oktober 1987

10

letnik LXXXVII izhaja od leta 1895

vsebina

	Gore — odprto srce za ljubitelje narave	417
Marjan Raztresen	Organizacija in člani	418
Aleš Kunaver	Pisma izpod Lotseja	421
Marjan Raztresen	Vsi slovenski dvatisočaki	424
	Rekorderja E 6 YU	426
	Kategorizirane planinske poti	427
Aleksander Čičerov	Tara in mednarodno javno pravo	428
Jože Čurin	Čistejše slovenske gore	430
Dušan Novak	Primerjava Tanapa s TNP	430
Rudo Starič	Prikazni	431
Peter Vovk	Praokus po dobri zemlji	434
Bojan Štumberger	Kakšna noč... bi takrat lahko bila	436
Neža Maurer	Klobuk na palici	436
Franc Temelj	Nočni Blegoš	437
Erna Meško	Iz Pomurja na Pohorje	438
	Reki za planinsko rabo	440
Peter Čižmek	Blede gore, ki medlijo tam daleč	442
Józef Nyka	Celo deviški sedemtisočaki so že redki	446
	Prečenje Lotsejev	447
	Smučanje s osemtisočakov	448
	Jeti, kakršnega ne poznamo	452
Janez Gornik	Otroci so naše največje bogastvo	453
	Odmevi	455
	Iz planinske literature	458
	Društvene novice	462

Slika na naslovni strani: Dan planincev Ermanovec 1987 Foto: Janez Zrnc

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9. p. p. 214. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Tomaž Banovec, Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Zdenko Kodrič, Jože Krajnc, Dragica Manfreda, Jože Poglajen, Nada Praprotnik, Marien Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja, Nevenka Vogelnik in Božo Zorko. Predsednik izdajateljsko-založniškega sveta Ante Mahkota. Pri-spevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Letna naročnina je 5000 dinarjev in jo lahko naročniki plačajo v dveh obrokih, prvega v februarju, drugega v juniju; za tujino znaša naročnina 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upo-števamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto, med letom odpovedi ne moremo sprejemati. Tiska Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani.

GORE – ODPRTO SRCE ZA LJUBITELJE NARAVE

Kakšnih šest tisoč planincev se je v nedeljo, 13. septembra zbralo pri Domu Triglavske, XXXI. udarne divizije na Ermanovcu (964 m) nad Trebijo in Sovodnjem, kjer je bil letošnji, po vrsti že 19. dan slovenskih planincev. Zbrane planince, med katerimi je bil tudi predsednik Planinske zveze Jugoslavije Miroslav Franjkovič, sta pozdravila tajnica PD Sovodenj Marija Hribar (to društvo je letos organiziralo osrednje srečanje slovenskih planincev) in predsednik občinske skupščine Škofja Loka Jože Albreht, slavnostni govornik pa je bil predsednik skupščine Jugoslavije Marjan Rožič. V kulturnem sporedu, ki je trajal približno eno uro, so sodelovali godba na pihala Eta iz Cerknega, pevski zbor Uranarji iz Gorenje vasi, pionirji osnovne šole Sovodenj in folklorna skupina turističnega društva iz Sovodnja.

Po slavnostnem delu je bil zabavni program s plesom, za prijetno počutje pa so poskrbeli številni domačini, ki so na stojnicah prodajali hrano in pijačo. Medtem ko so nekateri planinci ostali na prireditvenem prostoru do pozne noči, so drugi izkoristili lep, čeprav nekoliko soparen dan za izlete predvsem po škojeloški transverzali, tako na Slajko, Goro, Blegoš ter na Stari, Mladi ali Bevkov vrh.

Slavnostni govornik na letošnjem dnevu planincev je bil dr. Marjan Rožič, ki je dejal:

Drage planinke in planinci,
tovarišice in tovariši!

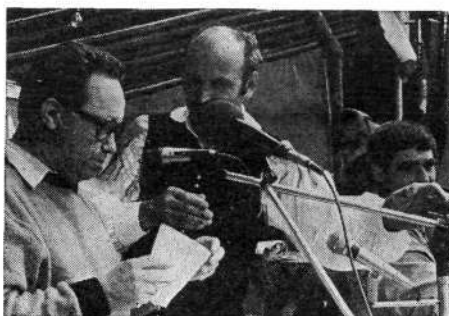
Dan planincev je za vse zbrane ljubitelje planin lepa in koristna priložnost za prijetna in tovariška srečanja, zbor slovenskih planincev pa zelo priljubljena manifestacija. Vsako leto je dan planincev izraz novega koraka naprej v razvoju planinske organizacije in spodbuda za nove dosežke. Letos so nam to prijetno in pomembno svečanost pripravili prizadevni planinci iz planinskega društva Sovodenj z željo, da bi se na Ermanovcu kar najbolj prijetno počutili. Srečanje ob Domu Triglavske XXXI. udarne divizije nas spominja in povezuje z njenim junaštvom v osvobodilni vojni. Bogata je zgodovina teh krajev, na katere se nam odpira pogled s prelepimi planin tega območja. V objemu teh planin je rasla, se širila in zmagovala vstaja poštenih in svobodoljubnih ljudi proti okupatorjem, nasilju in domačim izdajalcem. Poljanska vstaja je pomenila odločen odgovor ljudi tega območja proti izseljevanju, ki so ga

Množica obiskovalcev na letošnjem dnevu planincev na Ermanovcu

Nemci pričeli leta 1941. Prav poljanska vstaja je bila odločilna za nadaljnji razvoj partizanskega gibanja na Gorenjskem, očitna pa je tudi njena povezanost z legendarno dražgoško bitko. Naj vas spomnim še posebej na slavno XXXI. udarno divizijo naše osvobodilne vojske, ki je tesno povezana s temi kraji.

Ni treba ob tej priložnosti posebej dokazovati, da je planinstvo odpiralo mnoge poti razvoja narodnoosvobodilne borbe, da so partizanski kurirji uporabljali lastnosti, spoznanja in izkušnje planinstva, da so bile mnoge planinske postojanke partizanom drugi dom, planinske poti pa so omogočale gibanje v osrčju gozdov in planin tega območja. Osvobodilni boj je prinašal svobodo, toda planine so bile najprej svobodne, na mnoge pa okupatorjeva noga niti ni stopila. Planine so sprejemale v svoje zavetje vojsko svojega naroda, da bi tako z veličino svoje moči in mnogimi skrivnostmi hrabrile vse, ki so se v njihovem zavetju in objemu bojevali za svobodo slovenskega in vseh drugih narodov podjarmljene Jugoslavije, za svojo socialno in nacionalno osvoboditev. S ponosom lahko tudi danes trdimo, da je naš gorski velikan Triglav s peterokrako zvezdo postal

Slavnostni govornik na Ermanovcu je bil predsednik jugoslovanske skupščine Marjan Rožič

in ostal simbol Osvobodilne fronte slovenskega naroda, simbol njegove svobode in povezanosti naroda s svojimi gorami.

Naše planine, hribi in gozdovi so bili zanesljiv dom našim junaškim partizanom, bili so prizorišče mnogih borb in epopej, v njih so se bili hudi boji z močnejšim sovražnikom za vsak hrib, cesto, za vsako drevo, bili so strah in trepet sovražnikom. V njih so nastajale nove borbene pesmi, likovna dela, cvetela je svoboda, rasla nova ljudska oblast in odpirale so se poti samostojnega razvoja v svobodi.

Redki so primeri v svetu, da se na tako majhnem prostoru odigrajo v medsebojni povezavi tako usodni in pomembni dogodki v boju trpečega naroda za svojo svobodo. Planinstvo je odigralo pomembno vlogo pri ohranitvi slovenske podobe naših krajev, gora, jezika, navad in kulture. To so zgodovinska dejstva, na katera smo vsi ponosni. Ne spominjamo se jih zato, da bi se obračali nazaj in ostajali v objemu preteklosti, temveč da bi v njih videli in gojili vedno nove izvire, poglede, junaštvo in odločnost za čas, v katerem živimo, in za velike in težavne, toda uresničljive naloge, ki so pred nami.

Mislím predvsem na izhod iz krize po demokratski, samoupravni in ekonomski poti, na inflacijo, ki jo moramo ne le zaustaviti, temveč občutno zmanjšati; na nujnost, da samoupravljanje postane edina pot uspešnega razvoja in prava vstopnica v novo stoletje, ki je pred nami. Mislím na nujnost in potrebo, da gradimo učinkovito demokratično družbo, namenjeno človeku in njegovi sreči, da gojimo med seboj, med narodi in narodnostmi zaupanje, odprtost, spoštovanje, da nadvladamo vse, ki nam črno preteklost ponujajo kot bodočnost, ki nas stalno vračajo nazaj. Izhod iz krize pa je mogoč le, če gremo združeni in odločni naprej. Vsa podtikanja, dvomi v sposobnost človeka in samoupravljanje, pozikusi, da bi omadeževali osvobodilni boj in se vdinjali sovražnikom, so v nasprotju z resničnimi interesi slovenskega in drugih narodov, v nasprotju z ideali socializma in napori, da postanemo moderna

družba sodobne civilizacije. V tej krizi je najteže navadnemu človeku, toda težave niso in ne bodo rodile omahovanja, pač pa odločnost, pogum in izziv, da je tudi danes — kot vedno doslej — naša usoda v naših rokah.

Danes so naše planine izraz svobode človeka, delavca, naroda. Planine so odprto srce, v katerem je prostora za vse, ki imajo radi naravo, njene lepote in vse druge vrednote in bogastva, ki jih nosijo planine s seboj, so pa tudi most sodelovanja s Slovenci, ki žive izven svoje domovine, in s sosednjimi državami. Okolje in vse, kar daje narava, mora biti danes v upravljanju delovnih ljudi in občanov, da bi tako oblikovali aktiven odnos do narave, da bi preprečevali ekološke katastrofe. Čuvanje okolja zato že dolgo ni in ne more biti le skrb nekaterih izbranec, temveč naloga in skrb slehernega med nami. »Človek, ki ne vzdržuje ravnovesja v naravi, ga zgubi tudi v sebi,« je pred leti dejal naš veliki ljubitelj planin Edvard Kardelj. Onesnaženost zraka se vse bolj kaže tudi v višjih legah Slovenije, kamor zahajajo ljubitelji planin in mnogi turisti, željni zdravja, sonca in naravnih le-

namesto komentarja

ORGANIZACIJA IN ČLANI

Gotovo bo marsikdo ugovarjal mnenju, da je za povprečnega obiskovalca gorá prav vseeno, ali je član planinske organizacije ali ne. Edina prednost, ki jo ima kot član organizacije, je popust pri prenočevanju, sicer pa — če gledamo izključno z očmi povprečnega gorohodca — od organizacije nima nič.

Ob podrobnejšem premišljevanju se seveda izkaže, da ima še kaj več: planinska organizacija mu je nadelala in označila planinska pota in jih zavarovala na najnevarnejših mestih, postavila mu je smerne table in drugačne oznake, da so njegove ture varnejše, uredila mu je planinske postojanke, v katerih mu ponuja udobje, ki je za planinske pojme ostalega dela sveta že kar prerazkošno, na voljo mu daje zemljevide in vodnike, opise in skice gorske narave, ki jih je izdala v svojih založbi, in še vrsto drugačnih informacij iz sveta gornišтва, ne nazadnje tudi specializirano publikacijo, ki jo imate ta trenutek v rokah.

pot. Zastavlja se vprašanje, kako bodo živi ljudi, če bo umirala narava.

Drugače povedano, ekologija, ki postaja del sodobnega življenja in pogoj uspešnega, človeku namenjenega razvoja, se torej vse bolj povezuje z našimi planinami. Kot je dejal znameniti pesnik Goethe: »Narava je edina knjiga, ki na vseh listih nudi veliko vsebine.« Gore so važen del človekovega okolja in prav zato je nujno ohraniti njihovo naravno okolje. S tem, da je gora blizu človeku, ne bi smela biti bolj izpostavljena onesnaževanju. Gozdovi že začenjajo umirati in naša skupna dolžnost je, da iščemo nova znanja in jih izkoristimo, da bi to zaustavili in preprečili. Čuvanje človekovega naravnega in življenjskega okolja je temeljna naloga sodobnega človeka in moderne družbe in pogoj, da gremo zdravi s ponosom v stoletje, ki je pred nami. Uničevati okolje pomeni uničevati sebe. In zakaj bi človek uničeval samega sebe? V tem pa je izrednega pomena tudi najširša dejavnost planinske organizacije in vse večji interes delovnih ljudi, zlasti še mladine, za planinstvo. Upravičeno smemo trditi, da množični obiski planin izražajo potrebo člo-

veka, da gre v naravo in živi z njo, ne le zaradi rekreacije, temveč tudi zato, da bi premagoval ali vsaj omilil odtujenost, s katero se delovni človek pogosto proti svoji volji srečuje v mestnem okolju. Planine niso le naš ponos, so in vse bolj postajajo sestavni del našega učinkovitega razvoja, del svobodne osebnosti človeka in v pogojih samoupravljanja še izraziteje del svobode, demokratičnih odnosov in ustvarjalnosti. Ko hodimo po planinah, nas te povezujejo, zblížujejo med seboj in bolj smo si v različnosti enaki. Planinske organizacije — to pa bi morali delati tudi vsi drugi, tudi šole — goje angažiran odnos do narave in vsega, kar se v njej dogaja, spodbujajo racionalno gospodarjenje in angažirano življenje v gorah, širijo osnove za razvoj turizma v gorah, negujejo kulturne odnos do naravnega okolja in še mnoge kvalitete. Prav v planinah se ustvarjajo nova prijateljstva, odnosi medsebojne pomoči med ljudmi, pristno tovarištvu, nabira se nova energija, da bi bili bolj ustvarjalni in produktivni tam, kjer delamo, utrjujejo pa se tudi elementi splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite. Zato zaslužijo vsi

Statistike kažejo, da je zdaj v Sloveniji precej več kot 100 000 registriranih planincev. Vendar je statistika lahko varljiva: marsikdo je član več planinskih društev, navadno takih, ki prirejajo atraktivne izlete, ture in potovanja. (No, tukaj je spet ena od koristi, ki jih imajo člani od svoje organizacije.) Od celotnega števila je kar precejšen del takih članov, ki so včasih hodili po gorah, zdaj pa plačujejo planinsko članarino iz navade, so nekakšni dopisni člani planinske organizacije, prispevajo članarino, ne da bi hoteli imeti kaj od tega. Naslednja kategorija so čisto pravi planinci, ki hodijo po gorah, včasih sicer nekateri od njih nekoliko preveč veseli, plačujejo članarino, hodijo občasno na planinske sestanke in predavanja, obvezno pa na občne zборе, ki se končajo s tekočimi zadevami, in niso naročeni na Planinski vestnik, ker jih branje ne zanima, čeprav niti približno ne vedo, kaj vse piše na njegovih straneh. Seveda pa poznamo tudi take planince, ki se ne udeležujejo niti množičnih izletov niti planinskih ljudskih zborovanj niti občnih zborov, ampak hodijo po manj obljudenih hribih, berejo planinsko literaturo (s Planinskim vestnikom vred) in jim je planinstvo šport, rekreacija, razvedrilo, aktivnost prostega časa in zdravje.

Povprečni planinec katerežekoli kategorije od svoje organizacije ne pričakuje veliko, nekaj pa vendarle: da mu omogoči informacije o gorskem svetu in da ga upošteva kot svojega člana. Dovolj vztrajen planinec do informacije, ki ga zanima, že pride, kot član velike družine slovenskih (in jugoslovanskih in evropskih) planincev pa se včasih vendarle čuti zapostavljen. Marsikje po svetu imajo člani domačih planinskih društev posebno v planinskih kočah prednost pred drugimi obiskovalci, ki niso člani organizacije, ponekod pa so lahko nekateri storitev v kočah celo deležni le člani.

Biti član planinske organizacije je v naših gorah čisto nepomembna podrobnost: kot nima član posebnih ugodnosti, tudi nima možnosti, da bi vplival na red in dostojnost na planinskih poteh, na ustrezno obnašanje v planinskih postojankah, na planinsko kulturo na gorskih vrhovih. Sicer pa nimajo te moči niti oskrbniki v planinskih kočah niti člani Gorske straže niti že na videz častitljivi planinci. Vendar bi lahko vsak od pravih članov imel več od svoje planinske organizacije in organizacija več od vsakega od svojih članov. K temu lahko prispeva svoj delež vsak od planincev: prvi korak je, na primer, že prava beseda na pravem mestu.

Marjan Raztresen

družbeno podporo naperi planincev za tak razvoj, ustvarjalnost in prostovoljno delo v gorah, ki bodo še bolj obrnjeni k delovnemu človeku in zlasti mladini.

Cela Slovenija — in še posebej Gorenjska — je tako mikavna, da bi kazalo storiti še več za to, da bi se bolj organizirano in množično srečevali v naravi, hodili v planine in z organiziranim delom dosegli bolj živo povezanost planinstva s turizmom, z ustvarjalnostjo na področju kulture in podobno. Kdor ima rad naravo, kdor rad hodi v planine, si navadno želi spoznavati ne samo nove, prelepe kraje, temveč navezati tudi pristne tovariške stike itd.

Planine so tudi neusmiljene, zahtevajo od človeka, obiskovalca, vztrajnost, previdnost, znanje, požrtvovalnost, tovarištvo in še marsikaj. Vse to pa zahteva tudi naše vsakdanje življenje in delo. Vsak dan znova moramo bolj zavzeto in z večjo odgovornostjo gospodariti, zavzeto opravljati delovne naloge, se gospodarno obnašati, živeti po določenih merilih — iz ustvarjenega dohodka. Povezanost je torej očitna. Počutje v gorah nam daje moči in volje, da bi bolje gospodarili, da bi v socialističnem samoupravljanju in ne mimo njega ali brez njega usklajevali in uspešneje uresničevali družbenoekonomski razvoj, da bi z vso zavzetostjo in z novimi spoznanji bogatili bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti in se prav v teh težkih časih še bolj odločno zavzemali za to, da v svetu zmagaujejo mir, enakopravnost, svoboda in razumevanje.

Z vseh strani so prihajali na Ermanovec ljubitelji narave in množičnih planinskih prireditev
(Vse foto: Marjan Ciglič)

Časi, v katerih živimo, so zahtevni, polni nasprotij, krizno stanje pa človeku jemlje voljo, pogum in odločnost, da bi se spopadel z vsem, kar nam onemogoča, da bi bili bolj ustvarjalni. Krutost življenja v planinah ni ovira človeku, da jih osvaja, postaja njihov prijatelj in med njimi zori in »kali« svojo zavest in osebnost. Planine so motivacija, da se iz dolin, mest in vasi namenimo v gore, kadarkoli nam to dopuščajo delovne dolžnosti in druge obveznosti. To nas navdaja z novimi močmi, z vero vase, s srečo, in tako si nabiramo moči, voljo in odločnost, tako potrebne za izhod iz krize, ki nas obdaja. Planinarjenje je dobra in koristna oblika, da se izvlečemo iz obročev pesimizma, brezperspektivnosti, da se osvobajamo tistih, ki vse vidijo le temno, ki bi radi svobodo za vse omejili na svobodo za sebe. Ni slučaj, da se s planino družijo delavci in intelektualci, mladi in starejši, ženske in otroci, da se z njihovo lepoto povezujejo in v njej uživajo mnogi turisti in da gore sprejemajo enako prisrčno ljudi vseh narodnosti in pogledov na svet. To pomeni, da nas gore združujejo, povezujejo, da nam bogatijo našo osebnost. In kako pomembno je to za čas in razmere, kjer je polno odtujevanja in poskusov, da se človeka omejuje na številko, na poslušnega posameznika, da se v njem duši to, kar ga dela človeka!

Današnje srečanje slovenskih planincev je pomembno tudi zato, ker prispeva k uveljavljanju planinske organizacije.

V naši republici deluje 178 planinskih društev in kar vsak dvajseti občan je član

planinske organizacije, kar 48 odstotkov planincev pa je starih do 27 let. In še nekaj je pomembno — kar 46 odstotkov vseh organiziranih planincev v Jugoslaviji je v Sloveniji. V planinsko organizacijo se prostovoljno, svobodno in v demokratičnih odnosih združujejo vsi tisti, ki so jim pri srcu gore. Združeni v planinskih društvih veliko prispevamo k temu, da je gora bližja človeku, da se v njej prijetno počuti, da občuduje njene skrivnosti. Naj bo to srečanje spodbuda, da bi se širilo število članov in društev v vseh predelih Jugoslavije. Vsaka večja tovarna ali občina naj bi imela svoje planinsko društvo. Vsi bomo morali storiti še več za to, da negujemo svojevrstno kulturo gora in planin kot del naše skupne kulture in civilizacijske zrelosti. Posebna kvaliteta planinske organizacije, ki je aktiven del SZDL, je amaterizem z vsemi kvalitetaami prostovoljnosti, interesov, tovarištva, odnosa do narave in njenih vrednot.

Vse bolj se zavedamo, da so pred nami zahtevni časi. Časi, ki zahtevajo, da se človek ne podreja, da organizirano deluje v svojem interesu in v interesu napredka, razvoja, humanizma, da bogati socialistične ideale, predvsem tako, da jih uresničuje. Nesprejemljivo je, da človeka podreja ekonomika, tehnologija, birokracija ali pa kdo drugi. Osvobajanje človeka je osvobajanje dela. To je izhod iz krize, to je pot napredka, to so prave vrednote socializma. K takim zasnovam naše družbe naj tudi v bodoče prispeva svoj del planinska organizacija, prepojena z ustvarjalnostjo svojega članstva.

Prizadevnim organizatorjem današnjega srečanja gre naše skupno priznanje in zahvala. Ob tem jim želimo, da ohranijo delovno vnemo in nadaljujejo svoje ustvarjalno delovanje.

Vrnitev izpod vrha

Močna šestčlanska norveška odprava, ki jo je vodila Ragnhild Amundsen (26), je poskušala pripelzati na Broad Peak (8047 m) po novi smeri. Zaradi neprestanega slabega vremena s snežnimi neurji in viharji so bili alpinisti pogosto v veliki nevarnosti, slabo vreme pa jih je naposled prisililo, da so se umaknili z gore. Najvišja točka, ki so jo dosegli, je bila 650 metrov pod vrhom. Sredi avgusta so se člani odprave že vrnili v Islamabad.

Ragnhildin mož je bil najboljši norveški alpinist Christian Doset, ki se je leta 1984 smrtno ponesrečil na Trango Towerju. V sedanjih odpravi, ki je plezala na Broad Peak, je bil tudi Stein P. Aashem, ki je leta 1985 pripelzal na Mount Everest.

J. N.

OB TRETJI OBLETNICI SMRTI
ALEŠA KUNAVERJA

PISMA IZPOD LOTSEJA

Prve novembrske dni bodo minila tri leta od smrti vsestranskega gornika ter odličnega poznavalca Alp in Himalaje Aleša Kunaverja. Večkrat je bil v Himalaji, z odpravami in zasebno, Nepal je prepotoval po dolgem in počez, največji del je njegova zasluga, da smo Jugoslovani (Slovenci) v Manangu pod himalajskimi vrhovi postavili šolo za nepalske gorske vodnike, nosače in plezalce.

Čeprav je bilo kar nekaj himalajskih gor, ki se jim je posvečal, je bil Lotse, kamor je leta 1981 vodil jugoslovansko odpravo, ki je preplezala njegovo mogočno južno steno, vendarle gora njegovega hrepenenja in le deloma izpolnjenih želj. Mesece dolgo je pred odpravo sedel ure in ure v svoji delovni sobi v Ljubljani, kjer je visela velika fotografija strašne Lotsejeve južne stene, študiral jo je in načrtoval, kje bi jo naši alpinisti lahko preplezali.

Ko je bil z odpravo že tam, je bil vseskozi prvi med enakimi. Naredil je precej več, kot bi mu bilo treba. Med drugim je nekaj časa pošiljal v Ljubljano na Planinsko zvezo Slovenije zvočna pisma, na kasete posneto kronologijo in faktografijo dogajanja v steni in okrog nje. Ko so mu sporočili, da tega nihče ne uporablja, da pretipkana pisma ne pridejo iz posloplja krovne slovenske planinske organizacije, je obupal nad tem početjem.

Veliko pozneje je potožil svojemu alpinističnemu kolegu: »Najbrž ni mnogim znano, da smo bili med odpravo kar pismeni. Iz baze sem poslal za 35 tipkanih strani poročil na trakovih, ki so jih dekleta na Zvezi zelo prizadevno pretipkala, nato pa razen agencijskih vesti, ki so posebna zvrst in nima s članki nič skupnega, o odpravi v naših časopisih in revijah ni bilo nič objavljeno. Ta poročila sem danes ponovno prebral in če odštejem vejice, pike in magnetofonsko spačene stavke, s katerimi bi nekdo pač moral porabiti kakšno urico časa, so poročila kar zanimiva celo za tistega, ki dogodke pozna. Toda takrat smo dobili vtis, da naša roba tokrat pač ni zanimiva za domači papir.«

V spomin na velikega slovenskega alpinista objavljamo nekatere odlomke iz teh zvočnih pisem Aleša Kunaverja, ki doslej še niso bila objavljena.

POROČANJE IZ HIMALAJE

Včeraj, ko ni uspel polet v Luklo, smo zdrveli na gorski greben, ki je severno od Katmanduja. To je bila, rekel bi, dirka

za trening, na kateri so fantje pokazali, da so izredno telesno pripravljene, tako da verjamem, da bodo v najkrajšem času prispeli v bazni tabor. Mi bomo šli dan za njimi, jutri zjutraj: dva naprej, dva pa bosta počakala tukaj prvo letalo iz Katmanduja, da bosta videla, ali naj nepalskemu zveznemu oficirju pustimo spremstvo ali pa bo šel z nami. Najlepše bi bilo tako, da ne bi imeli težav. Nekaj težav nam je namreč že začel delati; menda je nekje slišal, da bomo opazovali steno z enega od sosednjih vrhov in s stranskega grebena in je dejal, da je to prepovedano, da je za to potrebno posebno dovoljenje. Na srečo imamo pri Nepalski gorniški zvezi prijatelje, ki so pristojni za izdajanje takih dovoljenj in so nam potreben dokument takoj brezplačno izdali.

Težje je bilo za dovoljenje za film, ki smo ga plačali 400 dolarjev. Poleg tega smo imeli predvčerajšnjim pred odhodom še en pogovor na ministrstvu za turizem. Želeli smo jih prepričati, da je pošiljanje radijskih novic domov le koristno. Prosili smo jih, naj nam dovolijo pošiljati dan ali dva stare informacije. Glavna težava je namreč ta, da so doslej nekatere odprave pošiljale domov informacije neposredno in so se torej poročila iz nepalskih gorā širila po svetu nenadzorovano, čeprav je nepalsko ministrstvo za turizem tisto, ki načelno pošilja informacije o dosežkih v svojih gorah v svet. Omenjali so nam vsakršne odprave, nekoliko tudi našo, o vsem tem pa smo zdaj prvič zvedeli nekoliko več. Najbolj so jih razjezili Poljaki, ki so najprej sploh pošiljali oddaje v eter na drugi frekvenci, nato pa šele na predpisani in dogovorjeni frekvenci v Katmandu na ministrstvo. Zdaj smo jim pismeno na široko obrazložili, da želimo naši Planinski zvezi Slovenije pošiljati poročila s podrobnimi podatki, ki jih tisk nikoli ne bo posredoval, prav take podatke pa da tako in tako vsak dan pošiljamo ministrstvu za turizem v Katmandu. Upam, da bodo na to obširno pismo vlogo pozitivno odgovorili. Zdaj so nam dejali, da bomo odgovor dobili kar po radiu v bazni tabor, kamor bo tudi zvezni oficir dobil ustrezna navodila.

Do odhoda od tukaj ni bil nihče od članov odprave bolan, edino včeraj je imel Sušteršič malo glavobola, a je bilo do večera tudi to v redu. Ekipa je bila doslej popolnoma zdrava, nihče ni imel niti prebavnih niti kakšnih drugačnih težav. Seveda so bili predvsem mlajši člani zadnja dva, tri dni že kar malo živčni, ker preprosto doslej še nikoli niso doživeli takega postopanja s potniki in takšnih tukaj običajnih navad nepalske letalske družbe; fantje so bili pač nepripravljene na dnevne zamude, prelaganja, obljube, ki so tukaj na dnevnem redu.

Veseli me, da se vsi fantje med seboj dobro razumejo. Ni nobenih primerov ostrej-

Aleš Kunaver, ko se je vrnil z Lotseja

šega medsebojnega zbadanja in celo nekateri, ki znajo imeti malo daljši jezik, so se tukaj prelevili v šaljivejšo obleko. Mislim, da bo šlo glede tega vse v najlepšem redu.

OBISKI POD GORAMI

Disciplina v ekipi je zgledna, vzdušje je takšno, kot si ga lahko samo želimo. Spremljevalci opravljajo svoje delo v redu, novinar je bil v taboru 1, snemalec je posnel precej stvari; z opremo, ki jo ima s seboj, lahko snema tudi na veliko razdaljo, ker ima zelo močan teleobjektiv. Podobno je z našim fotografiranjem; imamo zelo močne optike in kaže, da bomo lahko posneli prav vse, kar se tukaj dogaja. Imamo objektivne do tisoč milimetrov, s katerimi lahko že iz baze snemamo ljudi v steni, tako da se vidijo vsa njihova gibanja, barve itd. Upam, da bo na tem področju storjen ustrezen napredek.

V bazo smo dobili nekaj ne preveč zaželenih obiskov. Zvezni oficir nam je spravil sem nekaj ljudi, ki smo se jih morali vljudno znebiti: neko zdravnico, nekaj članov poljske in mednarodnih odprav, dva ali tri trekingaše, poleg tega pa so dvakrat prišli predstavniki baskovske odprave, ki ima formalno dovoljenje za Lotse, očitno pa namerava — enako kot pred leti Avstrijci — na Lotse zlesti čez Lotse Šar. Resnejši je bil obisk vodje baskovske odprave, ki ima očitno zdravstvene težave, izgublja zavest in pada. Naš zdravnik je opravil natančen pregled in mu dal ustrezna pismena navodila, ker sumi na resnejše možganske poškodbe. Baski so manjša skupina in nameravajo po normalni smeri zlesti na Lotse Šar (enako kot Avstrijci pred leti) in potem oblastem sporočiti, da na Lotse pač niso mogli.

Naše interne radijske zveze na gori delujejo odlično, radijski aparati, ki jih ima-

mo s seboj, so zelo kakovostni, nekoliko problematično je le polnjenje. Težave pa so z žičnimi zvezami, ker se žice na mrazu lomijo. Interne zveze so ves čas odlične. Vzpostavili smo tudi že zvezo s Katmandujem, ki v redu deluje, za zvezo z domovino pa še nimamo dovoljenja.

Poštno zveze delujejo slabo, in sicer predvsem zato, ker letala v Luklo iz Tiangbočaja zaradi neugodnega vremena zelo redko letijo.

POMARANČE POD OSENTISOČAKOM

Danes je pravzaprav že drugo napredovanje nad taborom 4. Prvega sta opravila Pavle in Filip, potem ko sta prespala noč v taboru 4; jaz sem ju zapustil dan prej, potem ko smo skopali uravnavo; onadva sta uredila tabor, se pravi njegovo prvo fazo, en šotor z dvema ležiščema, nato pa sta naslednje jutro, se pravi včeraj, poskusila nekaj metrov navzgor in navpično. Uspelo jima je nekoliko pregledati teren in tudi nekaj preplezati, nato sta se umaknila. Včeraj sta prišla na njuno mesto Marjon in Čita, se pravi Manfreda in Bergant, in poskušata danes preplezati nekaj več. Težava je bila ta, da sta bila precej ohlajena. Poleg šotora sta začela kopati luknjo v sneg; zaenkrat je v njej dovolj prostora za dva človeka. V tej luknji je celo noč prespal Marjon, medtem ko je Čita odšel spat v šotor. To ni bila najpametnejša poteza, ker je Marjon tako ostal brez kuharika.

Silna epidemija kašlja, ki je bila značilna, še ni popustila. To pripisujemo močnemu vetru v baznem taboru, ki prenaša prah, žal pa raznaša tudi prah in delce iz stranišča — in to je verjetno vzrok za občasne driske in druge težave, ki se hkrati lotijo več ljudi.

Ponovno moram poročati o zmrzlini Petra Podgornika. Obe roki ima pomrznjeni, vendar se stanje toliko boljša, da sta zdaj precej črna le prsta na eni roki. Pri plezanju na goro seveda ne bo mogel več sodelovati, ker ga doktor ves čas zdravi. Upamo, da bo mogoče stvar kolikor toliko sanirati.

Naposled smo po pošti dobili iz Anglije obljubljeni kemične grelce, vendar ugotavljamo, da na gori učinek ni kdo ve kako velik. Delo poskušamo opravljati brez grelcev in upamo, da bo šlo.

Oskrba tabora deluje normalno. Hrano po želji, posebno svežo, redno dobivamo iz Namče Bazarja, kjer so vsako soboto sejmi. Zdaj že nekaj časa nismo naročili nič posebnega, saj nosači redno obnavljajo naše zaloge predvsem s krompirjem in mesom, nekajkrat so prinesli tudi sadje, tako da imajo fantje v bazi občasno celo jabolka, pomaranče, zeljnato solato in podobno sočivje, česar doslej na odpravah nismo bili vajeni.

SILEN MRAZ V STENI

Pošta prihaja zadnji čas normalno, odkar se je spet vrnil poštar, ki je bil nekaj časa odsoten zaradi smrti v družini. Ta čas, ko ga ni bilo, so drugi nosači dvakrat prinesli pošto v bazo. Prejeli smo razglednico od deklet iz Planinske zveze in se zanjo lepo zahvaljujemo. Ker so pisale, da nas verjetno zebe v roke, raje pišemo kar v spalni vreči v magnetofon.

Na kratko samo še o vremenu in temperaturah, kakršne so pri nas. V steni zgoraj smo namerili temperature pod 20 stopinj pod ničlo, o čemer pričajo zmrzline; tudi danes se vračata Marjon in Bergant zelo ohlajena, z zelo ohlajenimi prsti, vendar mislim, da ni nič posebnega. Na gori nad 7000 metrov visoko je silen mraz, a tudi pri nas v bazi je vsak dan krepko pod ničlo, brž ko sonce zaide ali se skriva za oblake. Redek je dan, da sneg ne bi pobelil baze pet do deset centimetrov na debelo, vendar se čez dan stali. Danes ponoči je po malem vseskozi snežilo ob precej nizki temperaturi. To je za ta čas nenormalno stanje. Prav redki so dnevi, da ne bi bilo padavin, ki segajo precej globoko, do vasi Periče, kjer je posajen že ves krompir in bi torej moralo biti, kot kažejo izkušnje domačinov, lepše vreme. Upamo, da bomo kljub takemu vremenu svoje delo dokončali.

Zaenkrat seveda ne želimo dajati nobenih napovedi, niti časovnih. Jasno je edinele to, da je treba zdaj postaviti tabor 5 in nadelati pot do njega. Ta tabor bo potem praktično izhodišče za pravi naskok na vrh, za postavitev jurišnega višinskega tabora 6 in za vzpon na vrh. Kdaj se bo to lahko zgodilo, ne moremo povedati, potrudili pa se bomo, da bi bilo to čimprej. Še enkrat hvala lepa dekletom iz pisarne PZS za razglednico. Oglasili se bomo spet kmalu z zvočnim pismom ali z drugačnim poročilom.

Vsem lep pozdrav v upanju, da se doma dobro imate in da je vse v redu.

Vaš Aleš

Smrt v 112. letu starosti

Kanadski terenski smučar norveškega porekla Herman Johansson Smith, ki so ga kanadski Indijanci imenovali Jack Rabbit (Jaka Zajec), je v začetku letošnjega leta umrl v Kanadi v 112. letu starosti. O njem je Planinski vestnik pisal leta 1976 (številka 6, letnik LXXVI), ko je ob svoji stoletnici rojstva dobil novembra 1975 od univerze McGill v Montrealu naslov častnega doktorja za svoje delo pri propagiranju in širjenju terenskega smučanja. Pred tem ga je za častnega doktorja že proglasila univerza Concordia v Montrealu. Dobil je visoka kanadska in norveška odlikovanja. Do visoke starosti je aktivno smučal, živel pa je v vasi v gorah Laurentidi približno 80 kilometrov severno od Montreala.

R. St.

VSI SLOVENSKI DVATISOČAKI

MARJAN RAZTRESEN

Tone Čarman, 52-letni gradbeni tehnik iz Ljubljane, poročen in oče dveh odraslih otrok, zaposlen v Slovenijalesu in član tega planinskega društva, je verjetno prvi človek, ki je stal na vrhovih vseh slovenskih dvatisočakov. Ko je v nedeljo, 23. avgusta letos, stal še na Malem Prisojniku in nekoliko pozneje na sosednji Goličici, je bil njegov seznam popoln: od leta 1979, ko je začel hoditi po slovenski planinski transverzali, je najmanj enkrat stal na vseh 217 slovenskih dvatisočakov — pa še na katerem od vrhov s to višino, ki ni priznan kot samostojni vrh.

»V gore hodim že kakšnih petnajst let,« nam je te dni pripovedoval navdušen planinec Tone Čarman, »že v otroških letih pa sem hodil na Krvavec in v nižje slovenske hribe. Ko sem včasih s planinsko družbo in včasih sam hodil po slovenski planinski poti in jo prehodil in ko se je v mojih planinskih knjižnicah in dnevnikih nabralo precej žigov dvatisočakov, sva se nekoč o tem pogovarjala z Dolfetom Zupančičem, ki je imel na svojih planinskih pohodih vedno s seboj seznam naših dvatisočakov. To bi bilo treba nekoč prehoditi, mi je pogosto dejal. Sam teh njegovih seznamov takrat nisem jemal resno: preveč je bilo vrhov z tako višino, o nekaterih od njih pa se mi ni niti sanjalo, kje so in kako bi bilo mogoče priti nanje.«

Toda ko se je v Čarmanovih dnevnikih nabralo še več žigov dvatisočakov, je začel vedno pogosteje misliti na to, da bi bilo vse naše dvatisočmetske gore res mogoče prehoditi. Zamisel se mu je zdela tem privlačnejša, kolikor bolj se je večal seznam osvojenih vrhov in kolikor manjši je postajal seznam tistih, na katerih še ni bil.

Odločilna prelomnica je bila za Toneta Čarmana izid knjige »Slovenske gore«, ki ima v dodatku seznam vseh slovenskih dvatisočakov, kot ga je sestavil magister Karel Natek. Šele takrat je natančno vedel, kaj vse mu še manjka na njegovem seznamu, saj je bilo po takratni Natkovi presoji kar 210 slovenskih gorá višjih od 2000 metrov.

Pravzaprav je nenavadno, da v Sloveniji 20. stoletja in ob odlični geodetski službi govorimo o presoji, kaj je dvatisočak in kaj ni. Stvar pa je približno taka kot drugod po svetu (tudi v Himalaji, na primer): nobenega dvoma ni, kateri so glavni in najvišji vrhovi, medtem ko je za stranske vrhove sporno, ali sodijo h glavnemu vrhu

ali jih je mogoče smatrati za vsaj deloma samostojne gore. Pri nas velja pravilo, da je gorski vrh tisti, ki s svojo relativno višino sega najmanj 50 metrov nad okolico. Pri tem seveda prihaja do nesporazumov: ali je kakšen meter nižja relativna višina lahko odločilna pri sicer lepo oblikovanem vrhu?

To pišemo zato, ker je v drugi izdaji »Slovenskih gorá« ta seznam precej drugačen: prejšnjemu je dodanih sedem vrhov in odvzetih kakšnih štirideset, tako da je po tem takem po drugi izdaji te knjige v Sloveniji precej manj dvatisočakov, kot jih je bilo ob prvem izidu knjige...

Tone Čarman je pri svojem obhodu upošteval tako prvo kot drugo izdajo knjige, poleg tega pa se je povzpел še na kakšen vrh, ki ni v nobeni od obeh izdaj: ker je bil pač blizu in ker mu je bil všeč.

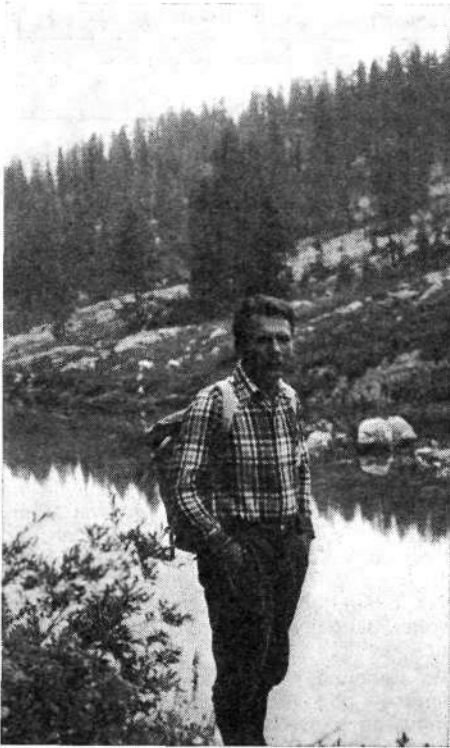
Tako ima zdaj »v žepu« vrhove od Kala, ki sega le en meter nad dva tisoč metri, do Triglava.

»Po izidu prve izdaje Slovenskih gorá sem se odločil priti na vse naše dvatisočake,« nam je pripovedoval Tone Čarman. »Toda ko sem natančneje pregledoval zemljevide, sem uvidel, da bom moral na nekatere od njih v navezi s kakšnim alpinistom in da bom moral na veliko hribov hoditi po brezpotjih, saj na več kot polovico naših dvatisočakov ni markiranih stez, na številne od njih pa sploh ni nikakršnih poti.«

Najtežje vrhove je naš sogovornik osvojil s Francetom Urhom, drugi njegovi planinski sopotniki so bili še Janez Zavašnik, Dolfe Zupančič, Andrej Kos, Ciril Mrzlikar, Tine Kunaver in še nekateri drugi.

Po besedah Toneta Čarmana je bilo najlažje hoditi tam, kjer so markirane steze, predvsem še po pogorju Stola in Vajneža. Njegovi najtežji vzponi so bili na Kanceljne in Rokave, kjer je zelo razbit teren in kjer prav tiste dni orientacija ni bila dobra zaradi megle. Kanceljni, Rokavi in Škrlatica so hkrati vrhovi, ki so (domnevno) prvemu osvajaocu slovenskih dvatisočakov najbolj všeč. Če ne bi prej prebral knjige Franceta Avčina »Kjer tišina šepeta« in si opise poti natančno vtisnil v spomin, poti na vrhove gotovo ne bi našel.

Za vsako turo (na nekaterih ga je spremljala tudi njegova žena) je doma napravil natančen načrt, tako da je približno vedel, kaj ga čaka. Največ, trinajst ur, je hodil na Rušico in Vrh nad Rudo, ko je s kolegom šel gor z martuljške strani in sestopil v Krnico. Medtem ko je samo za ta dva vrhova potreboval debel dan hoje in ple-

Tone Čarman, ki je stal na vseh slovenskih dvatisočakah

zanja, je ob drugi priložnosti nabral na svoj seznam v enakem času v Kaninskem pogorju kar približno deset dvatisočakov. »Nekatere od vrhov sem izmeril, predvsem njihove relativne višine,« nam je dejal Tone Čarman. »Podatke hranim in bi se lahko o njih kdaj pogovarjali v planinskem krogu. Mislim, da bi nekateri vrhovi lahko postali samostojni slovenski dvatisočaki.« Preden se je resneje lotil tega podviga, naš planinski tovariš ni nikoli plezal, ker za to ni čutil potrebe. Ko se je odločil uresničiti zamisel, je šel večkrat v plezalni vrtec na Grmado in »se priučil« plezalske veščine, kot nam je dejal. To veščino pa je seveda potreboval na marsikateri od svojih poti.

»Poleg zadovoljstva, da mi je podvig uspel,« pravi, »sem spoznal tudi najbolj oddaljene in skrite predele slovenskega alpskega sveta, ki jih sicer ne bi nikoli videl. Spoznal sem lepote tistih brezpotij naših gor, kjer večina planincev ne hodi. Prepričan sem, da je hoja po brezpotjih kot zdravilo za današnji prenapet način življenja. Srečeval sem kozoroge in gamse (in opazil, da jih je zadnja leta manj, kot jih je bilo včasih), se pogovarjal s svizci, ki jih je veliko nad planino v Lazu pri Viševniku ali pri Malem Draškem vrhu, in

si požvižgaval z njimi, strmel ob pogledu na divjega petelina, ko je zletel proč... Nepozabna so tudi tiha, sončna jutra na samotnih bivakih, do katerih si zvečer že v temi prišel s prijateljem...«

Včasih je bil zanj pravi šok, ko je prišel z neobljudenih poti na romarske markirane steze okrog vrhov, »ki jih mora obiskati vsak Slovenec« — ali pa vsaj vsak planinec. Koliko prijetneje in lepše je hoditi po brezpotjih in neoznačenih stezicah — ali pa vsaj po gorah, ki »niso moderne«! Tam ni ne prepogumnih »osvajalcev« vrhov niti objestnega kričanja niti pijančevanja, ampak le mir, ki boža dušo in v srcu sklada čudovite melodije tišine. Toda ko je že bil v bližini romarskih vrhov, je vendarle zavil nanje, čeprav je bil pred tem že večkrat tam: da bi videl, če se je zgoraj kaj spremenilo — in da bi lahko potem še natančneje vedel, kaj pomeni hoditi po prvobitnih gorah, kakršnih imamo pri nas še zelo, zelo veliko.

In kaj zdaj, ko je Tone Čarman obiskal vse slovenske vrhove, ki segajo najvišje pod nebo? »Rad bi se povzpел na nekatere visoke vrhove drugod v Alpah,« pravi, »ki so moja davna želja, vendar zdaj nanje nisem mogel misliti, ker sem hotel končati začeto delo. Rad bi šel na Mont Blanc, na Matterhorn in še na kakšen štiritisočak. Še naprej pa bom hodil po malo znanih predelih našega gorskega sveta, kjer se nad dva tisoč metri visoko dvigajo vzpetine, lepi griči v tem relativnem gledanju, ki jih skoraj nihče ne obišče, ker niso dovolj ugledni, saj nekateri od njih sploh niso zaznamovani na zemljevidih.«

Ob vsem tem je nedvomno pomemben podatek, da ni bil naš sogovornik vsa ta leta in na vseh teh poteh niti enkrat samkrat v nikakršni nevarnosti. Presenetiti ga niso mogle niti tako imenovane objektivne nevarnosti v gorah, ker se je tudi nanje doma dobro in vsestransko pripravil.

»In zakaj ste se pravzaprav lotili tega podviga?« smo ga vprašali, »saj te svoje poti ne morete dokazati niti z žigi in verjetno niti s čem drugim?«

»Hodil sem zaradi samega sebe,« nam je dejal. »Žigosal sem, kjer je na vrhu žig, vendar na nobenega od vrhov nisem šel zaradi žiga. Marsikje sem na vrhu in z vrha fotografiral — tudi to izključno zaradi sebe in ne zaradi drugih, da bi jim kaj dokazoval. Če bi za kateregakoli od vrhov lagal, da sem bil na njem, pa ne bi bil, bi lagal predvsem sebi, kar bi bil seveda nesmisel. Rad imam hojo po gorah in zato sem se odločil za enega od ciljev — zlesti na vse slovenske dvatisočake.«

Ob čestitkah Tonetu Čarmanu seveda iščemo koga, ki je že pred njim stal na vseh najvišjih slovenskih vrhovih.

REKORDERJA E6 YU

Natančen terminski plan, dobra organizacija in odlična telesna pripravljenost so pripomogli k uspešnemu izidu podviga, ki sta se ga lotila Milan Zadnikar in Božo Breznik, oba po poklicu tehnika, zaposlena v ljubljanski tovarni Lek in zaprisežena rekreativca. Jugoslovanski del pešpoti E6 sta prehodila in pretekla dobesedno v eni sapi: v Radljah ob Dravi sta startala letošnjega 18. junija ob 6.30, v Kastav pri Reki pa sta prispela 21. junija ob 7. uri (zjutraj). V borih treh dneh in nočeh ali natančneje v 72 urah in pol sta prepotovala 252 kilometrov in si pri tem privoščila samo deset ur počitka.

»Zamisel za ta podvig je bila Milanova,« je za tovarniški časopis Leka »Kolektiv« povedal Božo Breznik. »Oba že dolgo hodiva v hribe in imava dovolj kondicije, pa sva si rekla: Zakaj se ne bi enkrat poizkusila na položnih terenih, seveda s temu primerno daljšo turo. Hotela sva biti tudi nekoliko za zgled tistim, ki doma med štirimi stenami prelevajo življenjske tegobe, in jih spodbuditi za hojo v naravo; videli bodo, kako preprosto se jim bo naskrat zadrželo življenje.«

Pot, po kateri sta nameravala hoditi (in teči), sta si pred tem ogledala — seveda ne cele, ampak le del blizu Ljubljane, na katerem so vzponi in spusti, da sta primerjala, kolikšni časi so predvideni za ta del v uradnem vodniku in v kolikšnem času prehodita in pretečeta ta del sama. Na podlagi te izkušnje sta potem naredila načrt in preračunala, koliko časa bi potrebovala za razdaljo, za katero potrebujejo planinci in popotniki kakšnih štirinajst dni hoje praktično od jutra do večera.

Zdravniki so jima svetovali za vsak dan posebej jedilnik, katerega značilnost je

bila malo masti in malo mesa. Svoje kolege sta prosila za spremstvo na nekaterih odsekih, prijatelja Nika Vrtačnika pa za stalno spremstvo: s kombijem je vozil v njuni smeri, ju čakal na dogovorjenih krajih, jima postregel s toplimi obroki hrane in pijače, jima ponekod, kjer sta se bala divjih zveri, ponoči svetil pot, pri njem pa sta tudi počivala vsak dan po nekaj ur. Z Vrtačnikom sta bili tudi Breznikova in Zadnikarjeva žena, ki sta svojima možema pripravljali okusno hrano in ju vsestransko spodbujali.

Ali sta vmes kdaj dalj časa počivala?

»Za malo daljši čas sva se ustavila na Slemenu pod Uršljo goro,« je dejal Milan, »na Motniku pri Vrnskem dan po nekaj nad Sevnico, v Turjaku in Starem trgu. Povsod so naju pričakali odprtih rok, tako da sva bila kljub utrujenosti ves čas dobre volje. Skupaj sva na poti počivala deset ur.«

Po mnenju Boža Breznika je najlepši del »njune« poti Bloška planota, »lepe spomine pa imava tudi na prihod v Kastav, kjer je bil cilj najine poti. Pričakali so nas predsednik turističnega društva in številni krajan. Bila sva zelo utrujena, težko nama je bilo zdržati pri skupni večerji, poslušati zgodovino Kastava in se celo sprehoditi po obzidju. Krajan so s tem pač tudi sebi pripravili praznik in nisva imela drugega izhoda, kot da zdrživa do konca. Bila pa sva zelo počaščena, ker takega sprejema nisva pričakovala.«

Na vprašanje, če ju je bilo med potjo kdaj strah, je Božo odgovoril: »Enkrat sem se pošteno prestrašil. Bilo je sredi noči v gozdu, ko sem pred seboj zagledal svetlikajoče se oči volčjaka z bližnje kmetije, le da prvi hip nisem vedel, kaj bi to lahko bilo. Pa smo se tudi mi zdeli njemu sumljivi in se nam je v loku izognil.«

Milan Zadnikar pa je dejal: »V gozdovih blizu Snežnika sem zavil nekoliko stran s poti in nenadoma zagledal v vlaki za spravlanje lesa sveže sledove medvedjih šap. Pozabil sem, zakaj sem sploh zavil tja, noge pa so me odnesle nekaj kilometrov naprej do prve čistine in do bližine najbližjega naselja, kamor sem tekel brez predača. Drugačnih posebnih pretresov pa nisva doživela, tako da se bova kmalu spet preizkusila na podoben način.«

Pokrovitelja tega pohoda sta bila matična tovarna Lek in Slovenijašport. Kot sta po končani poti povedala slovenska popotniška rekorderja, sta vso pot jemala Lekove izdelke, namenjene ljudem, ki so izpostavljeni hušjim telesnim naporom.

Bolgarski del poti prijateljstva

Osrednji organ bolgarske turistične zveze BTS je izdal knjižico o mednarodni gorski pešpoti prijateljstva, v kateri je poleg etap te poti po Vzhodni Nemčiji, Poljski, Češko-slovaški in Romuniji označena in opisana tudi bolgarska etapa, dolga 700 kilometrov, po Balkanskih gorah, predvsem po Stari planini. Prvi del te bolgarske etape je že urejen; začne se v koči Petrohan na zahodu in pelje zdaj do koče Buslužja (dolžina 350 km). Drugi del te poti, ki bo peljala do Črnega morja, je še »v delu« (kar zadeva markiranje in gradnjo planinskih koč). V knjižici je opisanih 20 kontrolnih točk, od tega 19 v planinskih postojankah, ki so najpogostejše v višini 1400 do 1500 metrov. Razdalje med posameznimi točkami niso napisane v kilometrih, ampak v urah pešhoje. Razen prav redkih etap, dolgih 8 ur hoje, trajajo dnevni pohodi od koče do koče le med 5 in 6 ur.

POMEMBNA NOVOST PRI NAČRTOVANJU TUR

KATEGORIZIRANE PLANINSKE POTI

Markirane poti po slovenskih gorah bodo prav kmalu kategorizirane, tako da bodo planinci že doma med pripravami na planinsko turo ali najpozneje na začetku poti zelo natančno vedeli, na kaj morajo biti pripravljene, ko se podajajo na izbrano pot. Komisija za pota in komisija za Gorsko reševalno službo Planinske zveze Slovenije sta namreč na podlagi sklepov Glavnega odbora PZS iz lanskega maja te dni izdali napotke za kategorizacijo planinskih poti in za preventivno dejavnost na planinskih poteh.

»S temi napotki« je zapisano v besedilu, ki je bilo v celoti objavljeno v letošnji 9. septembrski številki Obvestil Planinske zveze Slovenije in ki ga zaradi pomembnosti in skrajšani obliki ponatiskujemo v Planinskem vestniku, »je natančneje določen postopek za kategorizacijo potov po zahtevnosti, način obveščanja planinske javnosti in podrobnosti o teh poteh, ki jih je potrebno zabeležiti v kartoteki potov.

Obe komisiji ugotavljata, da je vsako leto več kot polovica nesreč na markiranih in varovanih poteh. Analize nesreč nam povedo, da gre za objektivne vzroke, kot so slabe ali poškodovane varovalne naprave in oznake na poteh. Vedno gre za primere, ki izpričujejo nezadostno obveščenost o poti, šibko fizično in psihično pripravljenost in nezadostno opremljenost planincev in drugih uporabnikov poti.

Kategorizacija poti po njihovi zahtevnosti in spremljajoče dejavnosti imajo torej namen, da z opozorili seznanijo planinsko javnost na težavnosti na poti, da bi z njimi planinci lahko izbirali pot, primerno svojemu planinskemu znanju in fizični pripravljenosti in da gredo na pot s primerno opremo, kar naj bi prispevalo k zmanjšanju števila nesreč.«

Ko komisiji po zahtevnosti opredeljujeta poti, navajata, da je lahka tista pot, pri kateri si pri hoji ni potrebno pomagati z rokami. Kadar taka pot preči strmo pobočje, je dovolj široka, da omogoča varno hojo tudi manj izurjenim planincem, od katerih zahteva le pazljivost in kondicijo. Take poti so, na primer, od Koče pri Savici do Doma na Komni, od Doma v Kamniški Bistrici na Kamniško sedlo ali od Doma na Sviščakih na Snežnik. Lahke poti na tablah, nameščenih v izhodiščih, niso posebej označene.

Zahtevna pot vodi prek težjih mest, pri katerih si zaradi varnosti (posebno če je pot mokra) pomagamo z rokami. Morebitne varovalne naprave so namenjene planincevi varnosti in niso nujno potrebne za premagovanje težjih mest. Takšne poti so,

na primer, pot čez Komarčo, od Doma na Kališču na Storžič ali od Kocbekovega doma na Korošici na Ojstrico. Na začetku takih poti, se pravi v izhodiščih, je na tabli opozorilo »zahtevna pot«.

Zelo zahtevna pot je tista, kjer je raba rok pri hoji nujno potrebna. Varovalne naprave omogočajo prehod težjih mest, kjer bi bilo sicer potrebno varovanje s plezalno vrvjo. Pogosto je na taki poti potreben cepin, včasih rabimo celo dereze in čelado. Primerna je le za dobro izurjene in fizično pripravljene planince. Za ljudi z vrtoglavico taka pot ni primerna. Priporočljivo je, da se na njo odpravimo s planinskim vodnikom ali z nekom, ki pot dobro pozna. Takšne poti so, na primer, Tominškova pot iz Vrat na Triglav, Jeseniška pot na Prisojnik ali Kremžarjeva pot na Kočno. V izhodiščih takih poti je na tabli opozorilo »zelo zahtevna pot«.

Kot piše v napotkih obeh komisij, opravi določitev zahtevnosti poti delovna skupina na sestanku, ki ga skliče Komisija za pota in jo sestavljajo markacisti društva, ki skrbi za pot, predstavniki področne postaje GRS in predstavniki komisije za pota. Komisija za pota lahko skliče sestanek za več društev skupaj, za določeno gorstvo, območno skupino, meddruštveni odbor ali za območje, ki ga pokriva postaja GRS.

Pri poteh, ki so opredeljene kot zahtevne ali zelo zahtevne, je potrebno navesti še podatek o tistem delu poti, po katerem je tako opredeljena. Pot na Veliko Babo je, na primer, z Jenkove planine zahtevna; vendar je zahteven samo greben od Male Babe do vrha. Torej bomo k podatku o zahtevnosti dodali še: »greben od Male Babe do vrha«. Pot na Kočno od Češke koče (Kremžarjeva pot) bomo, na primer, opredelili kot zelo zahtevno. Toda do prvih pečin na Zgornjih Ravnah je pot zelo lahka. Dodali bomo torej še podatek: »iz Zgornjih Ravni do vrha«.

Pri zelo zahtevni poti je potrebno navesti še dva dopolnilna podatka: o nevarnih odstavkih na poti in o snežiščih na poti. Nevarni odstavki je kraj, ki je posebej izpostavljen ali krušljiv ali kjer je nevarnost zdrsa in kjer bi zaradi poškodovanih varovalnih naprav morali po pravilih plezalne tehnike uporabiti vrv za varovanje. Nevarne poti delimo na krajši nevarni odstavki, daljši nevarni odstavki in večina poti je nevarna. Krajši nevarni odstavki je tisti del poti, ki je krajši od 40 metrov (manj od raztežaja vrv). Če je na poti pretežni del sezone sneg, ki zmrznjen opredeljuje nevarno mesto, to v opisu posebej označimo z dostavkom »snežišče«.

Kot podrobnosti pri označevanju poti je treba navesti priporočilo o rabi cepina, derez, čelade in navezovanje oziroma samozavarovanje, krušljivosti, izraziti izpostavljenosti (»zračnosti«) poti itd.

Komisije planinskih društev naj bi tako takoj začele označevati in kategorizirati planinske poti, podatke pa naj bi sproti objavljali, da bi bila planinska javnost čimprej natančno seznanjena z njimi.

Brž ko bodo poti kategorizirane, bodo na terenu pota po zahtevnosti označena z dopolnilno tablo, ki bo nameščena bodisi pod smerno tablo poti, kjer poteka ena sama pot, bodisi na drogu, deblu ali skali nekaj metrov naprej od smerne table ob poti, na katero se obvestilo nanaša, bodisi na smerni tabli pod napisom poti in časa hoje. Ta opozorila bodo na začetkih poti v obe smeri.

Vsaka kategorizirana pot bo dobila novo številko, ki jo bo določila podkomisija za dokumentacijo pri Komisiji za pota. Dolge

in zahtevne poti bodo razdeljene na več delov in bodo torej imele več števil, meje med potmi pa bodo planinske postojanke, razcepi poti ipd.

Ob vsem tem je pomembno poudariti, da velja kategorizacija potov le za poletno sezono. Zimske razmere težavnost potov močno spremenijo, saj so markacije in varovalne naprave zasnežene. Ni odveč omeniti, da je za večino poti v visokogorju pozimi potrebna alpinistična oprema in ravnanje, poleg tega pa tam pozimi grozijo tudi plazovi.

Planinske poti bodo začeli kategorizirati takoj, kategorizacijo pa naj bi končali do prihodnje poletne planinske sezone. Priporočljivo je, da bi pota na terenu označevali kar sproti.

V osrednji dokumentaciji Planinske zveze naj bi podatke zbirali v kartoteko sproti s kategorizacijo, v celoti pa naj bi bili vsi podatki o slovenskih planinskih poteh zbrani in poti kategorizirane do leta 1992.

ODLOČITEV USTAVNEGA SODIŠČA: KANJON OSTANE

TARA IN MEDNARODNO JAVNO PRAVO

MAG. ALEKSANDER ČIČEROV

V Uradnem listu SFRJ številka 53 z dne 7. avgusta 1987 je objavljena odločba Ustavnega sodišča Jugoslavije o oceni ustavnosti in zakonitosti dogovora o izkoriščanju hidroenergetskega in vodnogospodarskega potenciala porečij rek Drine in Morače (v nadaljevanju »odločba us«). »Odločba us« je zanimiva, saj v določeni meri postavlja piko na i številnim vprašanjem, ki so nekaj časa razburjala slovensko in jugoslovansko javnost, predvsem o ohranitvi kanjona Tare. Radi bi zato opozorili le na en vidik tega vprašanja, tj. odnos države do uresničevanja ratificirane mednarodne konvencije, ki je postala jugoslovansko pozitivno pravo.

Ustavno sodišče Jugoslavije je 22. januarja 1987 opravilo javno obravnavo, na kateri je bilo nedvomno ugotovljeno, da bi uresničenje dogovora oziroma graditev hidroenergetskih potencialov porečij rek Drine in Morače povzročila potopitev kanjona reke Tare, ki je v okviru narodnega parka Durmitor vpisan v »Seznam svetovne dediščine«. To bi pomenilo direktno kršenje konvencije o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine (Jugoslavija je konvencijo ratificirala z zakonom, Uradni list SFRJ, št. 56/74). Tega sicer Ustavno sodišče ni direktno reklo, je pa vendar v »odločbi us« zapisalo, da bi »uresničevanje dogovora pomenilo potopitev kanjona Tare, nespoštovanje konvencije, ravnanje v nasprotju z obveznostmi, ki jih je naša

država sprejela z ratifikacijo konvencije, ter spremembo obveznosti«.

In zakaj se nam zdi potrebno našo planinsko javnost opozoriti na to »odločbo us«? Razlogov je nedvomno več. Navedli bomo samo nekatere.

Zdi se nam, da v času, ki ga živimo in ko svet in nas pretresajo vedno hujše krize, ne smemo pozabiti, da je treba spoštovati načelo mednarodnega javnega prava »pacta sunt servanda« — mednarodne pogodbe je treba uresničevati. Ni mogoče dovoljevati, da bi si vsak po svoje razlagal mednarodno konvencijo, ki z ratifikacijo (na to še posebej opozarjamo) postane naš, jugoslovanski zakon, in jo tej svoji presoji »primerno« tudi uresničeval oziroma nanjo kar pozabil. S tega stališča je »odločba us« prav gotovo pomemben juridični dokument, ki v vrste občanov, planincev, ljubiteljev narave po vsej Jugoslaviji vrača zaupanje v zakonitost in spoštovanje mednarodnih obveznosti. Hkrati pa bi morala »odločba us« v vseh nas prebuditi občutek, da spoštujemo naravne lepote oziroma naravno dediščino ter se zanjo borimo ne samo pred domačim pragom, ampak da je ta prag lahko tudi v Jugoslaviji in izven nje. To seveda zahteva določeno vednost o tem, kje kaj je in kakšno je. Ta vednost med našimi planinci ni majhna, saj obiskujemo gore po vsem svetu.

Da pa vendar naše razmišljanje glede Tare ne bo preveč optimistično, velja tudi v prihodnje skrbno spremljati dogovore

Kanjon reke Tare v Črni gori, biser svetovne naravne dediščine

prizadetih republik glede izrabe Drine in Morače, da nas ne bo presenetil kakšen nov in še bolj domiseln dogovor.

* * *

Ker se nam zdi odločba o oceni ustavnosti in zakonitosti dogovora o izkoriščanju hidroenergetskega in vodnogospodarskega potenciala porečij rek Drine in Morače, ki jo je izdalo ustavno sodišče Jugoslavije v Beogradu 17. junija letos in ki je bila objavljena v zveznem uradnem listu 7. avgusta letos, iz več vidikov zanimiva tudi za planinske varstvenike narave, objavljamo najzanimivejše odstavke. »Na predlog Zveze društev za varstvo okolja v Sloveniji iz Ljubljane se je pred Ustavnim sodiščem Jugoslavije začel postopek za ocene ustavnosti in zakonitosti dogovora o izkoriščanju hidroenergetskega in vodnogospodarskega potenciala porečij rek Drine in Morače, ki so ga sklenile Skupščina SR Bosne in Hercegovine, Skupščina SR Črne gore in Skupščina SR Srbije. Oceno ustavnosti in zakonitosti dogovora je v svojih pobudah zahtevalo tudi več posameznikov.«

Kot meni Zveza društev za varstvo okolja Slovenije, »dogovor ne izraža dejanskih skupnih interesov narodov in narodnosti ter delovnih ljudi in občanov, njegova sklenitev pa presega okvir pravic in dolžnosti socialističnih republik, ki so ga sklenile«. Poleg tega dogovor ne upošteva izpolnjevanja obveznosti iz mednarodne pogodbe in ni v skladu s tistim členom jugoslovanske ustave, ki zagotavlja ljudem pogoje za ohranitev in razvoj naravnih in z delom pridobljenih vrednot okolja.

Kajpada so skupščine vseh treh z dogovorom zavezanih republik izrazile stališča, da je njihov dogovor v skladu z ustavo SFRJ in ni v nasprotju z zveznim zakonom. »V odgovorih skupščin treh republik je navedeno, to pa so poudarili tudi njihovi predstavniki na javni obravnavi, da bo sklenjen nov dogovor o izkoriščanju hidroenergetskega in vodnogospodarskega potenciala porečij rek Drine in Morače, ki bo izkoriščanje voda reke Tare, ki pripada porečju reke Drine, uredil drugače kot izpodbijani dogovor.«

Čeprav so predstavniki treh republik hoteli dokazovati, da je njihov dogovor popolnoma zakonit, je bilo »na javni obravnavi nesporno ugotovljeno, da bi uresničitev dogovora oziroma graditev hidroenergetskih potencialov porečij rek Drine in Morače povzročila potopitev kanjona reke Tare, ki je v okviru narodnega parka 'Durmitor' vpisan v seznam svetovne dediščine. Po izjavah predstavnikov skupščin treh republik na javni obravnavi po novem dogovoru o izkoriščanju voda porečij rek Drine in Morače kanjon reke Tare ne bo potopljen.«

Ustavno sodišče Jugoslavije je prepričano: »Ko gre za dobrine, ki so naravna dediščina človeštva, tudi splošnega interesa ni mogoče uresničevati samo z izkoriščanjem ekonomskih ugodnosti določene dobrine, temveč tudi z njeno ohranitvijo kot dobrine, ki je sestavni del zavarovane naravne dediščine.«

Potem ko pravno razloži, zakaj je treba razveljaviti dogovor o izrabi Tare v energetske namene, ustavno sodišče pravi: »Uresničevanje dogovora bi torej pomenilo potopitev kanjona Tare, nespoštovanje konvencije, ravnanje v nasprotju z obveznostmi, ki jih je naša država prevzela z ratifikacijo konvencije, ter spremembo teh obveznosti.« Zato je ustavno sodišče Jugoslavije na seji 17. junija letos odločilo, da »dogovor o izkoriščanju hidroenergetskega in vodnogospodarskega potenciala porečij rek Drine in Morače ni v skladu z ustavo SFRJ in je v nasprotju z zveznim zakonom in se zato razveljavi.«

Ekstaza

NEŽA MAURER

*Dotakniti se
s prsti,
z ustnicami,
s prsmi, koleni
trde, trdne skale,
jo zajeti v objem,
se ji predati,
spojiti se z njo,
jo užiti s slastjo,
ko da je tu
samo zavoljo mene.*

ČISTEJŠE SLOVENSKE GORE

JOŽE ČURIN

V petek, 21. avgusta, se je v dolino pod Komno vrnila skupina sedemdesetih planincev, članov Gorske straže in drugih ljubiteljev gora s tridnevne Antenine očiščevalne akcije triglavskih strmin. To je bil že dvanajsti pohod »triglavskih smetarjev«, ki so dodobra očistili poti, ki vodijo proti Triglavu. Udeleženci akcije domala iz vse Slovenije so očiščevalni pohod pričeli že v sredo, 19. avgusta v dolini Vrat oziroma na Rudnem polju. Naslednjega dne so se povzpeli na vrh Triglava, pri Aljaževem stolpu pobrali vse mogoče odpadke, pobiranje smeti pa nadaljevali na poteh proti Doliču, Hribaricam, Prehodavcem, Sedmerim jezerom, Komarči oz. Bogatini in Komni. Pohod se je končal v Bohinju, kamor so prinesli okoli sto vreč odpadkov in druge krame, ki ne sodi v gore.

Udeleženci akcije ugotavljajo, da je v gorah smeti in odpadkov vse manj, počivališča postajajo vse bolj čista, vrhovi in razgledne točke postajajo spet vabljivi, obiskovalci gora postajajo nekako »bolj kulturni« in občutljivi za naravo in njene lepote.

V vseh dvanajstih »smetarških« pohodih je sodelovalo že več kot tisoč planincev, članov Gorske straže in drugih ljubiteljev gora. Tistega, kar nam je »po naključju« med hojo v gore padlo iz rok, pa je za več kot pet ton!

Še tako dobronamerna akcija in skrb za lepoto gora bi ne bila tako uspešna, če ne ni sodelovale številne delovne organizacije, ki imajo dobršno mero posluha za želje organizatorja in udeležencev — »triglavskih smetarjev«. Generalni pokrovitelj letošnje akcije je bila Radenska iz Radenc, sodelovali so pa še Presad, Eta, MIP, Brest, Slovin, Fructal, Tonosa, Slovenijašport in Zmajčkov butik; za prevoz udeležencev akcije je skrbel Kompas-Hertz.

Razen pri pobiranju smeti in drugih odpadkov so »triglavski smetarji« sodelovali tudi v zabavni prireditvi na Kredarici — pokaži kaj znaš. Veselja, dobre volje in smeha ni manjkalo, tudi pesem je odmevala pozno v noč.

Jutro naslednjega dne. Obsijan s soncem nas je vrh Triglava kmalu zdramil iz jutranjega dremeža. Že kmalu po osmi uri je pesem »Triglav, moj dom« odmevala pri Aljaževem stolpu. Nekaj odvrženih steklenic piva in drugih odpadkov se je znašlo v črnih vrečkah smetarjev.

Tudi v Aljaževem stolpu ni manjkalo krame, ki ne sodi v gore

Foto: Jože Čurin

Po končanem delu pri Aljaževem stolpu se je vsem prilegla slastna torta, darilo Zmajčkovega butika. To slastno darilo v obliki Triglava je teknilo prav vsem, tudi tistim, ki so se tisti hip znašli na vrhu očaka Triglava.

Triglavske smetarje je ves čas spremljala vedra pesem. Letošnja akcije je vsekakor uspela. Uspela pa bo še bolj, ko bo za »triglavske smetarje« zmanjkalo smeti in odpadkov. Do tega cilja je le še korak.

PRIMERJAVE TANAPA S TNP

O raziskovanju podzemeljskih voda območja Tatranskega narodnega parka (Tanapa) na Češkoslovaškem smo čitali v gradivu lanskega 19. kongresa mednarodnega hidrogeološkega združenja (IAH).

TANAP na Češkoslovaškem zajema 50 000 ha. To ozemlje je posebnega turističnega pomena, tu pa se srečujejo tudi interesi gradbeništva, kmetijstva, industrije, komunikacij, rudarstva s kamnolomi, gozdarstva, vodnega gospodarstva in ne nazadnje rekreacije in športa. Vse te aktivnosti

morajo upoštevati omejevalne faktorje, ki jih postavljajo v njihove načrte zahteve varstva okolja. Na tem območju bodo morali zavarovati predvsem vode, ki so bistvenega pomena za oskrbo, pa tudi zaradi pomena območja za kmetijstvo, rekreacijo in zdravstvo.

TANAP je namreč pomemben rezervoar vodá, ki se stekajo s kristalastih kamnin in se zbirajo v zakraselih mezozojskih sedimentih in v fluvio-glacialnih odkladnikih. Območje je zelo razčlenjeno, pojavlja se močna erozija, ki je eden od pomembnih problemov varstva okolja in eden od onesnaževalcev voda. V Tanapu je tudi 138 gorskih jezer.

Kljub vsemu tudi na tem območju še niso organizirali sistematičnega raziskovanja. Analize so bile usmerjene na nekatera bolj ogrožena območja, rezultati pa vendarle dajejo podatke za zaključke.

Analize padavinske vode, predvsem snežnice, so pokazale, da je v sedanjem stanju vpliv globalen, a še vedno majhen. Snežnica je mešanica $\text{Ca-NH}_4\text{-Na-Cl-NO}_3\text{-SO}_4$ ionov, kjer na nekaterih območjih prevladujejo določene značilne antropogene komponente. Največ vplivajo atmosferske vode na plitvo podzemeljsko vodo v nižjih delih predgorja in v silikatnih kamninah. Nizko mineralizirane vode postajajo hitreje bolj kisle. To pa se odraža na spremembah v naravnih geokemičnih in biokemičnih procesih v tleh in v vodi.

Površinske vode so občutljiv pokazatelj sprememb v okolju. Nekaj serij lokaliziranih analiz voda vzdolž tokov gorskih potokov je pokazalo, da v analiziranih komponentah kemične sestave antropogenega vpliva turistične sezone še ni bilo zaslediti, zasledili pa so poslabšanje bakteriološke slike.

Podzemeljske vode so velikega pomena za vodno gospodarstvo, predvsem za oskrbo z vodo. TANAP je pomemben vodonosnik, predvsem še mezozojske zakrasele kamnine in fluvio-glacialne odkladnine v dolinah.

Zakrasele kamnine se napajajo iz padavin, iz sosednjih nezakraselih območij in iz površinskih voda. Možno onesnaženje se pri tem hitro širi, ker je pretakanje hitro. Tu se voda zaradi kratkega zadrževanja v podzemlju skorajda ne očisti. Boljše je samočiščenje v nevezanih ledeniških sedimentih, ki pa so zelo prepustni.

Ugotovili so, da je v njihovem območju stanje voda zaenkrat še dokaj dobro, da pa je skrajni čas, da se dejavnosti omejijo in območje zaščiti, da se zavaruje kakovost tako površinskih kot podzemeljskih voda.

Dušan Novak

NEKEGA LEPEGA DNE IN NEKE LEPE NOČI V JULIJCIH

PRIKAZNI

RUDO STARIČ

V Dovjah-Mojstrani smo popadali iz praznega avtobusa. Tako se je iz Aljaževe fare začela naša nenavadno hitra pot, zelo živahen kroginkrog obisk Aljaževih, Staničevih, Pogačnikovih, Kugyjevih gorá, hribov in montagn.

Utrujeni zaradi enakomernega ropota nočnega vlaka ter dopoldanskega skakanja iz enega v drugo in naposled v tretje prevoznostno sredstvo smo se skozi Kot privlekli do naše prve postojanke, Staničeve koč. Lačnim kot psom je ljubeznivi gospodar ponudil vampe. Škampe! Ej, tega ne bom spustil, kot ne izpustijo poslovni ljudje dehteče jagnjetine na žaru, in sicer paške ali liške. Naročim to kraljevsko jed — pravim kraljevsko in niti ne pomislim, da sem zaradi spremembe višine nekoliko oglušel in sem pomešal pojme in jezik. Zaveslam z žlico po krožniku kot kakšen veslač. Po prvih zalogajih opazim, da jem vampe, drobovino, te jedi pa ne jem, čeprav bi mi želodec zavijal kot avtomobilske poročne sirene. Urbi et orbi — to naj povem vsem bralcem. Izbruham tisto, kar je že šlo noter, plačam tisto, kar sem zunaj naročil, se lotim suhega kruha, slanine in česna, na koncu pa vse to posladkam z džemom iz kozarca z dna nahrbtnika. Zanesljivo je zanesljivo.

PRVA PRIKAZEN

Naslednji dan smo odšli »urejat« predvideno. Najprej Cmir, Begunjski vrh, nato Rjavina, Rž. Potem ko smo se mimo Kredarice preselili v Planiko, bivši Aleksandrov dom (nisem rojalist), smo se spustili do Doliča (nekdaj rifugio Trieste). Pogledate, takšna je bila včasih politična simulantka na teh prostranstvih! Ko smo se ves dan potikali okrog kralja naših vršacev, smo se odločili, da naslednji dan odidemo do stolpa, da bi ponovno videli tisto dlan zemlje, ki jo je kupil prečastiti Aljaž za posceni forint pred nosom Nemcev in s tem rodovom Slovencev vcepil simbol svobode, podobno kot je Njegoš storil z Lovćenom za Črnogorce.

Ko smo prispeli do Tržaške koč na Doliču, je bila kočá že polna od prtiličja do strešnega slemena. Prava kvadratura kroga je bila, kako bi lahko tam prenočili. Predstavniki United Kingdoma so namakali vrečke »china tea« v skodelice z vrelo vodo, avstrijski bergštajgerji so srebal prozorni himbersaft, nekakšna société anonyme pa je poskušala kmečki cviček. Mi drugi smo si postregli z lastnim pro-

viantom in udarili po kruhu, klobasah, sardinah v olju in naročenih enolončnicah, nekateri pa tudi po vampih.

Rotenje, prošnjje, vse je ostalo neuslišano. Kot čoln na viharnem morju nam je oskrbnica stabilno z ledenim glasom že tretjič odgovarjala:

— Nič ležišč, vse je polno! — in zamahnila z roko.

Tedaj pa je neka beseda, ki je bila srečna prikazen, spremenila vse, kot bi mignil s prstom. Ko smo preklinjali Karlovac, Julijce in prenapolnjene nahrbtnike, smo naenkrat zaslišali ljubezniv oskrbničin glas:

— Kaj ste vi planinci iz Karlovca?

— Seveda, gospa, — smo odgovorili presenečeni.

— Ja sam bla u vašem zelo lepom mestu. Tam je pa moja teta.

— A gdje ma stanovanje vaša teta? — smo vprašali oskrbnico in igrali otroško iskrenost. — Bomo je poklicali, kad pridemo spet nazaj. Maste njeno addresso? — smo nadaljevali v pričakovanju ugodnega izida pogovora.

Če nas je razumela ali ne, vedo samo gorski bogovi. Vendar je še kar naprej govorila:

— Ona je na Dubovcu (mestna četrt v Karlovcu). Veste, svako leto prihajam v Karlovac na dan mrtvih na groblje, da je obiskam!

Stali smo tam nemi, brez besed. Pomislil sem že: zveza je propadla.

— Ja, dajte mi vaša imena in greste gor pa si najdete slobodan prostor na skupnom ležišču, — nas je pobožal njen nežni, zdaj za nas tako mehak, pozoren in sočustvujoč glas.

DRUGA PRIKAZEN

Sedimo v kotu jedilnice in opazujemo ta planinski semenj. Moški in ženske oblačijo in slačijo telovnike, vetrovke, srajce, kombineže, hlače, nogavice, kot da so v svoji sobi, ne da bi si postavili špansko steno. Drugi počasi pijejo, tretji jedó, nekateri žrejo, četrti že prepevajo, peti se že hudo pripravajo, kartajo.

Nam nasproti in nekoliko na desni mi padejo v oči trije Avstrijci. Prvi na levi je močan, plečat hribovec z zagorelim obrazom, s kodrastimi plavimi lasmi in močnimi rameni. Videti je kot maneken iz Schusterjevih planinskih reklamnih revij. Tretji, na desni strani, je videti prav tako močan, nekoliko upognjen, z gubami na obrazu in s precej redkimi srebrnkastimi lasmi. Mrko gleda predse. Molči in bobna s prsti po mizi. Med njima pa — ljubi bog! Kako je to ljubko bitje zašlo na Dolič? Prek prekrasnega nežno bronastega obraza so ji padali kot oglje črni lasje na prelep strasten vrat. Nekaj pramenov se je skrilo med ovratnikom srajce, šalom in mehkim vratom. In kakšen pas je imela!

Njen blagi glas — glasbeni strokovnjaki bi rekli mehak mezzosopran — je priplaval do mene, do mojih ušes.

Nemški slovar in slovnica se mi nenadoma prebudita v možganih in podzavestno sestavljam že pozabljene zloge, besede in stavke: Guten Tag! Sind Sie müde! (Ali ste utrujeni?) Ich würde Ihnen helfen. (Pomagal bi vam.) Stavki se lepijo drug na drugega. Spet pogledam trojico. Mlajši na levi strani ji nekaj živahno pojasnjuje, jo objame okrog ramen in ji nekaj šepeta v uho. Za vraga, saj jo je poljubil in ji ne šepeta! Smeh se skotali z njenega obraza, se usuje iz njenih ust. Močna prsa pod svetlo zeleno karirasto srajco se napevnjajo, jemljejo zrak, se tresejo, poigravajo. Desno oko se prilepi na tistega starejšega Avstrijca. Njegov mrki, kot grom prodoren pogled se odlepi od mize, se premakne izpod obrvi, zakroži po jedilnici in za trenutek obstane na meni. Prodorne oči me streznijo, ohladijo, zaledenijo.

Nenadoma trojica vstane, ona pa kot chocila po alamedih, neizmerno lepa indijanska mešanka po promenadi južnoameriškega mesta, stopi proti vratom in pri tem koketno miga z boki. Moški gredo z očmi za njo. Jedilnica umolkne. Utihne, nato pa se ne zgodi nič. Buljimo v odprta prazna vrata. Duende, duende, vse to je le prikazen, rečem še tiše, zmešani glasovi, cmokanje, žvenketanje kozarcev, škripanje klopi in stolov pa napolnijo prostor.

Počasi pada noč. V gostinski sobi brni kot v panju. Najljubezniveje pozdravimo svojo prekrasno oskrbnico in odidemo spat. Najdemo si prostore pred drugimi. Zbašem se v vrečo. Oči krožijo po temi in iščejo sleme vrh koč, ki je tik pred nosom. Veke se zapirajo. Chocila, duenda, Erica... Chocila, Erica, duende... Erica, chocila, duende...

Hm! Tukaj nekaj smrdi. Prekleti vonj! V vpisni knjigi spodaj je bilo zapisano v že zdavnaj pozabljeni gotici: Joseph Hohecker, vrstico nižje Erica Hohecker, Hausfrau, pod obema priimkoma pa je pisalo Gustav Peitschek, Bergführer.

Darko me je nekajkrat budil, ker drugi na skupnem ležišču zaradi mojega gromkega smrčanja nikakor niso mogli spati. Celo zglavnike je metal vame. Ob zori in še v polmraku se skupine planinskih duhov odplazijo okrog koč in vsaka tiho odide v svojo smer: Hribarice, Vodnikova, Planika, mulatiera, Zadnjica, midva pa naravnost, geradeaus, sempre giu, straight k stolpu.

TRETJA PRIKAZEN

Od stolpa se prekobaliva mimo zapuščene vojaške kasarne, potem ko sva preskočila zarjavelo nekdanj mejno bodočo žico nad triglavskim Nordwandom po Freitagovi specialki. Za Triglavskimi podi spet naletiva

na duende, na prikazen. Okamneta kralata Sfinga naju nepremično gleda. Približala sva se ji do čela in odgovorila na postavljeno vprašanje. Sfinga je divje zarjula, se skrila v meglo in še bolj okamenela. Midva pa sva zbežala čez Plemenice po nekdanji Bambergovi poti na Okno.

V uho se mi po naključju skozi zrak pripazi kot nekakšen poziv s premori. Počakaj! Ena, dva tri... Ne! Nič ni! Tišina! Odideva dalje. Malo pozneje spet. Ustavim se. Ena, dva, tri, štiri... lepo po vrsti, zdi se mi, da iz Bovškega Gamsovca nasproti. Zapletena v lastne težave hitiva dalje in pozivom ne posvečava več pozornosti. Prisopihava na Okno, tisto prekrasno trato, zarijeva glavo v travo, se stegneva, loviva sapo. Desno oko gleda v dolino Vrat, levo v dolino Zadnjice. Če pogleda združiva, se natančno pred nama začena strma markirana pot na Gamsovec.

Glede na to, da oskrbnik v Pogačnikovem domu prav gotovo nima strica na Dubovcu (pokopališče), po krajšem postanku odhitiva dalje, da bi si že v zgodnjih popoldanskih urah zagotovila spanje v zame najlepši belvedere koči Julijskih Alp. Poleg tega vzpon naposled le ni tako nedolžen. Posuta z zemljo, kamenčki in razmetanimi šopi trave je ozka in vijugava pot navidez varna in sprosti človeka, vendar pogled s strahom in spoštovanjem tava po grebenih, hrbtih, skalah, prostranstvih in... samo en napačen gib, nepreviden korak, pa se že popelješ, odletiš v podnožje Pihavca na levo ali v dolino Vrat na desno.

Zaslišim topot hitrih korakov, sopenje za seboj. Obrnem se. Reševalci iz Aljaževega doma. Ustavijo se.

— Poškodba, nesreča na Gamsovcu! — mi pove vodja reševalcev. Odvržem oprtnik in prost teže kot balon prhnem z njimi na levo proti meliščem, sipinam Gamsovca, od katerih se nekatere spuščajo celo do vznožja dostojanstvenega Pihavca na nasprotni strani. Nad nami so stene, stene, stene. V začetku melišča se razvrstimo v fronto in preiskujemo vsako ped premičnih tal.

— Tukaj je! — zakriči neki glas.

STREZNITEV

Odidemo vsi v smer klica. Na tleh je med kamenjem ležalo zvito, skrivenčeno, nepremično telo. Nekaj polomljenih palic mrežastega okvira, ki olajšuje nošenje na hrbtnika, je bilo s konicami kot ost zapičenih v predel trebuha, ledvic. Trgamo srajco, namočeno z že strjeno krvjo. Pulimo cevi iz mrtvega telesa. Strašna smrt. Mrliške pege smo opazili na koži. Nekdo je prinesel mariner, platno, vrvi. Obrnemo mlahavo telo. Zdrznem se. Saj to je tisti neprijaznež, tisti Avstrijec z Doliča!

Zavijemo ga v pregrinjalo, položimo na mariner, ga povežemo, nato pa ga odnesemo do markirane poti. Postavimo kolesce pod mariner, da bi bil prevoz v dolino lažji. Tedaj pride glavnina reševalcev. Med njimi spoznam tistega bergfirerja — počakaj, kako mu je že ime — da Gustav. Njegova močna, plečata postava je nekoliko zlezla vase. Gledal je nemo, nepremično v ponjavo. Ljudje so se med seboj mrmraje pogovarjali. Približal sem se Gustavu in ga v nemščini vprašal:

— Oprostite, prosim, kje pa je vaša žena Erika?

Pogledal me je osuplo, presenečeno.

— Ne, ne, to ni moja žena, gospa Erika je žena tegale mrtvega gospoda, — je odvrnil, kot da pričakuje besede odgovora. — Veste, — me je prijel za rokav, — ona je ostala v Aljaževem domu. Midva sva zjutraj odšla do Pogačnikovega doma. Hotela sva iti na Škrlatico. Vendar je gospod odločil, da bova odšla prek Bovškega Gamsovca nazaj. Veste, gorski vodnik sem in sem moral poslušati gospoda, ker me plačuje. — Iz nahrbtnika je potegnul Freitagov zemljevid in mi hotel pokazati njuno pot.

Umaknil sem se od njega, on pa je še dolgo mahal z zemljevidom, kot da bi se branil pred nečem. Žalostna povorka je odšla proti Oknu, midva pa na drugo stran na vrh Bovškega Gamsovca. Hitreje sem stopil po poti. Darko je vse bolj zaostajal za menoj. V ušesih so mi odzvanjali nočni glasovi: Duende, chocila, Erica... Duende, chocila... Duende, prikazni...

(Naše planine)

Kritika sosedov v steni

Kranjski alpinist Tomo Česen, ki je posebno zadnje mesece (seveda zaradi svojih plezalnih uspehov) v tujih planinskih in alpinističnih revijah deležen precejšnje pozornosti, zaradi tega pa tam tudi radi objavljajo njegova besedila, je za septembrsko številko torinske gorniške revije »Alp« napisal prispevek o letošnjem jugoslovanskem plezanju na himalajski vrh Lotse Šar. Medtem ko so svetovni alpinistični javnosti že dokaj dobro znane vse težave malone vseh odprav, ki so letošnje zgodnje pomlad plezale v Himalaji, so ji manj znane druge podrobnosti — in eno od njih obravnava Tomo Česen v tej italijanski reviji. Opisuje, kakšne težave so imeli Jugoslovani s francosko vojaško odpravo, katere člani so imeli bazni tabor prav blizu naših in ki so hoteli — čeprav za to niso imeli dovoljenja nepalskih oblasti — plezati po smeri, ki so si jo začrtali jugoslovanski plezalci, celo po vrhovih, ki so jih napeli naši alpinisti. Čeprav so se naši večkrat pritožili svojemu zveznemu oficirju (nepalska vlada ga dodeli vsaki tuji odpravi, da skrbi za dogovorjeni red in odpravlja morebitne nesporazume predvsem med domačimi in tujimi plezanci), se jim je ta vedno izmikal in ni hotel posredovati. Ko Česen navaja neverjetne podatke, ki so jih o uspehu francoske vojaške odprave naši alpinisti brali v katmandujskih časnikih, apelira na poštenost pri alpinistih.

PRAOKUS PO DOBRI ZEMLJI

PETER VOVK

Z gozdnimi mravljinici si delim mah in suhe iglice smrek. Skale in kamni ob poti, pokriti z mahom, kot tete in strici sede. Storži jelk so kot svečniki. Smrekovi storži visijo kot lustri. Beli cveti malin krhko gledajo iz trhlega panja in napeto poslušajo jutranjo tišino. Trepetlika trepeta, kot bi se bala, da me ne izgubi steza.

Po gozdu se razliva praznična milina, širni svodi poslušajo moje tihe korake. Rdeče jagode sladkajo moja usta. Na vsaki zarezi lističa kapljica rose. Mladi lapuhovi listi so videti kot kristalne vaze. Regrat poživlja okolje s svojo okroglo dlakavo glavico. Mehki duh ciklame se dviga iz skalnate vaze. Bršljan ovija mlado smreko, stiska veje in pije zeleno kri. Cvetočča lipa je polna brenčečih čebel.

Javor samotar, zakrpan do tal, je kot star berač. Mehki duh ciklame se spet dviga iz skalnate vaze. Bela breza s tenkimi vejicami je kot nevesta in ne vem, od kje je sem prišla. Sveže barve listov in iglic gledam: kot bi tisočkrat posijalo sonce. Hodim po rahlo zarisani stezi skozi neprestano trepetanje mavričnih kapljic srebrne rose.

Korak se ustavlja v mahu. Morda zvončnice s svojimi zvončki tiho zvončklija. Okamenela lepota skalnatih blokov polni oči. Ob nogah je polno spominčič, ljubkih svetloplavih. Gozd ob poti trosi nove darove. Jelenov jezik krasi pritalni svet cvetlic in trav. Svet bradatih bukev, jelk, smrek in javorjev me prevzema.

Dišeči biser kot topla, mehka rokavica pokriva mahovnata tla. Brez prave teže sem, samo sledi stopinj, zemlja, mehka trava. Trda hrapavost drevesne skorje se oprime oči. Bresti, javori in jeseni kot nemi bratje molče. Bogastvo sončnih žarkov se je razlilo po tleh.

Prek sončne poti leže senčne piramide visokih smrek. S tihim šumenjem se oglašajo jelke in bukve. Vonjave lesne trhlenine, tako značilne in domače, dražijo nos. Tihotapim se med skalami in kamni kot tačke sivega risa.

Visoko gori sem že. Vsedem se na panj, letnice minljivih let, in se pokrijem s tišino. Pogledam nazaj: dremotno mesto se prebujajo. Kot stopnišča so kamni in skale, pokrite z mahom. Videti so kot bogomilski grobovi. Grem naprej po strmi Kalanovi poti. V velikih požirkih vdihavam čist zrak. Pljuča se širijo, srce med rebri močneje razbija.

Strma skalnata pot preizkuša zdravje in trdnost. Za mano sta asfaltna džungla in

mestni prah. S suhimi smrekovimi iglicami v laseh capljam naprej. To niso navadne mestne smeti. Od tople južne sape sem obdan. Starega suharja že mah načenna in se ovija v bršljan. Kot pahljače so praproti, pokrite s sončnimi žarki.

V živo zeleni obleki gleda bodika poleg skale. Velika jelka ob poti se v vencih vej dviga v vrh. Kamor stopim z nogo, slišim za sabo glas: glej ga, tu je že! Rdeče bela markacija kaže pot naprej, cilj ni več zelo daleč. Kovinski skelet bukove sušice izžareva čudno svetlobo. Polne lepote so oči. Pokrila jih je pajčevina, snel sem jo z veje.

Ogledujem mrke drevesne gobe na prepereli jelki. Pastir brez ovc sem, s palico v roki, in ne vem, kaj bom spet zagledal. Kot da utrujenosti ni, blodim med debli in skalami navzgor. Zadevam na redka stara drevesa, ki jih poznam. Goba pisanka na preperem panju ima na sebi za cel semenj barv.

Vse se mi zdi dragoceno in svečano ob strmi Kalanovi poti. Praokus po dobri gozdni zemlji me prepaja. Omamljen sem od vonja jelk in smrek. Čutim svojo težo, zajemam sapo s polnimi usti. Opetekam se med koreninami dreves in skalami. Velik list leske se počasi zamaje in znova umiri.

Uharica plava kot čudežna ladja, išče zavetje pred svetlobo sonca. V zraku se ustavlja kanja, kot da je nekaj zagledala, in spet odleti.

Živali niso hude in zdi se mi, da me že dobro poznajo. Zajec dela možiclje, njegovo uho kot tenka antena lovi tajne glasove gozda. Šumno in bučno preleti ozračje divji petelin — črni trubadur. Redka slika, ki izginja iz gozda. V lisičjih barvah kuka miška s velikimi brki izpod skale. Sedi na zadnjici in nekaj gloda.

S polnima gobčkoma suhих smrekovih vejic priskakljata veverici — samček in samica. Črna žolna z rdečo perjanico na glavi teše gnezdo, iveri padajo na tla. V globinah neba se spreletavata krugulja — samec in samica v ljubezenski igri. Kot bi hotela ulti iz vesoljstva.

S svojim mehkim prrr prhne jereb izpod jerebice. Metulja sta se zllila v velik rumen cvet. Leskov grm z velikimi listi ne ve, kaj sosednji grm sanja o poletju. S palico udarim po sušici, ki zazveni kot tenka čaša. Jerebica kliče k sebi piščančke, skrite pod lističjem. Lisjak s košatim repom se tihotapi med visokimi travami.

Ne morem se nagledati podob gozda ob strmi Kalanovi poti. Ustnice se gibljejo, prav tiho pojejo. Kot slaboviden pastir sem, ne vidim dosti, kaj vse se giblje okoli

mene. Od vseh strani me pozdravljajo drevesa, grmi in skale, pokrite z žametnim mahom. Pa glasovi ptičev in živali!

Kako tudi ne, saj hodim v koč PD Kočevje že polnih trideset let. To ni malo. Veja se je zazibala, priletela je črno bela sraka in kriči. Ne vem kaj je zagledala. Od časa do časa si zažvižgam pesmico in kličem jerebe. Vedno več je vprašan ob strmi Kalanovi poti: ne vem niti tega, kdo vse je hodil po njej.

Šele sedaj, na stara leta, sem doumel, zakaj me je strma Kalanova pot vlekla sem gor. Zagrnejo me mlade jelke v objem, vse v temno zeleni svili. Visoke travne bilke se klanjajo in me pozdravljajo. Bukov mlaj ob poti je tako gost, da se komaj rinem skozenj. Tenak prodoren glas stržka se razliva med drevjem. Sedi na preperelem kupu vej in obrača repek, kot bi ugotavljal, s katere strani piha.

Pot se vijuga mimo stare bukve; strela ji je odbila vrh, napravila je štiri nove vrhe. Rastejo navzgor in strelo naravnost izživajo.

Votli zvok praznine med drevjem je poln drobnih glasov. Muhe in mušice se vrtnčijo in plešejo nori ples radosti poletja. Komarji tenko brnijo v dremotni mir in pikajo s svojimi šilci. Kukavica kuka v bu-

kovem gaju in norčavo šteje leta. Slišim tekanje jelenovih nog, nepremično stojim za debelo smreko. Star in sam stoji ob poti mogočen brest.

Žlahna navzočnost skal in skalnatih blokov diha povsod. Prastaro kamenje je to in ne vem, kdaj se je tako lepo oblikovalo. Kot samotna kljuka je jelov štrcelj. Kot bi mi hotel reči: Obesi name nahrbtnik in se odpočij. Starodavno sonce sije kar naprej. Mavrične kapljice rose drhtijo po steblih na tla. Tihe, majhne eksplozije so to.

Vonj po smoli draži nos. Iz nasekane smreke kapljajo čiste kaplje. Samo korak naprej — in na beli skali mavričen obraz. Velika jama ob poti, razrita od 500-kilogramske bombe, je kot spomenik iz druge svetovne vojne. Kaj še bo, ne ve nihče. Gozdni lazar leze počasi naprej, kot da sva se šele včeraj srečala. Toliko haljic imajo cvetlice: modrih, rumenih, zelenih, rdečih, rjavih. Oko se ne more nagledati prekrasnih kukavic ob poti. Druga z drugo tekmujejo v pestrih barvah in oblikah.

Rahlo zarisana steza išče moje izgubljene podplate iz prejšnjih let. Nehote prebudim drozgovko. Slišim, kako se ščeperi. Privzdignem vejo in zagledam gnezdo. Samica odpira kljun, nejevoljno me pogleda.

Capljam naprej. Pokliče me šoja. Daruje radost, kakršno pač čutim, ko odkrijem sliko najljubšega slikarja. V vsej svoji lepoti se pokaže srna s pikčastim srnjačkom. Skače kot ponorel, sem in tja, in dela kozolce. Mehka zemlja na poti razkriva odtise tac medveda samotarja. Že dolgo se poznavam. Splašena svetloba se vleče skozi veje na skalnata tla. Srakoper črka na robidjem grmu, na trn pripet hrošč še trepetaja. Iz smrekovega vrha se oglašajo rdečegrla taščica. Srebrn zvonki glas se razliva med drevjem. Je kot primadona med ptiči pevci.

Luska smrekovega storža visi na pajkovi niti in meri moč rahle poletne sape. Z mehkim bokanjem se oglašajo srnjak rdečkar s poseke. Kaj bi še hotel ob strmi Kalanovi poti, ne vem. Še malo in v koč sem. Napovedani čas je le prišel: dobrotno srečanje z Jelenovim studentem.

Cvetni prt pred sivo kočjo iz brun se je razgrnil pred menoj v vsej cvetni lepoti. Beli cveti malin krhko gledajo, s svojimi uhliji napeto poslušajo jutranjo tišino. Rdeče jagode mi sladkajo usta. Na vsaki zarezi lističa — kapljica srebrne rose. Kot mlada jelka sem, med kamni zasidrana. Slamica, ki jo nosi mravlja, živi v meni.

Pogovarjam se z redkimi stari drevesi, ki jih poznam. Velika košata jelka pri studentu me je dobila v objem. Pusti me, saj nisi sama! Tu so še dolgolase smreke, javor samotar, zakrpan do tal.

In kaj bi še hotel?

Sekam drva, da bo dovolj toplote ob ognju in razsvetljave v kresni noči.

Elbrus — najvišji vrh Evrope?

Ali spada Kavkaz k Evropi ali Aziji? Nekateri menijo, da je meja med obema celinama Kumomanična dolina in da je torej Kavkaz popolnoma azijski, medtem ko so drugi prepričani, da je Elbrus kot najvišji vrh Kavkaza hkrati najvišja gora Evrope, ker je Kavkaz pač v Evropi. Polemike o tem, kam pravzaprav spada Kavkaz in katera je najvišja evropska gora, Mont Blanc ali Elbrus (5638 m), so že dolgo trajne, enako vztrajni pa so zagovorniki tako evropskega kot azijskega Elbrusa. O tem ne soglašajo niti geografi niti planinci.

B. William Bueler piše, na primer, v svoji knjigi »Gore sveta« naslednje: »Najvišja gora Kavkaza, Elbrus, leži popolnoma v Evropi, oddaljena 12 milj od razvodja, ki ločuje Evropo od Azije.«

V Sovjetski zvezi nasprotno prevladuje prepričanje, da spada Kavkaz k Aziji. Tako beremo v »Veliki sovjetski enciklopediji« v poglavju »Azija« takole: »Pri razčlenjevanju Evrazije na Evropo in Azijo potegnemo mejo med njima najpogosteje čez Manič, tako da ostane Kavkaz v Aziji.« Novi sovjetski »Geografsko enciklopedični slovar« opisuje v poglavju »Evropa« Alpe z Mont Blancom kot najpomembnejše pogorje, poleg tega pa v tem delu piše: »Meja med Azijo in Evropo poteka po Kumomanični dolini.« Podobnega mnenja so tudi geografi v Nemški demokratični republiki, na Madžarskem in Poljskem. Kajpada so tudi v ZSSR znanstveniki, kot, na primer, prof. E. M. Mursajev, ki se sklicujejo na podnebne posebnosti in označujejo kot mejo predvsem glavno razvodnico na Kavkazu. Potemtakem je Elbrus v Evropi.

Zagovornike evropskega Elbrusa je pred kratkim podprl alpinist Reinhold Messner. V moskovskem mesečniku »Turist« je bil namreč objavljen pogovor s tem alpinistom, v katerem je dejal, da »je prišel, da bi splezal na najvišji vrh Evrope, na Elbrus«.

SPOMIN, KI NOČE ZBLEDETI

KAKŠNA NOČ... BI TAKRAT LAHKO BILA

BOJAN ŠTUMBERGER

Prijeten sopotnik je bil. Nisem ga poznal v dno duše, pa vendar, beseda je stekla tako gladko, tovariško in neprisiljeno, kakor steče med ljudmi, ki se razumejo, ki drug o drugem vedo, kaj mislijo.

Podimo se na Okrešelj. Gosti, žalostni deževni oblaki, iz katerih drobno prši na naše prepotene obraze, dajejo poseben pečat nedeljskemu jutru. Ida jo tako veselo našiga v breg, da nama z Igorjem ne preostane nič drugega, kot da ji slediva.

Sončna sobota nas je že veselo pričakovala v Logarski dolini. Črn humor, ki nam ga, nebodigatrebam, nikoli ne zmanjka, nas je spravil v židano razpoloženje. Veselo smo se režali, ko je nekdo povedal o nekem, »kako mirno je visel na vrvi, kot da bi bil mrtev«.

Smo že pri stari podrtiji na Okrešlju. Zadihani in navihani opazujemo prebujajočo se pomlad. Saj je res malce turbobno ozračje; dežne kapljice neutrudno kapljajo po iglicah smrek, se kotale po bilkah, še ptičjega živčava ni slišati. Vendar — spet sem tu, na tolikokrat prehojenih poteh, na pobočjih, kjer sem začel odkrivati zimsko pravljičico. Oko se željno potopi v znano pokrajino, v zaprte cvetove teloha, ki noče v meglo in dež, v zaplate snega, ki ponekod še pokriva livado, pa višje v melišča in še višje... gor. Po plazovini, ki se kljub poznemu juniju noče umakniti, hitimo k velikemu balvanu.

Prijetno je bilo v Turski gori. Spet nekaj izkušenj več, a že sva se z Ljubom na hitro dogovorila za Steber v Turskem žlebu. Hitro sva ga preskakljala in polna doživetja in narave hitela navzdol. Saj nisva mogla vedeti... Mračno, kot zna samo ona, je preletela kavka visoka ostena.

Že nas malo trese, odenemo si vetrovke, a nič zato. Ne bomo te kar tako zapustili. Nimam sveče zate, sopotnik, ne skromnega cveta in ne tople besede. Mar me je zapredla v svoje mreže pajčevina pozabe?

Dotaknem se mrzle skale in skromne ploščice na njej. Z Igorjem se šaliva, odžejamo se s pločevinko piva. Smeh na ustnicah, prijeten, grenak okus po pivu, a trpke in urejene misli. Miren sem. Spokojen. Veliko sem odnesel od tiste sobote. Ne bom lažnivec, nisi zapustil rane v srcu, pa saj pravijo, da čas zaceli še tako bolečino. Ostalo je nekaj več. Zarisal si globoko, večno brazdo v moje možgane.

SPOZNAVANJE, MISEL O ŽIVLJENJU. Ti si

tu, kot takrat. Zato lahko pijem pivo, zato nimam rože zate. Kot pravi neka čudovita pesem: »zvezdna, zvezdna noč... a jaz bi ti povedal, Vincent, ta svet ni bil ustvarjen za ljudi, kakor si ti.«

Miro, mar res ni bil, ni mogel biti ustvarjen zate, ni ustvarjen za takšne, kakršni smo?

Zvezdna, zvezdna noč je že bila tiste junijske sobote, ko smo trepetali v žlebu, ti pa si mirno počival nad globino. Luna se je z nežnim spremstvom oblakov mirno sprehajala nad Rinkami in blede osvetljevala Okrešelj. Nepozabna, romantična noč bi takrat lahko bila. Sedeli bi kje v travi, pripovedovali štorije, gledali zvezde, spet bi bili otroci. Kakšna noč!

Zgodaj zjutraj je bilo in vlaga je ležala na zemlji. Na smrt utrujen sem kolovratil skozi speči gozd v dolino.

Počasi sem vozil proti domu. Sam. Ni bilo več sopotnika, da bi mi povedal o tistem, ki je »mirno visel na vrvi, kot da bi bil mrtev«.

Nič več. Nikoli več.

DOLGA, NAPORNA, LEPA POT NA KRN

KLOBUK NA PALICI

NEŽA MAURER

Tistega dne se nam je vreme grdo spreverglo. V bleščeče jasnem smo se odpeljali iz mesta, a preden je avtobus prihrpel v Bohinj, je bilo takó, kot da vozimo ves čas pod slapom Savice. Vodena zavesa je dobesedno pregrnila stranska okna; spredaj sta jo brisalca hitela odgrinjat.

Tako se je torej začela ta pot, ki smo se je noro veselili. Ždeli smo ob topli peči ter sušili cunje in misli.

»Bomo pa jutri prepešočili vso pot,« je rekel Martin.

»Kaj? Iz Bohinja do vrha Krna? Pa še sneg je lahko na poti,« smo ugovarjali vsevprek. Bali smo se; manjkalo nam je kondicije. Ta dan smo bili nameravali priti do Komne.

»Raje sneg kot takle dež,« je odločil Karel, ki je bil vodja poti. Nanj je tudi letela naša slaba volja. Je že tako: v mestu, kjer je še sijalo sonce, smo ga vsevprek hvalili, kako zna vse organizirati; zdaj pa bi ga najraje požrli in poplaknili z deževnico.

Karkoli smo že napletali v svojih glavah in srcih — zunaj je dalje lilo in se tudi

zelo zgodaj stegnili. Svet je utonil v črni vodi in kar nekam tesno nam je bilo, da nas ponoči morda res ne zalije za vselej.

»Hajde, pokonci!« nas je metal iz postelj Karel. Prestrašili smo se:

»Ali nas že zaliva?«

»Ooo, zaliva, zaliva — jutranja zarja!«

Pogledali smo skozi okno: zeleno sinje nebo se je naslanjalo na bleščeče bele skale. Visoke smreke pred oknom so bile kot nove. Napovedovala se je zarja. Ne, kaj takega si sinoči niti predstavljati ne bi mogli! Tako smo bolj zdvijali kot odšli navzgor proti Komni.

Kmalu smo se umirili v ustaljen tempo, ki je baje jamstvo za uspešne ture. Komno smo pustili za sabo, prekobilili smo Bogatinsko sedlo. Že smo bili ob razvalinah nekdanjih italijanskih kasarn. »Kako lepo bi bilo, če bi jih prenovili v kočo, v kateri bi se planinci lahko spočili!« je sanjal Martin.

»Samo vojska lahko doseže, da se gradi v takih odročnih krajih. V miru pogosto ostajamo pri besedah,« je bil stvaren Karel. Besede? Tudi ob najlepši besedi se sredi kamnitih planjav in vrhov ne moreš spočiti, ogreti. Tako smo šli dalje. Vsak višji vrh smo v svojih željah imenovali Krn. Ko smo že upali, da se bomo povzpeli na cilj naših želja, se je kamnita pot spustila navzdol — in pred nami je zažarelo Krnsko jezero. Ali smo se iz knjig preveč naužili njegovih lepote ali pa so nam ga zastirale skrbi: nismo uživali ob njegovem lesketanju. Gledali smo stezo, ki se je izgubljala navzgor v snegu, gledali oblake, ki so prihajali drug za drugim, gledali uro, ki je kazala že kasno popoldne.

»Navzgor! Drugam ne moremo,« je odločil Karel. Ko smo zagazili v sneg, nam je občutek, da smo zgrešili pot, pobral še zadnje moči. Eden izmed prijateljev se je sesedel: »Ne grem dalje! Vseeno je, če zmrznem tu ali malo višje.«

Tedaj se je od nekod zgoraj oglasilo tanko cingljanje. Kot bi nas potegnilo za sabo, smo se pognali za svetlim glaskom. Znašli smo se na visokem, kopnem pašniku natanko pred zaraščenim pastirjem.

»No, no, nikar tako ne norite! Vam bo kri zavrela. Ja, ja, vem, na vrh bi radi. Kar po sredi snega po globači navzgor! Ko pridete do palice, na kateri je privezan klobuk, krenite desno. Ne morete zgrešiti. Tam zgoraj se sneg neha.« Zdel se nam je istočasno prerok in norec. Pastir pa se ni menil za naše poglede. Dal nam je kislega mleka in nas pognal na pot.

Rinili smo v tisti sneg, pa nas je neslo bolj nazaj kot naprej. Vsem je rojilo po glavi: — Da nas ni nalagal... Klobuk na palici? Kdo bo to postavljaj nekje sredi snežne globače? Koraki so bili vse krajši in oblaki so se spuščali vse nižje.

»Glej jo!« je zavpil Martin. Res je bila

palica, zapičena v sneg, in na njej z debelo vrvjo privezan črn klobuk. Kdor je kdaj hodil po planinah, ve, kakšna čuda se dogajajo v telesu, kadar človek ugotovi, da ni zgrešil. Noge postanejo lažje, srce udari enakomerno, siva megla pred očmi se razblini in vrhovi zasijejo v lepoti.

Ne vem, kako smo prišli tisti zadnji del poti do kopnega. Vem, da nihče ni tožil o utrujenosti. In ko smo se znašli na temenu Krna, so se iz Soške doline k nam navzgor vile mavrične meglice. Zahajajoče sonce nam je pripravilo predstavo, kakršne ne pomnim ne prej ne kasneje: od vznožja Krna pa do vrha so plesali sve-drasti megljeni vrtinci, rožnati, zelenkasti, sinjkasti, vijoličasti, rumeni, beli, oranžni. In tam na koncu temena je stalo malce pod robom zavetišča na Krnu. Po južnem pobočju so cingljale ovce in krave.

Utrujenost nas je preplavila. S kančkom zavesti smo še dojeli, da je sonce zašlo, da se spušča noč. Potem smo v koči bolj popadali kot posedli na klop.

KAJ VSE ČLOVEK MISLI IN VIDI PONOČI

NOČNI BLEGOŠ

FRANC TEMELJ

»Kje sta pa vidva hodila?« naju je ogoril gostilničar, ko sva sedela v prijetnem hladu poletnega večera pod mogočnimi kostanji gostilniškega vrta.

»Šele greva,« mu navdušeno odgovoriva.

»Kam bosta šla sedaj sredi noči drugam kakor spat?«

»Ne greva spat, ampak na Blegoš!«

»Kaj pa vama je, saj ne kaže, da bi popila kaj več kakor to pivo?«

Na dolgo in široko sva mu razložila, da je bila včasih taka navada, da so hodili na Blegoš ponoči in zjutraj na vrhu uživali ob sončnem vzhodu. Stare stvari pa je treba spoštovati in gojiti tradicijo, zato se pač odpravljava ob taki uri na pot. Malo čudno naju je pogledal, nato pa rekel: »Če je vama toliko do starih stvari, mi pa še ti dve pivki plačajta s srebrnimi tolarji, kakor so plačevali včasih!«

Pivo sva mu plačala s čisto navadnimi dinarji, na Blegoš sva pa vseeno odšla, ko je v bližnjem zvoniku ura odbila polnoč. Kmalu sva s ceste zavila proti Čabračem. Steza se je vila po senožeti, ki jo je lepo osvetljevala luna. Pri zadnji kmetiji, pri Jazgarcu, sva se ustavila in se malo razgledala po dolini. Povsod je bilo mirno in tiho, samo z Žirovskega vrha je bilo slišati hrup ventilatorjev. Spomnil sem se pripovedi stare ženice, ki je nekoč pripovedovala, da se je včasih po pobočju Žirovskega vrha pojavila nekakš-

na svetloba in da je sam hudič v njegovi notranjosti. Ko sem tako ogledoval vso razsvetljeno deponijo jalovine uranove rude na njegovem pobočju, mislim, da je ženska imela prav — vsaj kar se hudiča tiče.

S senožeti malo pred Prvo ravnjo sva zavila v gozd. Svojo baterijo sem hranil za na vrh, zato je Marjan od nekje privlekel ta pravo in zakoračil v temo, jaz pa za njim. Kljub bateriji je bilo vzdušje nekam temnačno.

Naenkrat se Marjan obrne in reče: »Joj, ali kaj vidiš?«

»Kaj?« sem komaj spravil iz sebe, saj sem mislil, da je zagledal samega blegoškega velikana, za katerega sicer pravijo da spi okamenel v hribu, toda ljudem ne kaže vsega verjeti.

»Mislim, če vidiš hoditi, ker baterija že bolj slabo sveti...«

»Vidim, vidim, včasih še preveč,« mu ves vznemirjen odgovorim. Pot nadaljujeva brez besed do goličave, kjer se zopet prikaže luna s svojo svečavo. Na bližnji smreki zagledava napis »Živina na paši, pse na vrstico.«

»Dobro, da nimava špage s sabo,« je rekel Marjan, »sicer bi se težko odločila, kdo bi koga navezal...«

Kmalu dospeva do zgornjega bunkerja. Vsedeva se v njegovo zatišje, vendar kljub temu lahen vetrič lepo hladi najini razgreti telesi. Počasi izprazniva mojo dvadecilitrsko baterijo in zaspiva. Toda ne za dolgo. Vetrič se sicer ni spremenil, najini telesi pa pošteno ohladili.

»Kaj bi dal za malo opoldanske vročine!«

»Sto krogov okrog bunkerja, pa te ne bo več zeblo,« je predlagal Marjan.

»Raje zmrznem, kakor da bi po vsem tem še okrog bunkerja letal.«

Po neskončno dolgih dveh urah sva le dočakala zarjo. Odšla sva le še nekaj korakov prav do vrha, da bi naju sončni žarki čimprej oplazili s svojo toploto.

»Poglej, koliko krav je prenočilo v najini bližini!«

»Mislim, da še sanjaš! Ovce od krave boš pa že ločil,« je rekel Marjan. »Še dobro, da jih nisi ponoči zagledal, sicer bi verjetno trdil, da so volkovi.« Ko sem malo bolj pogledal, sem videl, da ima prav, kar se krav tiče.

Ko naju je sonce malo spravilo k sebi, sva odšla do kočice. Toda bila je še zaprta, zato sva legla kar na klopi, ki so pred njo. Prebudil naju je šele oskrbnik z malo glasnejšim samogovorom, ki je bil namenjen nama. Čeprav vsega nisem slišal, sem vseeno razbral, da je govoril o tem, da se spi doma, v koči se pa já in pije. Takoj mu sicer nisva nasedla, ko pa sva mu, se nisva kesala, kajti ričet nama je prav prijetno teknil, da o pivu sploh ne govorim.

Počasi sva se odpravila nazaj proti domu.

V gozdu nad Leskovicco sva srečala starejšega možaka, ki je pripravljaval drva.

»Ali se bojite zime?« ga ogovorim.

»Kaj se bom bal zime? Pozimi lahko ležim ves dan na topli peči. Bojim se poletja, ko je treba garati!«

»Prav ima,« sem pomislil. Pozimi lahko človek še čez dan spi, poleti pa še ponoči ne more, — če se nemara zvečer odloči, da bo odšel na Blegoš.

PLANINSKI IZLET Z AVTOM

IZ POMURJA NA POHORJE

ERNA MEŠKO

Nekega majniškega večera se je pripeljala iz Murske Sobote navdušena pomurska planinka Marija Lah-Vildova in mi takoj po pozdravu razodela svojo željo: »No, Erna, kako je zdaj? Pozimi, ko sem te vabila za nekaj dni k sebi, si prišla samo za en dan in rekla, da je boljše, če greva spomladi na Roglo in se spotoma pome-niva vse, kar si imava povedati. Tako, čas je prišel, ti pa določi datum, kdaj bova potovali. Kar hitro se odloči, niti v hišo ne bom stopila, ker se mi zelo mudi.«

Pogledam v koledar in se na hitro odločim za 7. junij. »Drži!« — in je že odbrzela s svojo »škodo« Pomurju v naročje.

Naglo je prišel določeni termin in naš del sveta razveselil z lepim nedeljskim jutrom. Hitro po osmi uri se ustavi pred našim domom »škoda« — in že sva pripravljeni za odhod. Peljeva se prek Runča v Ključarovce — rodno vas pisateljca Fr. Ks. Meška, ter zavijeva proti Tomažu skozi Savce na Polenšak. Preden se pripeljeva do Dornave, opaziva na levi precejšnjo skupino gozdnih drevov, kjer gnezdi jo čaplje. Pravijo, da je to edino vališeče čapelj v vsej Srednji Evropi. Kmalu se peljeva mimo znamenitega baročnega gradu v Dornavi, kjer je sedaj Dom telesno in duševno prizadete mladine. Potem brziva skozi lepo, starodavno »mesto muzej« Ptuj, ki se ponaša z 2000-letno zgodovino. Kmalu sva v Mariboru in nato v Rušah, kjer se imava namen prvič ustaviti.

Starodavne slavne Ruše! Darilna listina grofov Spanheimov omenja Ruše že 1091. leta, prvo kapelo pa so tod postavili že 905. leta. Nad glavnimi vrati ruške cerkve je zapisano, da so jo dogradili leta 1004. Spada med najpomembnejše kulturne spomenike Podravja. Ob njej še zdaj stoji splotje, kjer je bila latinsko slovenska gimnazija, ki je delovala v Rušah od leta 1645 do 1760. Krajevna skupnost je leta 1985 izdala zajetno, 853 strani obsegajočo

Ruško kroniko. Obsežno gradivo so avtorji tega dela dolgo zbirali in obdelovali. Pri tem so pogosto naleteli na mnoge težave, ki so izid onemogočale. Končno je kronika le izšla in tako obogatila kulturno raven Ruš, ki so jih nekdanj imenovali Mali Beograd. Že v prvi svetovni vojni leta 1914 so odpeljali dva vagona slovansko zavednih Rušanov v graške zapore. — Druga svetovna vojna je terjala mnogo žrtev. Posebno tragično je odjeknila zadnja bitka Pohorskega bataljona pri Treh žeblih, pri kateri so padli številni Rušani. Sredi Ruš stoji spomenik NOB z vklesanimi verzii, pod njimi pa so napisana imena žrtev, med katerimi so tudi moji dragi sorodniki in znanci, ki naj jim bo s ponosom posvečena moja topla misel.

Oglasili sva se pri hčerkinii družini, ki je tudi vsa predana planinstvu in kar prehitro je tekla ura, ki nas je opozorila, da morava na pot. Deležni sva bili še dobrega kosila — kako tudi ne, saj smo Slovenci, posebno še Prleki, vendar gostoljubni ljudje!

Nadaljevali sva vožnjo po dobro speljani cesti čez »Pisker« po rebri na Smolnik in se ustavili pri Grizoldovih, kjer je na smerokazu zapisano, da se je tu leta 1817 rodil narodni buditelj in pesnik — kmet Davorin Grizold, ki je že leta 1865 ustanovil prvo bralno društvo v Rušah. Bil je tako slovansko zaveden, da se je že leta 1848 naučil cirilice. — Na hiši je vzdana spominska plošča dne 27. 3. 1945 zverinsko ubitima Mirku in Franju Grizoldu ter ustreljenemu Jožefu Fridrihu. Z bolečino v srcu mi je zdrknila solza ob spominu na tisto strašno tragedijo, ki se je dogodila že na pragu svobode (o tem sem v Planinskem vestniku že pisala).

Ljubeznivo smo se pozdravili z domačimi, ki še žive na tej lepi Grizoldovi domačiji. Kar naenkrat so mi stopili pred oči časi mojega otroštva, ki sem ga vsa srečna preživljala na tem domu, kjer se je rodila moja mama. Marija pa, ki je bila tokrat prvič tukaj, se ni mogla načuditi enkratnemu razgledu, ki mu ni primere.

Nadaljevali sva vožnjo mimo Šumika in

Maša na Kredarici

V sredo, 12. avgusta se je na Kredarici ob Triglavskem domu, najvišji planinski postojanki pri nas (2515 m), zbralo 550 vernih planincev k maši, ki jo je ob somaševanju 44 duhovnikov vodil ljubljanski nadškof Alojzij Šuštar. Zaradi pomembnih obletnic — 90-letnice, odkar so na tem kraju postavili kapelo, 100-letnice, odkar se je Jakob Aljaž prvič povzel na vrh Triglava, 60-letnice Aljaževe smrti, 100-letnice Dežmanove (sedaj Staničeve) kočee in 140-letnice smrti ljubitelja gora, duhovnika Valentina Staniča — je shod omogočilo Planinsko društvo Mojstrana — Dovje in Ljubljana Matica, priredil pa ga je sedanjii dovški župnik France Urbanija. Po najrazličnejših poteh so prišli planinci na shod pod vrh Triglava, Alojzij Šuštar, prvi slovenski nadškof in metropolit v zgodovini, ki se je povzpel na vrh Triglava, z Rudnega polja mimo Vodnikove kočee in Triglavskega doma, seveda kot planinec z nahrbtnikom na ramah.

»Triglav je simbol naše volje do življenja, pa tudi simbol in spodbuda za povezovanje vseh, ki se sem povzpnejo, pa naj bodo katerekoli narodnosti, kakršnihkoli pogledov na svet in življenje,« je zbranim dejal dr. Šuštar. »Nagovarja nas, da bi se med seboj povezovali in združevali. Govori pa nam tudi tole: Kdor se je povzpel na te

višine, je moral prej zapustiti nižine.« — Hkrati je nadškof izgovoril željo vseh prisotnih, da bi na tem kraju, kjer je nekoč že stala kapela (»ustregel sem ne le duhovnom, ampak tudi mnogim turistom, da sem napravil na Kredarici zraven hiše tudi malo, pa lično kapelico«, kot je zapisal Jakob Aljaž), spet postavil novo kapelo, in sicer na temeljih nekdanje Aljaževe kapele.

(Slišati je, da ustrezne občinske službe temu ne nasprotujejo in da bi ob Triglavskem domu lahko že prihodnje sezone začeli zidati; op. ur.)

Na razglednem Komnu (1684 m), ob Smrekovcu najvzhodnejšem izrastku Savinjskih Alp, pa je zadnjo avgustovsko nedeljo mariborski škof Franc Kramberger ob prisotnosti 1200 planincev blagoslovil lično leseno kapelo, posvečeno bratoma Cirilu in Metodu. Postavili so jo na mestu prejšnje kapele, ki so jo zgradili že pred prvo svetovno vojno in ki je leta 1975 zgorela. Reljefni podobi Cirila in Metoda je izoblikoval akademski kipar Stane Jarm in Kočevja.

Župnik iz Ljubnega v Savinjski dolini Pušenjak se je zahvalil vsem, ki so pomagali postaviti to kapelo, posebej med drugim komisiji za gradnje pri skupščini občine Mozirje, Spomeniške mu varstvu in Celju in predstavnikom krajevne skupnosti v Ljubnem, ki so omogočili nakup materiala po nižji ceni.

(Po Družini)

Pragozda k domu na Osankarici. Tu sva »konjička« pustili in se sprehodili do Treh žebļjev, na kraj poslednje bitke legendarnega Pohorskega bataljona. Mir, neskončen mir je nasičeval ozračje med visokimi, vitkimi jelkami, ki še, četudi vse prestreljene, stoje kot živa priča žalostne, a junaške borbe 8. 1. 1943. Na spomeniku so bili venci, ki so jih položili udeleženci vlaka bratstva in prijateljstva iz Srbije, da so počastili spomin na slovenske žrtve.

Sonce se je nagnilo globoko proti zatonu, ko sva zapustili lep dom na Osankarici in se odpeljali proti Koči na Pesku. To je lepo obnovljena kočica za planince, ki jo denarno podpira Tovarna orodja Unior iz Zreč. Najino pozornost je privabila tabla, na kateri je zapisana »Prošnja gozda: Človek, toplota tvojega ognjišča sem v mrazu zimskih noči, prijeten hlad v poletnem soncu. Sleme sem tvoji hiši, deska tvoje mize, postelja, na kateri spiš, in les, iz katerega gradiš ladje. Držaj sem tvoje motike, vrata tvoje staje, les tvoje zibelke in rakve. Jaz sem dobri kruh, cvet lepote in zdravja kraja. Usliši mojo prošnjo: Ne

uničuj me!« Kako otožno in roteče zveni ta prošnja! Kako upravičeno! Srce se nama je trgalo, ko sva se peljali skozi špalir bolnih dreves. Ali ni zdravila, da bi se ustavilo umiranje, preden bo prepozno? Peljali sva se tudi skozi zdrav gozd. Kako nepopisno lepo je zahajajoče sonce obsevalo te zelene pohorske gozdove! Pohorje, moje ljubljeno Pohorje, saj ne sme biti mogoče, da bi ti bila zadana smrtna rana!

Ob tem premišljevanju sva dospeli na Roglo, čudovito planoto s celim naseljem ob hotelu Planja. Stopili sva v kočico, kjer je še vse tako, kot si planinci želimo. Kar srečna sem, da je moč najti ob modernem hotelu še zavetje, kjer se počutiš doma. Spustil se je večer. Po lepi cesti sva odbrzeli proti Zrečam in dalje proti domu. Bil je čudovit pomladanski dan, obogaten s prijateljstvom in planinskim doživetjem. Nadihali sva se pohorskega zraka. Toda srce mi je zašepetalo: mogoče poslednjič...

Marija, hvala, da si me povabila s seboj!

REKI ZA PLANINSKO RABO

Dr. France Malešič, vsestranski gornik, že dalj časa zbira pregovore, reke, kratke pesmi, misli in aforizme o gorah in ljudeh, ki hodijo tja gor. Zbranih ima že nekaj sto, zdaj se dogovarja, da bi vse to izšlo v knjižici. Iz te bogate zbirke objavljamo nekatere kratke misli, ki zadevajo planinstvo. (Op. ur.)

* * *

Če pride dober človek v gore, lahko postane še boljši, če pride slab, postane še slabši. **Guldo Tonella**

* * *

Če naletiš na pot brez ovir, tedaj bržkone ne vodi nikamor.

* * *

Lepota Fudžijame lažnemu nič ne pomeni. **Japonski pregovor**

* * *

Svet gorá je zrcalo, ki vsakemu kaže lastno revščino, lastno bogastvo. **Henrik Tuma**

* * *

Gora ni nora, nor je, kdor gre brez izkušnje gor. **Marjan Keršič-Belač**

* * *

V gore hodimo zato, ker so.

Angleški planinski izrek

* * *

Ni je hujše bolezni, kot je pomanjkanje gorá. **France Avčín**

* * *

Planinstvo je knjiga, ki jo beremo z nogami. **France Zupan**

* * *

Tudi v najglobljih dolinah najdeš vodo in čez najvišje gore najdeš pot.

Kurdski pregovor

* * *

Goro bo premaknil le tisti, ki je v začetku premikal kamenčke.

Kitajska modrost

* * *

Več znanja prinese več varnosti, več varnosti prinese več izkušenj, več izkušenj prinese več doživetij.

Andre van der Mühl

* * *

Gori ni potrebna gora, toda človeku je potreben človek. **Baskovski pregovor**

* * *

Ljudje gredo do 1500 metrov visoko, krave do 2000 metrov, koze do 2500 metrov, še višje pa norci.

Svicarska modrost

* * *

Dober gornik se mora previdno lotiti neprevidnih dejanj. **Josef Dorn**

* * *

Kdor je doma čakal na lepo vreme, ni nikoli prišel nikamor.

Slovenski planinski izrek

* * *

Slovence je mogoče združiti na tri načine: v pevsko, pivsko in planinsko društvo. Od tega mi je najljubše planinsko združenje.

Matija Tuma

* * *

Alpinisti so ljudje, ki ne mislijo samo na gore, če pa že mislijo, potem mislijo na gore.

Nobeni gori, naj bo še tako čudovita in zaželena, ne velja žrtvovati človeškega življenja.

Felix Germain

* * *

Pol metra pod vrhom si še vedno bližje vzočju.

Joža Čop

* * *

Saj vendar ne potujemo zato, da bi kam prišli, ampak zaradi potovanja!

Goethe

* * *

Na srečo pozabljam. Življenje bi bilo nemogoče, če ne bi najgri trenutki postali najlepši spomini.

René Dittert

* * *

Vedno težje se je srečati s pustolovščino, če si pridobiš mojstrstvo, in vedno lažje, ko mojstrstvo izgubljaš.

Lionel Terray

* * *

Če ne bi stremeli za nedosegljivimi cilji, še dosegljivih ne bi dosegli.

Marko Dular

* * *

V gore hodim zato, ker se jih bojim; zmaga nad strahom je ena od največjih človeških želja.

Walter Bonatti

* * *

Razvoj alpinizma nezadržno napreduje. V desetih letih za direktisimo gore niti ne bodo več potrebne.

Arnošt Černik

* * *

Kako vzvišena beseda: premagati goro; saj bom srečen, če sploh pridem na vrh!

Ante Mahkota

* * *

Le malo samohodcev pestuje svoje vnuke.

Alpinistični izrek

* * *

Kam bi prišli, če ne bi nihče več plezal na goro in bi se zadovoljil le s filmi o gorah!

Yehudi Menuhin

* * *

Le enkrat si mlad: ko si mlad, in pa vse življenje, če si planinec ali lovec.

France Avčín

Nesreča Korejcev v Alpah

Pravzaprav je nenavadno, da so alpinistične revije iz Evrope preprosto prezrele korejski neuspeh na Elgerju. Izčrпно poročilo o dogodkih je pred nedavnim priročil korejski bilten »San Ak In« v svoji letošnji poletni številki.

Južnokorejski alpinistični klub »Excelsior« si je zadal nalogo preplezati pozimi vse tri »alpske stene« drugo za drugo, Eiger (3970 m), Grandes Jorasses (4208 m) in Matterhorn (4478 m). Na to so se s treniranjem pripravljali cela tri leta. Najprej naj bi se lotili Elgerjeve severne stene. Dne 5. decembra 1986 so alpinisti prispeli pod goro in 11. decembra sta Bae Chong Sun in Kim Won Kyum, dobro opremljena in polna optimizma, vstopila v zasneženo steno. Prvi dan sta dosegla Lastovičje gnezdo, naslednji dan Smrtni bivak. Težka nahrbtnika sta ju ovirala pri hitrejšem napredovanju. Trejo noč sta preživela na Rampi. Medtem se je vreme obrnilo, vendar sta vzpon kljub temu nadaljevala. Reševalna ekipa se je ta čas že napotila proti vrhu, vendar ga zaradi orkanskega vetra ni dosegla. Dan zatem je bila obojica tik pod izstopom. Orkan s hitrostjo 130 kilometrov na uro pa je divjal brez prestanka. Dne 16. decembra zvečer so v baznem taboru dobili iz stene signal za pomoč v sili, vendar zaradi takratnih razmer v steni z reševalno akcijo ni bilo mogoče računati.

Tako je severna stena spet zahtevala dve človeški življenji, načrt o treh stenah pa je takoj v začetku padel v vodo.

Napake pri tem projektu so očitne: neprimeren letni čas, nobene možnosti za vrnitev ob nenadnem poslabšanju vremena, skorajda nobene radijske zveze z navezo v steni. »Pravi čas za severno steno Elgerja je konec februarja,« pravi Kim Ho Jin v korejskem Biltenu. »Vendar jih je njihov načrt zaporednih vzponov sili, da so šli že 10. decembra v steno.« Kaže, da je bil to najpomembnejši vzrok za nesrečo: posiljevanje uspeha, kar je v gorah vedno najslabši svetovalec.

Jož

Podrobnosti Mount Everesta

Nov natančen zemljevid pogorja Mount Everest je nastal v Švici kot rezultat zelo širokega mednarodnega sodelovanja. Pobudo so dali ameriški strokovnjaki, celoten program pa je vodil in ga velik del tudi izpeljal Bradford Washburn. Najprej so izdelovalci naleteli na velike birokratske zapreke, ki so jih morali premagati, kajti tod ne gre le za mejni pas med dvema državama, Nepalom in Kitajsko, ampak tudi za različna politična sistema. Z vsemi modernimi pripomočki so decembra 1984 iz švedskega letala naredili zračne posnetke z višine 12 000 metrov in jih nato primerjali s satelitskimi posnetki iz leta 1983 (narejenimi z višine 243 000 metrov). Pri obdelovanju gradiva so sodelovali strokovnjaki iz Amerike, ZRN, Švice in drugih dežel. Vse predloge so nato poslali v Švico, kjer so jih obdelali v laboratorijih Swissair Photo v Zürichu in v Švicarskem inštitutu za deželno topografijo v Wabernu. Nov zemljevid bo najprej izšel — najverjetneje prihodnje leto — v »National Geographic Magazine«, nato pa ga bodo po delih natisnili v merilu 1 : 50 000. Za znanstvene namene bodo poleg tega natisnili 10 zemljevidov v merilu 1 : 10 000, na njih pa bo množica podrobnih informacij za geologe, morfologe, klimatologe, pa tudi za alpiniste in dokumentaliste. »Za vse nas, ki smo bili vpleteni v ta veliki projekt, je bilo to enkratno in razburljivo doživetje mednarodne znanstvene in tovariške povezanosti,« je dejal Bradford Washburn.

J. N.

MONTI PALLIDI – BLEDE GORE, KI MEDLIJO TAM DALEČ

PETER ČIŽMEK

*Ne vem, kdo sem
in kam naj grem.
Ne vem, kam vodijo poti,
ne vem, kaj me radosti.*

MOTNJE ZAVESTI

Motnje zavesti se kažejo lahko kot motnje v stopnji budnosti; v tem primeru govorimo o količinskih motnjah zavesti oziroma o zoženi zavesti. Če se pojavijo take motnje, morajo biti zunanji dražljaji močnejši, da jih prizadeti sploh lahko registrira. Asociacije tečejo počasneje, vendar do zmotnih oziroma napačnih interpretacij dogajanja v okolici ne pride. Fiziološko zoženost imenujemo spanje.

Koma je najhujša stopnja zožene zavesti. Nezavest v pravem pomenu besede. O kakem duševnem življenju pri tako prizadetem ni govora. V redu potekajo le osnovne vegetativne funkcije. Celotna obrambna refleksi so v komi ugasli.

Posebno obliko spominskih motenj, kjer je izolirano prizadeta sposobnost zapomnjevanja, imenujemo amnestični sindrom po Korzakovu. Tu opazimo, da prizadeti ni več sposoben ustvarjati novih zapisov, torej sproti pozabi vse, kar doživi. Stari zapisi lahko ostanejo nedotaknjeni. Posledica tega je njegova popolna neobgljenost. Ne znajde se ne v času ne v kraju. Pa tega ne bi niti pričakovali, če bi s prizadetim govorili o njemu že poprej znanih stvareh.

Amnezija je popolna ali delna nezmožnost spominjanja za dogodke iz določenega krajšega, ostro omejenega obdobja. Po pravilu se srečujemo z njo v primerih, ko prizadeti zaradi izgube ali motnje zavesti okolja ne zazna več. Na take spomske izpade naletimo pri ljudeh, ki so utrpeli travmo glave z nezavestjo ali je nezavest nastopila zaradi bolezni (motnje v prekrvavitvi možganov, epilepsija). Amnezija je lahko popolna. Včasih se ohranijo kakšni megleni spomini, ki pa so med seboj nepovezani. Pogosto se dogaja, da pozneje take vrzeli bolnik zapolni z izmišljenimi dogodki, ki pa jim sam ne verjame. Slednje imenujemo konfabulacije. Osebe, ki so utrpeli poškodbo glave z izgubo zavesti, pozneje navajajo izgubo zavesti točno takrat, ko so poškodbo doživeli. Zgodi se pa, da poseže amnezija v obdobje pred poškodbo; to imenujemo retrogradna amnezija.

Sanje, sanje, sanje, ... sanje! Vse dogajanje se mi je zapisovalo v podzavest in strašno počasi prehajalo v zavest. Ves čas, ki sem ga prebil po bolnišnicah, se mi zato zdi kot ene same dolge, moreče sanje. Kako daleč je bilo vse od prave zavesti?! Prvi izmed drobnih fragmentov, ki mi jih je uspelo izluščiti iz spomina, je bil prevoz z rešilcem iz Bolzana v Ljubljano, nato pa so spet dolgi premori v nezavesti in vmes kratki intervali zavedanja. Zdaj šele spoznavam, kako koristno je bilo pisati nekakšen dnevnik, ko sem spet začel kolikor toliko normalno razmišljati.

IZ DNEVNIKA, 5. 8. 1986

Del odgovora, zakaj pišem o teh stvareh, je morda skrit v besedah, ki sem si jih nekoč prepisal iz neke knjige: »Kajti zmeraj se spomnim tudi našega življenja. Kaj če ni tudi tole naše ljubo, tako zelo varovano in želeno življenje brez filma? Na vse kriplje si prizadevamo, telovadimo, računamo, da bi napravili vse karseda smiselno, popolno, sončno, jasno in razumno zarisan. Ampak — ali imamo film v aparatu?«

Film mi je počil. V Vajoletski dolini. Zdaj skušam »retuširati« vse, kar imam v posameznih kadrih filma v glavi, pa je brez povezave. Res je, pišem le o dogodkih v stenah gor. Pišem le o stenah, o hladnih, brezčutnih gomilah kamenja. Toda nekaj je le, kar je vdihnilo nekakšno »dušo« v ta nekoristni svet. To smo ljudje. Brez nas bi bilo brez pomena vse, kar je lepega. Saj ne plezamo zaradi tistih bedastih kupov gramoza, ki so lepi in ker so pač tam. Jaz plezam predvsem zaradi sebe, ker sem to jaz (premagovanje samega sebe — kako grozno zveni to v ušesih!) in zaradi prijateljev in zaradi življenja. In kako bi mogel prenehati z zahajanjem v gore in s plezanjem? Kako bi mogel prenehati z nečim, kar je po dolgem obdobju iskanja poti in smeri našlo svoj smisel?

Nekoč davno sem govoril, da ne poznam pravih prijateljev, le znance. Zdaj pa ne vem, kaj vse bi storil za Nado, Miha, ... ne bom jih našteval, vrsta bi bila predolga in nima smisla potem dodajati pozabljene ali spreminjati vrstni red. Miha in Nada sta se zavzela zame, ko sem končal svojo sanjsko odisejajo po bolnišnicah. Z neverjetno potrpežljivostjo jima je uspelo sestaviti razdrobljene delčke človeške zavesti, iz katerih sem bil nekoč zgrajen.

Zdaj vem, kaj je to prijateljstvo.

Vsak dan bolj sem spet postajal tisti stari »Civko«.

Nekoč sem nekomu rekel, da se bom ubil v gorah ali da bom umrl za rakom, nadlogo naše družine, čeprav to ni dedna bolezen. Po nesreči lanskega avgusta prvo očitno ne bo držalo.

DRUGIČ, AVGUST 1985

Avtomobil še vedno vztrajno požira kilometer za kilometrom, čeprav je že zdavnaj tema. Ko nama je voznje dovolj, zapeljeva s ceste na livado ob potoku in se utaboriva za čez noč. Skoraj sva že na cilju. Jutri zjutraj morava le še kakšen kilometer po dolini, nato pa po stranski cesti strmo navzgor do koč, kjer bo konec udobnega prevoza. Ponoči dežuje in kar malce mi je tesno pri srcu, ko se spominim dogodkov pred petimi leti. Takrat sem bil prvič v Dolomitih in med nočno nevihto je plaz gruščica zasul cesto. Domov smo mogli šele, ko so jo z buldožerjem odkopali izpod kamenja.

V pravljicni rožnati svetlobi pravljicega jutra se iz teme izvijajo pravljice oblike Rosengartna, rožnega vrta. Italijani so to gorsko skupino v Dolomitih krstili za Catinaccio, kar pomeni slabo narejeno verigo, v tem primeru gorsko verigo. Morda zato, ker je vse nekako miniaturno. Tu ni mogočnih vrhov, tu ni velikih sten, ki so tako značilne za Dolomite. Je pa zato množica krajših sten in lažjih smeri, primernih za uvajanje v svet alpinizma. In ko že imamo »plezalne vrtce«, lahko Rosengarten primerjamo z osnovno šolo pred vstopom v gimnazijo. Razlika med običajnim šolanjem in alpinizmom je le ta, da na univerzi velikih sten nikoli ne diplomiraš, vedno znova se moraš potrjevati od začetka.

Morda sem preveč navezan na spomine. Ko sem bil prvič tu, sem šele začenjal svojo pot v tej brezkoristni dejavnosti, v alpinizmu (da ne rečem v plezanju). Zato tudi nisem veliko omahoval, kam naj peljem Djurdjo, ko si je zaželela v Dolomite. Monti pallidi, Blede gore jim pravijo Italijani, ko se njihovih vrhov ob sončnih vzhodih rišejo na obzorju skozi meglo Padske nižine.

Nočna nevihta jo je nama grdo zagodla. Visoki vrhovi se bleščijo v svežem snegu. Torej s plezanjem danes ne bo nič. Kljub temu se z avtom zapeljeva do koč Gardaccia, že skoraj hotela, in poiščeva prostor za šotor. Za naju je namreč predrago, da bi si lahko privoščila spanje v postelji. V »divnjem kampu« so skoraj sami plezalci in od njih izveva pretresljivo novico: Siegfried Messner je ponoči umrl. Prejšnji teden ga je v bližnjih stolpih Vajolet oplazila nevihtna strela, ko je kot vodnik reševal svoja dva klienta. Ves teden se je boril s smrtjo, ki je včeraj zmagala nad

njim. Od štirih bratov sta tako ostala le dva. Reinhold in Heinrich. Günther je umrl že pred leti na Nanga Parbatu, ko je Reinhold, najbolj znan med njimi, šele začenjal svoj nastop na najvišjih vrhovih sveta.

Ker nikakor nočeva zamuditi lepega sončnega dneva, ki vztrajno pobira svež sneg z vrhov, se po kosilu odpraviva na sprehod do Vajoletskih stolpov. Na stezi je velika gneča. Hodiva po eni od najbolj obiskanih poti v Dolomitih. Štiri, pet hotelov, ki so si nadeli ime zavetišče (rifugio), je vse to območje spremenilo v turistični babilon. Toda tu so še trije stolpi, kamor ne vodi nobena pot in so rezervirani le za plezalce: Torre Delago, Torre Stabeller, Torre Winkler. Najbolj znan je seveda Torre Winkler. Georg Winkler je v »svojem« stolpu že pred stoletjem (17. 9. 1887) pomaknil mejo možnega v četrto težavnostno stopnjo v skalnem plezanju. Tu je bilo tudi prizorišče Messnerjeve tragedije.

PREUSSOVA POČ

Ogledujeva si stene stolpov, miniaturne bisericke, ki jim sonce suši vlago talečega se snega. Jutri bo že vse suho, če ponoči ne bo zmrzovalo. V koči kralja Alberta pod stolpi se med prelistavanjem plezalne vodnička odločiva za jutrišnjo turo. To bo smer po poč, ki se kot narisana vzpenja čez steno stolpa Delago. Vse okolje Vajoletskih stolpov nenavadno spominja na najbolj znano podobo iz Dolomitov, na Tri Cine, ki se redno pojavljajo na naslovnica knjižnih prospektov. Krona te podobnosti je najina izbrana smer, ki jo je kot prvi preplezal isti plezalec, kot podobno razčlebo v Mali Cini in ima po njem celo enako ime: Preussova poč. Razlika je le ta, da so trije Vajoletski stolpi proti Trem Cinam kot palček proti velikanu.

Djurdja malce dvomljivo zmajuje z glavo, ko ji povem oceno težavnosti.

»Če si lahko brez problemov preplezala 'Ladjo', boš zmogla tudi to,« jo skušam opogumiti, »in Preuss je lažji, čeprav le za malenkost.«

»Že, a takrat mi je Miha moral precej pomagati z vrvjo.«

Spoznala sva se prejšnji mesec. Srečali smo se na vrhu triglavske Stene, ko sta z Mihom izplezala iz Skalaško-gorenjske smeri. Kristina in Miha, najina soplezalca, sta nato »oddrvela« v dolino, midva pa paziva na oddir in sva počasi krenila za njima. Med nama se je razvil eden tistih pogovorov, kakršni so med alpinisti v navadi. Pri tem sva ugotovila, da ona še ni bila v Dolomitih, čeprav se že precej let ukvarja z alpinizmom. Ker sem jaz te gore v petih letih dokaj dobro spoznal, me je vprašala, če bi imel čas iti z njo v Italijo, ko bo v Zagrebu uredila svoj dopust. Takoj sem bil za to. To je torej Djurdja, ta

vražja ženska. Časa ima toliko, kolikor si ga želi in si ga vzame. In če pri svojih letih še zmore »Ladjo«, najtežavnejše mesto Skalaško-gorenjske smeri, klobuk dol pred njo! Pa čeprav ji je Miha pomagal z vrvjo. Vendar ne verjamem, da jo je moral prav vleči.

Zvečer se vrneva k šotoru in po večerji se v pričakovanju jutrišnjega dne zaklepetava pozno v noč.

STOLPI VAJOLET

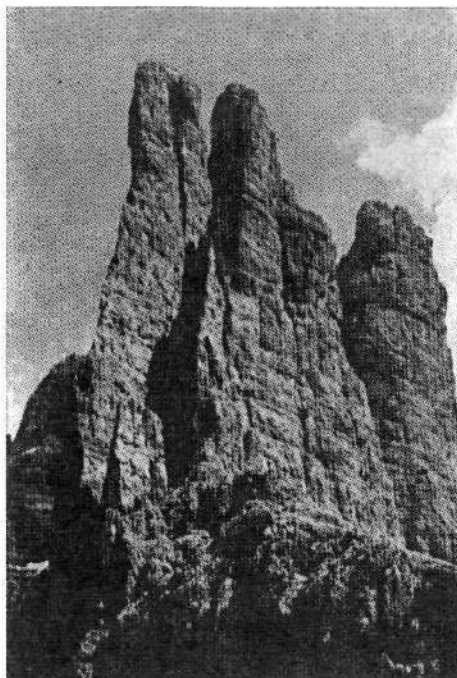
Jutro. Naveževa se pod Delagovim stolpom. Tu sta še dva italijanska plezalca in pustiva ju pred seboj, ker bosta hitrejša in prej na vrhu. Nima se smisla prerivati v steni.

Velika razklana zajeda je vodilo ene od mnogih smeri, ki jih je v »herojskih časih« odkrivanja novih poti čez stene gorá pustil za seboj Paul Preuss, veliki pionir alpinizma. Vedno sem z nekakšnim tihim spoštovanjem ponavljal smeri plezalcev, ki v alpinistični zgodovini nekaj pomenijo. Tako Preuss, Tissi, Bonatti, Messner (zanimivo, vsi imajo dvojne črke v imenih, dodal bi še Cassina, pa še nisem plezal nobene od njegovih smeri), pri nas je to Čop in naveza Modec-Režek.

Že v prvem raztežaju vidim, da gre Djurdji plezanje dobro od rok, čeprav ji moram višje zgoraj na nekem mestu pomagati s potegom vrví. Ta »pomoč« pa je le bolj psihičnega pomena. Vrv ji lahko da občutek varnosti, plezati pa mora sama. Kmalu se z vrha stolpa zazreva na ono stran, na goro s poetičnim imenom Catinaccio d'Antermoia. Sestop z vrha, kamor ne vodi nadelana pot, je poglavje zase. Ker sta naju Italijana pred nama počakala, združimo dve vrví in se po njih spustimo v vznožje stolpa.

Ura je šele enajst dopoldne. Italijana gresta v drug stolp, jaz pa skušam Djurdjo prepričati, da bi šla plezat še »najlepšo dolomitsko trojko«. Piažov raz Torre Delaga sem sicer plezal že pred leti, toda bil mi je eno od najlepših doživetij v gorah, ki se ga spleča še kdaj ponoviti. Djurdja pravi, da ima za danes dovolj in ji ne bo več tako lepo, ko bo utrujena. Škoda, toda res je nima smisla siliti. Bova šla pa jutri!

Ker sem na vrhuncu svojih moči, se sam odpravim v drug stolp, Torre Stabeler. Čez previse Fehrmannove smeri, kjer so se mi pred petimi leti še tresle noge kot začetniku, se tokrat vzpenjam brez vsakršnega varovanja. Vem, da to ni pametno, celo zelo neodgovorno je. Toda tako lepo je, če lahko obvladaš svoje telo v strmini, v takem neobičajnem okolju za človeka. Čeprav sem se v zadnjih letih razvil že kar v nekakšnega »ekstremista«, me vendar ne moti, če kakšno drago osebo vodim tudi po krajših in lažjih smereh.

Cudoviti stolpi Vajolet, miniatura Treh Cin

Včasih pa moram imeti tudi kaj zase! Fehrmannova smer se sicer ne ponaša s kakšnimi težavnimi mesti, ampak vseeno...

Tik pod vrhom dohitim tovariša iz skupnega spusta, ki začudeno zijata vame. Potem me vprašata, kje je ostala moja mama, da plezam kar tako. Ne ljubi se mi razlagati, da Djurdja ni moja mama in pravim, da me čaka spodaj. Sestop je podoben kot prej, ob dvojni vrví. Ker vrví nimam s seboj, sestopam kar prosto plezaje navzdol. Italijana mi sicer ponudila svojo pomoč, toda odklonim jo, ker bi se trije z eno vrvjo po nepotrebem vse preveč zamujali. Sicer pa sem s težavnim sestopom že prej računal in namenoma nisem vzel vrví s seboj. Previdno plezam navzdol. Ne smem si dovoliti nobene napake, zdaj ko je najtežje že za menoj. Djurdja me opazuje od spodaj. Ko sem pri njej, je zelo vesela in pravi, da v njeni prisotnosti ne smem več počenjati takih norih stvari. Ker so plezalniki zelo neudobni za hojo, se za vračanje k šotoru preobujem v gozdarje in...

To je zadnje, česar se še lahko spominjam.

POTEM SEM IZGUBIL ZAVEST

Ne vem, kako je prišlo do nesreče. Po pripovedovanju Djurdje in drugih sem si lahko pozneje izdelal svojo različico, ki je lahko pravilna ali pa tudi ne. Po dveh

letih je moj spomin od tu dalje še vedno zavil v gosto meglo in bo v tej megli verjetno tudi za zmeraj ostal.

Hodila sva po stezi v dolino. Ker je zame šlo zaradi gneče turistov na poti prepočasni, sem jo ubral po svoje. Djurdji sem rekel, da se spet dobiva v Preussovi koči; rifugio Preuss je edina koča tod okoli, ki je res zavetišče in ne hotel. Po brezpotju so ležale zaplate včerajšnjega snega, ki jih sonce še ni moglo popiti. Na eni od takih zaplat sem podrsal, izgubil ravnotežje, med padcem udaril z glavo v skalo in izgubil zavest.

Našel me je neki avstrijski gorski vodnik, nato so me v hitri reševalni akciji s helikopterjem prepeljali v bolzansko bolnišnico.

Djurdja me je čakala v Rifugio Preuss. Videla je helikopter, pa ni nič vedela in se je čudila, ker me ni bilo. Mislila je, da sem šel še kam plezat in se je sama vrnila do šotora. Ker so mi reševalci v nahrbtniku našli potni list, so poiskali edini avtomobil z jugoslovansko registracijo pri koči Gardeccia in Djurdji prinesli stvari, ki sem jih imel na sebi. Šele takrat je izvedela, zakaj me ni. Rekli so ji, da ni nič hudega, le nogo da sem si zlomil.

Uboga Djurdja! Z enim od Italijanov, s katerima sva bila skupaj v stolpih in je obvladal angleščino, da sta se lahko sporazumela, sta potem prišla v Bolzano. V bolnišnici ju k meni v šok sobo niso pustili; ni imelo nobenega smisla, bil sem brez zavesti in koma je trajala še dvajset naslednjih dni. Djurdja se je zato s svojim avtom sama vrnila v Jugoslavijo, čeprav ni mogla vedeti, če se bo z menoj srečno izteklo.

VI. POGLAVJE: ODVOD

Pojem odvoda: Funkcija, določena s predpisom $f(x) = c$, ima v vsaki točki definicijskega intervala enako funkcijsko vrednost, namreč c . Pri drugih funkcijah pa se funkcijska vrednost od točke do točke spreminja. Izkazalo se je, da je preučevanje tega spreminjanja izredno pomembno. Vprašanje je, kako bi to spreminjanje izrazili s števili...

Sedim ob pisalni mizi s svinčnikom v rokah, z množico literature pred seboj in zapisujem matematične vaje v zvezek. Vaje, vaje, vaje... Le stalna vadba je pot do uspeha (uspeh — kaj to pravzaprav je?), ne le v matematiki, ampak v vseh življenjskih zadevah. Pred slabimi dvema leti si nisem mogel misliti, da bom nekoč še to počel, da bom vadil. In da me bo to še zanimalo in zato veselilo. Pravzaprav si sploh ničesar nisem mislil.

Stanje v komi mi je pustilo hude posledice. Najhujša je bila izguba spomina, retrogradna amnezija. Ko sem prišel k za-

vesti, menda nisem ničesar razumel, pa naj so se medicinske sestre trudile z mano v italijanščini, nemščini ali angleščini; slovensko ni znala nobena. Tudi ko je prišel pome rešilec iz Ljubljane, se še nisem znal sporazumevati s šoferjem oziroma še nisem zmožl tega. Sam tega sicer ne vem, vse sem lahko zvedel šele veliko pozneje iz pripovedovanja drugih. Zame so bile resnične le bizarne, zmedene sanje, čeprav sem že bil napol pri zavesti. V Ljubljano so me poslali, ker v Bolzano nimajo oddelka za nevrokirurgijo. Sprva so me nameravali operirati v Innsbrucku, pa je nekdo omenil ljubljanski UKC kot eno od redkih svetovno priznanih klinik za te stvari. V Kliničnem centru so mi odstranili tekočino, ki se je nabrala pod lobanjskimi kostmi in pritiskala na možgane. Počasi, strašno počasi sem prihajal k sebi in danes, po skoraj dveh letih, imam še velikanske probleme z zbranositjo, ko se ukvarjam z matematičnimi problemi za bližnji izpit. Vaje, vaje, vaje! Nikoli nisem docela verjel tistemu resničnemu reku, da le vaja dela mojstra, zdaj pa ga moram dokazovati na sebi. Le s stalno vadbo lahko kaj novega pridobim in ohranim v možganih, ki so bili najbolj prizadeti.

SPOZNAVANJE IZ NARAVE

Vsa živa bitja so podvržena eni sami večni stalnici — spreminjanju.

Organizmi se rojevajo, rastejo, dosežejo vrhunec, se postarajo in na koncu odmro. Toda namesto njih se rodijo novi, ki se znajo bolje in učinkoviteje prilagoditi spremembam v okolju.

Moje življenje se je po teh dogodkih korenito spremenilo. Vse moram pričenjati znova. Prejšnje izkušnje se mi vračajo v spomin le, kadar imam opravka s podobnimi dogodki iz preteklosti. Za zdaj še ne morem reči, ali sem krenil v pravo smer ali ne. Morda zdaj poskušam gledati na svoje življenje in na življenje okrog sebe nekoliko bolj kompleksno, celovito. Svojo nesrečo, velik korak nazaj v razvoju osebnosti, hočem obrniti v njeno nasprotje, da bi mi pomagala prav v tem razvoju. To je opeka, ki ne bo smela manjkati v zgradbi mojega lastnega jaza.

Koma in predvsem dogajanje po njej in zaradi nje pa mi pomeni veliko, morda največjo izkušnjo, ki je res ne morem želei nikomur.

EPILOG

In potem, kaj potem? Potem se pot ne konča. Poletje se prevesi v jesen in potem je skoraj zima. V burji se preganjam po bližnjem Slavniku. Veter nosi ledene kristalčke o obraz in mraz je, hudo je

mraz. Ni kaj, slabo vreme mi ne dovoli nikamor v naravo. Še ubogi in nedolžni Slavnik je pokazal svoje zobe.

Pa kaj zato, saj bo še dovolj drugih priložnosti.

Ampak vendar...

Srečni trenutki ostanejo v spominu. Kot fotografije. Vidiš jih, pa veš, da niso natančna podoba neke davno minule resničnosti. Ne veš, kam bi jih vtaknil, da bi bila slika popolna. V glavi se ti prebujajo kup asociacij, miselnih povezav, ki jih povezuješ z izkušnjami, ne nudijo pa ti več

popolne slike o dogodkih. So kot slika z druge strani ogledala, v katerem vidiš sebe in svoje početje.

V resničnosti ostanejo le ljudje, s katerimi si delil te drobne trenutke sreče, ostane spomin na drobna, brezpomembna prerekanja. In te drobne stvari sestavljajo življenje. Pa čeprav se ti zdijo v življenju najmanj pomembne.

Kako prav ima Joža, ko pravi, da bi dal vse za Dolomite (gore), Tuborg (pivo) in Gitanes (cigarete). Drobne, lepe stvari. Pa čeprav so zdravju škodljive.

OBLEGANO HIMALAJSKO POGORJE

CELO DEVIŠKI SEDEMTISOČAKI SO ŽE REDKI

JÓZEF NYKA

Obdobje od septembra do novembra, se pravi postmonsunsko obdobje, bo letos v Himalaji mnogo zanimivejše, kot je bilo spomladansko. Ministrstvo za turizem v Katmanduju je dalo dovoljenja 55 odpravam iz 17 držav, ki se želijo povzpeti na 32 himalajskih vrhov (spomladi je Nepal obiskalo le 27 odprav). Zanimivo je vedeti, katere države se letošnjo jesen zanimajo za plezanje po himalajskih strminah. Ta čaš bo tam kar 11 francoskih, sedem ame-

riških, šest španskih, pet švicarskih ter prav toliko avstrijskih in japonskih, štiri britanske, po dve avstralski in italijanski ter po ena odprava iz Belgije, Bolgarije, Južne Koreje, Nizozemske, Nove Zelandije, Poljske, Jugoslavije in Zahodne Nemčije. »Letošnje leto bo tukaj pet odprav več kot minulo jesen,« pravijo v alpinistični sekciji tega ministrstva. Med njimi bo kar nekaj odprav s prav ambicioznimi načrti.

Francosko-španska odprava pod vodstvom Pierra Beghina namerava splezati 2500 metrov visoko severno steno Jannuja (7710 m). Beghin je to poskušal storiti že leta 1982, ko je njegovo moštvo doseglo najvišjo točko 7100 metrov.

Šiša Pangma (8046 m), zadnji osemtisočak, ki še manjka Poljaku Jerzyju Kukuczki v njegovi seriji najvišjih vrhov sveta

Desetčlansko mednarodno moštvo, ki ga bo vodil Krzysztof Wielicki, se ima namen spopasti s 3500 m visoko Lotsejevo južno steno, v izjemno močni ekipi pa bodo med drugim Reinhold Messner, Jerzy Kukuczka in Franček Knez. »Steno ocenjujejo alpinisti kot najtežjo, po kateri je mogoče potegniti novo smer na osemtisočaka,« je dejal Mal Duff iz Škotske, ki bo prav tako član odprave.

Taduesz Karloczak in Aleksander Lwow iz Poljske imata v načrtu plezanje na Mount Everest po zahodnem grebenu, in sicer v alpskem slogu, podviga pa se nameravata lotiti sama. To je ena izmed najtežavnejših smeri v Himalaji, ki so jo prvi preplezali Jugoslovani, ponovili pa so jo le še Bolgari. Več kot 20 odprav se je sprijelo s to smerjo, vendar jim podvig ni uspel. Podoben ambiciozen načrt ima japonski plezalec, ki se namerava sam odpraviti v eno izmed največjih himalajskih sten.

Bolgarska odprava ima dovoljenje za Amo Dablam. V načrtu imajo izredno težavno novo smer, ki jo hočejo preplezati v alpskem slogu.

Sredi avgusta se je odpravila na pot mednarodna odprava, namenjena na Šišo Pangmo (8046 m) v Tibetu, kamor namerava priplezati po novi smeri, in sicer po severni steni. Vodja odprave je Jerzy Kukuczka, ki upa, da bo prišel na vrh svojega štirinajstega osemtisočaka, ki mu še manjka, da bi kompletiral zbirko najvišjih vrhov sveta.

To so raziskovalni načrti za to sezono v Himalaji. Jugoslovanska odprava iz Zagreba, na primer, pa upa, da bo kot prva na svetu priplezala na enega izmed še nepreplezanih vrhov masiva Ngozumpa Kang (7912 m, 7743 m, 7650 m) med gorama Čo Oju in Giačung Kang. Če jim bo to uspelo, bodo lahko karseda zadovoljni, kajti v Himalaji je vse manj in manj deviških sedemtisočakov.

Nekatere letošnje jesenske odprave so mednarodne, nekatere so sestavljene izključno iz žensk ali pa jih vodijo ženske. Od ameriških odprav dve vodita ženski: odpravo na Daulagiri vodi Katherine Calhoun, na Jalung Kang pa Magda King. Wanda Rutkiewicz je članica odprave na Šišo Pangmo in upa, da bo priplezala na svojega četrtega osemtisočaka. Med letošnjimi jesenskimi odpravami z izključno športnimi ambicijami pa je seveda tudi več komercialnih odprav, katerih člani se nameravajo povzpeti na lažje osemtisočake. Letošnje predmonsunsko obdobje je bilo v Himalaji sicer razmeroma neuspešno, vendar tudi precej varno: v Himalaji je umrlo le pet do sedem alpinistov. Upamo lahko, da se bo ta razveseljiva težnja nadaljevala tudi letošnjo jesen.

PODVIG ZERMATTSKIH
GORSKIH VODNIKOV

PREČENJE LOTSEJEV

Ne bi bilo prvič, da bi švicarski plezalci na Lotseju pisali zgodovino. Dne 18. maja 1956 je bila švicarska naveza Ernst Reiss in Fritz Luchsinger prva, ki se je povzpela na četrto najvišjo goro na svetu, 8516 metrov visoki Lotse, in je bila lahko celo dvakrat srečna: nikoli do takrat ni bil zaboden cepin s švicarsko zastavo na vrhu kakšnega osemtisočaka. Oba prvopristopnika sta bila člana švicarske odprave na Mount Everest leta 1956, ki je bila kar dvakrat uspešna, saj je 23. maja, tri leta po prvem pristopu na »streho sveta«, stala na vrhu Everesta prva švicarska naveza, dan pozneje pa še ena. Švicarji so bili za Hillaryjem in Tensingom drugi, ki so stali na najvišji gori sveta.

Podvig, ki se ga nameravajo lotiti švicarski gorski vodniki iz Zermatta, je po težavnosti in zamisli podoben tistemu iz pionirskih časov petdesetih let. Jeseni prihodnje leto se namerava petnajstčlansko moštvo Društva gorskih vodnikov, ki šteje več kot sto članov, povzpeti v masivu Lotseja na izredno zahteven vzhodni vrh Lotse Šar (8398 m) ter od tod prečiti po še nepreplezanem grebenu na 8516 metrov visoki glavni vrh. Med tem prečenjem naj bi priplezali tudi na dva približno 8400 metrov visoka vmesna vrhova, na katerih doslej še ni bil nihče.

Na Lotse Šar, ki je v nepalskem himalajskem registru vpisan kot 15. osemtisočak, je prvič priplezala leta 1970 avstrijska alpinistična skupina iz Innsbrucka pod vodstvom S. Aeberlija. Ker pa so imeli dovoljenje za Lotse in samo za Lotse, velja ta odprava uradno za ponesrečeno. Pred tem so na Lotse Šar poskusili splezati tako Avstralci kot Japonci leta 1960 in 1965, pozneje pa je prišlo na vrh več navez, tako med drugim člani tragične švicarske odprave leta 1981, ki je izgubila tri od šestih članov. Med poskusom, da bi prišli na glavni vrh prek vzhodnega vrha, kar imajo namen storiti zermattski gorski vodniki, je leta 1980 ostal pogrešan Francoz N. Jaeger. Sicer pa še do zdaj ni na voljo fotografije, ki bi nedvomno dokazovala, da so ljudje že bili na vrhu Lotse Šara.

Odprava švicarskih gorskih vodnikov naj bi bila v klasičnem slogu velike odprave. Poleg baznega tabora v višini okrog 5200 metrov imajo v načrtu tri do štiri višinske tabore na jugovzhodni strani Lotse Šara. Smer v tej strmi ledeni steni z globokimi prepadnimi razpokami v višini 8050 metrov nameravajo zavarovati s fiksnimi vrvmi. Poleg tega bodo plezalci opremljeni s kisikom iz jeklenk.

Vsa ta pomoč in olajšave naj bi služile edinemu namenu, da bi eni ali več navezam uspelo doseči vrh Šara v takšnem stanju, da bi lahko nadaljevale pot. Pravi izziv ali, bolje rečeno, tista etapa podviga, ki naj bi bila veličastno dejanje v zgodovini himalajskega plezanja, se bo začela šele tam: prečenje 1,3 kilometra dolgega grebena v višini 8400 metrov, ki ga menda neprestano bičajo orkanski vetrovi.

To prečenje bi morali Švicarji opraviti v enem samem dnevu, ker je počivanje in s tem telesno pridobivanje moči v bivaku na tej življenjsko nevarni, ledeni višini toliko kot izključeno. Ker pa jim oblasti ne dovolijo sestopa z vrha Lotseja na njegovo južno sedlo, vsled česar seveda ne bodo mogli pripraviti sprejemnega tabora, bi se morala uspešna naveza po srečnem prečenju isti dan še vrniti po isti poti nazaj. S prenočevanjem na vrhu Lotseja iz razumljivih vzrokov ni mogoče računati. Zares drzen alpinistični podvig je na meji nemogočega, kar gorski vodniki iz Zermatta dobro vedo. Doslej še ne popolnoma izoblikovana različica bi lahko obstajala v sodelovanju z neko korejsko alpinistično skupino, ki bo približno ob istem času kot Švicarji delovala na Lotseju, in

sicer z Južnega sedla, to pa pomeni natančno tam, kjer bi lahko uspešna zermattska posadka z Lotseja prišla dol in dobila zatočišče.

Naj bo že tako ali drugače, odprava zermattske gorske vodnikov na Lotse, ki jo bo predvidoma vodil alpinist in dober poznavalec Nepala Charles Moerlen, zasluži, da jo vrednotimo drugače kot številne vzpone na osemtisočake, ki jih ponujajo poklicni organizatorji potovanj in trekingov. V tem primeru bodo alpinisti tehnično odkrivali nov svet, ki je poleg vsega še izredno težaven.

Popolnoma razumljivo je, da bi se hotelo zermattsko vodništvo, iz vrst katerega je zadnjih deset let zrasel dober podmladek, poleg neprestanih rutinskih plezanj in vodenj enkrat preizkusiti tudi v velikem alpinističnem dejanju. Podvig Lotse, ki bi uspel, bi seveda vrgel karseda svetlo luč na zermattsko vodništvo. Vsesplošno zanimanje mednarodne alpinistične elite in širše za alpinizem zainteresirane javnosti je zato že zdaj usmerjeno v prihodnje leto, ko se bodo gorski vodniki iz Zermatta lotili svojega zares velikansega podviga.

(Neue Zürcher Zeitung)

VELIKO JE BILO POSKUSOV IN MALO USPEHOV

SMUČANJE Z OSEMTISOČAKOV

Smučanje na Himalaji ni nova zamisel. Že v 30. letih so nekatere odprave do velikih višin uspešno uporabljale smuči. Kakor pravi Piero Ghiglione, Dyhrenfurthova odprava leta 1934 ne bi mogla brez smuči prečiti razvodja Baltoro—Kondus in se povzpeti na Baltoro Kangri (7250 m). V naslednjih desetletjih je vedno več himalajskih alpinistov uporabljalo smuči za spuste po ledenikih in vzpone po zasneženih pobočjih. Toda smuči so prispele do Himalaje po desetletnih izkušnjah na alpskih območjih. Konec 19. stoletja so se uveljavile v Alpah kot nenadomestljivo sredstvo za zimske vzpone, ko so snežne razmere oteževale kakršenkoli drugačen način. Že takrat je bilo očito, da bodo smuči postale nepogrešljiv planinski pripomoček. Z njimi so gorniki lahko opravljali zimske vzpone pa tudi v razmeroma kratkem času prečili velika alpska območja.

V Himalaji privlačijo smučarje osemtisočaki. Primernih za smučanje ni veliko; v nekaterih primerih prinesejo smuči do vrha na ramah in jih potem uporabijo le za spust. Konec 70. in v prvi polovici 80. let so bili skoraj vsi primerni osemtisočaki cilj različnih odprav. Nekatere so bile uspešne, druge so se končale tragič-

no. Tako se odpira novo poglavje sodobnega smučanja, privlačna pustolovščina, ki je še ne poznajo mnogi.

ZAČELO SE JE NA ČO OYU

Leta 1964 se je nemška odprava, ki jo je vodil Rott, vzpenjala na Čo Oyu, goro na meji med Nepalom in Kitajsko. Hoteli so jo zavzeti s smučmi. Skupina, v kateri so bili Stammberger, Huber in Thurmayr (zdravnik), je v desetih dneh dosegla višino 7200 m, kjer so postavili tabor IV. Do tedaj je Stammberger nosil smuči na nahrbtniku. 25. aprila so se odpravili proti vrhu. Na čelu je bil Stammberger s šerpo Fudorjem, Huber in Thurmayr pa sta zastajala. Med 16. in 17. uro je Stammberger dosegel vrh, šerpa pa ga je čakal 50 metrov nižje. Ni jasno, ali je imel smuči s seboj, verjetno pa jih je pustil v taboru IV ali malce nad njim. Ob sestopu sta srečala izčrpana Huberja in Thurmayrja in jima pomagala do tabora IV. Dne 28. aprila je Stammberger šel v bazni tabor, da bi vodjo odprave obvestil o dramatičnem položaju. Sedem dni pozneje, 5. maja, je v tabor IV prispela pomoč, vendar je bil Huber že mrtev, Thurmayr pa je umrl v taboru II med prenosom v dolino.

Prva smučarska odprava na himalajskega velikana se je končala tragično in brez rezultata; smučji niso uporabljali ne za vzpon ne za spust. Ta odprava pa je pomembna, ker je odprla problem, s katerim so se v naslednjih 20 letih spopadali najboljši plezalci-smučarji: se je mogoče spustiti z osemtisočaka na smučeh?

LOTOSOV CVET NA EVERESTU

Med vsemi himalajskimi smučanji je gotovo najbolj akrobatski spust Japonca Yuikira Miure; morda je to tudi prvi spust z več kot 8000 metrov. Preden se je Miura napotil v Himalajo, je imel za sabo že nekaj podvigov: svetovni hitrostni rekord na smučeh, prvi spust s Fudžijame po najbolj strmem pobočju. Ob srečanju z Edmundom Hillaryjem se je rodila zamisel, da bi se s smučmi spustil po običajni poti z najvišje možne točke. Načrt ni bil neizvedljiv, toda nori prizvok mu je dajala tehnika, ki jo je Miura nameraval uporabiti pri smuku. Smer naj bi peljala naravnost z višine 8500 m čez strmino, ki se konča na 6200 m v velikanski razpoki. Zaviral naj bi s padalom, ki bi se »odprlo kot lotosov cvet, rahel in nežen«.

Aprila 1970 je odprava doživela nesrečo: utrgali so se seraki in pokopali šest šerp. Toda Miura se ni ustavil in 5. maja se je končno soočil s svojim pobočjem. V dolini je bilo vse pripravljeno: smuk naj bi posneli z velikanskim teleobjektivom, skupina pa bi bila pripravljena za primer nesreče. Yuikiro se je pognal v dolino in v kratkem dosegel fantastično hitrost 160 km na uro. Smučji ni mogel več nadzorovati in 400 m nad razpoko se je nori spust končal s strašanskim padcem. Yuikiro se je valil proti prepadu, toda 80 m pred razpoko je plast mehkega snega zavrla padec in Japonec se je nepoškodovan ustavil. Spust je trajal dve minuti, višinska razlika pa je bila 2000 m! 37-letni Japonec, ki je ostal živ po čudežu, se res lahko pohvali, da je najhitrejši človek v Himalaji.

Nekaj let pozneje, leta 1978, sta se vrhunska alpinista Nicolas Jaeger in Jean Afnassieff udeležila francoske odprave na Everest. 15. oktobra sta s Pierrom Mazeaudom in Kurtom Diembergerjem dosegla vrh. Naslednjega dne sta se spustila z višine 8200 m do tabora I nad Ledeni slap, nad seraki, ki so na višini 5300 m prva plezalna ovira za tistega, ki gre na Everest po »navadni« smeri.

BROAD PEAK: VALLENÇANT POSKUŠA

Razvoj Patricka Vallençanta lahko strnemo v naslednje besede: od ekstremnega smučarja do smučarja v Himalaji. Ko je presmučal najbolj strme alpske ledenike, si je poiskal nova območja izven Alp.

Tako je leta 1987 smučal v Andih, po jugozahodni steni Huascarana in jugovzhodni steni Artesonrajuja, naslednje leto pa po Yerupaji, katere naklon doseže 60°. Na posled je odšel v Himalajo.

Leta 1980 je organiziral 60-člansko odpravo na Broad Peak (8045 m) v osrčju Karakorum. Bazni tabor so postavili na 4800 metrih. Zaradi slabega vremena so imeli težave s postavljanjem taborov. Tabor III so končno opremili na 7000 m. Vrh ni bil daleč, vendar ga zaradi vremenskih razmer po več poskusih niso mogli doseči. Povzpeli so se le do višine 7600 m, toda Vallençantu in Bettembourgu ostaja zadovoljstvo, da sta opravila lep in dolg spust po enem izmed himalajskih velikano.

DAULAGIRI, TOKATA IN FUGA ZA SAUDANA

Izmed vseh smučarskih poskusov z osemtisočaka se je najbolj tragično končal poskus Sylvana Saudana z Daulagirija leta 1979: vrha niso dosegli, trije člani so umrli, preživeli so sestopali v viharju, rešitev je prišla zadnji trenutek. Američani so Daulagiri imenovali »gora viharjev« zaradi vetrov, ki pihajo proti njej iz Kitajske in severne Indije. Praktično je ta gora nevarnejša od Everesta.

Saudanova odprava se je 28. aprila napotila iz baznega tabora. Tabor IV so postavili na 7700 m. Ponoči 12. maja je v njem v treh šotorih prespalo 6 članov odprave. Ker se je vreme pokvarilo, so se odločili, da ne gredo na pot in so zaprti v šotorih čakali, da se vreme izboljša. Naslednjo noč je snežni plaz odnesel enega izmed šotorov skupaj s prebivalcema. Preživeli so se skušali izkopati iz snega, pri tem pa izgubili tudi skoraj ves plezalni material. Stiskali so se drug k drugemu, obkroženi od plazov, ki so drveli skoraj čeznje. Zjutraj so se napotili proti baznemu taboru. Zadnji je hodil šerpa Pemba, ki je nenadoma izginil, tako da so ostali le še trije. Nagradene snežne mase so preprečevale spust in morali so čakati na višini 7600 m brez hrane, brez plina, da bi stopili sneg za pijačo, in brez opreme za bivač. Naslednjega dne se je veter pomiril, vendar se je zelo ohladilo. Z največjimi težavami so se prebili do tabora III na 7200 m, vendar sta ga odnesla veter in sneg. Izčrpani so proti večeru dosegli tabor II na 6900 m, kjer je ostal le en šotor. Saudan in Valençot sta se zarila vanj, Ollagnier pa je ostal zunaj in se sredi noči, ko je čutil, da zmruže, sam odpravil v bazni tabor po pomoč. Drugega dne sta se Saudan in Valençot izgubila v megli in le po srečnem naključju so ju srečali šerpe, ki so jima hiteli na pomoč.

Sam, v snegu, ledu, viharju, na strmini, kjer grozijo razpoke

ANAPURNA, PRVI OSEMTISOČAK S SMUČMI

Medtem ko je propadla Saudanova odprava na Daulagiri, se je druga francoska odprava trudila na Anapurni za enak cilj: spustiti se s smučmi z vrha do snežne meje. V skupini so bili alpinisti, ki so opravili že veliko vzponov na Aljaski, v Andih, na Grenlandiji, v Spitzberghin in na Antarktiki: Georges, Berquet, Germain, Morin, Renard, Sigayret in Adenis.

Že na poti do tabora III je nekaj serakov zasulo skupino in dva šerpi je bilo treba odnesti v bazo. Ker so ostali brez višinskih nosačev, so se odločili za alpski način, ki je edini obetel uspeh. Tabor IV so postavili na 7000 m in Georges in Morin sta večkrat presmučala steno pod tem taborom. Na višini 7600 m so postavili zadnji tabor. Vrh je bil blizu in 30. aprila se je skupina petih poskušala povzpeti nanj. Vreme je bilo lepo, toda z močnim vetrom in mrazom, sneg pa je včasih segal do bokov. Ob 16.30 sta bila prva dva na vrhu. Germain se je ustavil 40 m niže, Berquet in Renard pa sta se odločila, da se vrneta v tabor VI. Morin si je na vrhu pripel smučmi in se spustil po skorjastem snegu. 50 m niže se je ustavil, da bi zajel sapo; nato je nadaljeval do ledenika Faucille in pol ure zatem je bil v taboru VI. — Naslednjega dne je skupina nadaljevala sestop, Morin seveda na smučeh. Naklon je bil 45°, sneg skorjast s poledenimi odstavki, tako da se je smučar večkrat ustavil in počival, naslonjen na po-

bočje. Sestali so se v taboru IV; po kratkem počitku je Morin smučal dalje, sledil pa mu je Germain, ki ga je snemal. Kmalu je Morin prispel do ledene stene, v kateri je bila pritrjena skoraj vodoravna vrvi, ki je olajšala prehod. Morin si ni odpel smučmi; z vponko se je pripel na vrvi in se spustil po njej kot po žičnici. Na polovici poti pa ga je ustavil klin. Viseč na vrvi je pretaknil vponko na drugo stran, nato počival, naslonjen s koleni k ledeni steni in z repi smučmi skoraj v višini tilnika. Znova se je pognal po vrvi, toda nenadoma se je sponka ustavila. Morin je obvisel, zaman si je poskušal odpeti smučmi in se znebiti nahrbtnika. Jermeni so ga stiskali in mu preprečevali dihanje. S poslednjimi močmi je prosil za pomoč Germaina, ki je stal ob začetku vrvi in snemal prečenje. Ko ga je dosegel, je bilo že prepozno. Tako se je Morinov spust tragično končal v višini 6700 m. Štirje alpinisti, ki so bili priča tragediji, so popolnoma izčrpani pozno zvečer dosegli tabor III. Iz baznega tabora je ranjene odpeljal helikopter.

DVA AVSTRIJCA Z MANASLUJA

Vzponi na osemtisočake niso zmeraj dosežki najboljših plezalcev. Lahko se zgodi, da na trekingu, ki se ga udeležijo alpinisti srednjega razreda, kar 15 ljudi doseže vrh, med njimi 62-letnik! To se je zgodilo leta 1981 avstrijski odpravi na Manaslu (8156 m), sedmo najvišjo goro na svetu. Odpravo je vodil Hans von Känel in gornikom se je uspelo povzeti po severnovzhodnem pobočju, zelo primernem za smučanje. Najvišji tabor so imeli na 7400 m. Dne 19. maja se je sedem alpinistov napotilo na vrh, med njimi Avstrijca Josef Millinger in Peter Wörgötter, ki sta imela s sabo smučmi tudi za vzpon. Okoli poldneva so že bili blizu vrha. Millinger in Wörgötter sta z vrha začela smučati, toda snežni vihar jima je oteževal smuko. Noč sta preživela v taboru V in se naslednjega dne s smučmi spustila do baznega tabora.

HIDDEN PEAK: SAUDAN VZTRAJA IN ZMAGA

Po dramatičnem begu z Daulagirija Saudan ni opustil želje po smučanju z osemtisočaka. Junija 1982 je spet vodil odpravo na Hidden Peak ali Gašerbrum I (8068 m), goro, katere zasnežena pobočja se razprostirajo do vznožja in omogočajo celovit smuk. Ta gora je sicer že imela sledove smučmi: leta 1980 sta Francoza Barrard in Narbaud dosegla višino 7650 m — s tekaškimi smučmi!

Tokrat je bil Saudan odločen, da mu prvenstvo ne bo ušlo. Odprava je 2. julija prispela v bazni tabor. V 25 dneh so alpinisti opremili smer na vrh s fiksni vrvmi in višinskimi tabori. 27. julija se je iz bi-

vaka v višini 7600 m manjša skupina odpravila na vrh in ga dosegla ob 17. uri.

Vreme je čudovito, vendar zelo mrzlo. Saudan si pripne smuči in naredi prve zavoje, po lastnem mnenju slabo, verjetno zaradi utrujenosti. Tudi zebe ga. Pozno zvečer je v taboru. Proti 2. uri ponoči pripejo z vrha še ostali. Naslednjega dne je na vrsti daljši del spusta. Na višini 7000 metrov Saudan zapusti sledi vzpona in se spusti po steni, katere naklon mu je popolnoma neznan. Sneg je nagrmeden na ledeno podlago in grozi, da se bo vsak hip utrgal plaz. Na srečo se to zgodi pred Saudanom, zato mora smučati po ledu z naklonom 50°. V takih razmerah traja spust nekaj ur. Toda namen je dosežen: Saudan je smučal z vrha Hidden Peaka v dolino.

GAŠERBRUM II, ČUDOVIT POHOD

Tudi na osemstisočaku je moč doživeti prijetne trenutke, ki spominjajo na lepo spomladansko smuko. To se je zgodilo francoski skupini, ki je leta 1984 s smučmi osvojila Gašerbrum II (8035 m) in tudi smučala v dolino. Sedem članov odprave je v 10 julijskih dneh prispelo v bazni tabor na 5250 m na ledeniku Baltoro. Naslednjih 10 dni so porabili za aklimatizacijo in postavljanje tabora I. Vrh so poskušali doseči že med 24. in 31. julijem; smučiči so prinesli do 7500 m, kjer so postavili tabor III. 6. avgusta sta si v tem taboru Pasquier in Bournat pripela smučiči s tuljenjo kožo, da bi se povzpela po zgornjem delu, ki je edini nagnjen manj kot 40°. Na 7700 metrih sta privezala smučiči na nahrbtnik in ob 10. uri dosegla vrh. Vreme je bilo prekrasno in temperatura zmerna, tako da sta si lahko privoščila dolg počitek. Pri spustu sta naredila prve zavoje na strmini 45° in to je bil najboljši sneg na vsej proggi. Na 8000 m sta se vrnila na severno pobočje. Sneg se je slabšal, površina je bila razpihana in s številnimi ledenimi ploščami.

Toda to so običajne snežne razmere v Himalaji. Prenočila sta v taboru III in naslednjega dne presmučala prvih 500 m na 45° in po skorjastem snegu. V spodnjem delu ju je živ led prisilil v drugo smer, tako da sta pristala na vrhu 10-metrске navpične stene, po kateri sta se spustila z dvojno vrvjo in s smučmi na nogah. Ostali del smuke ni povzročal težav.

STRMO SMUČANJE S KANGČENDZENGE

Dne 10. oktobra 1984 je Anselme Baud, ki je na Mont Blancu presmučal veliko ekstremnih smeri, sam dosegel vrh Kangčendzenga (8586 m). Smučiči je pustil v taboru III na 7800 m. Škoda, kajti na tej gori se smučarska »proga« začne pri

8000 m! Pri smučanju je naletel na težave v najnižjem delu, kjer je nagib med 40 in 50° in je pri vzponu uporabljal stalne, fiksne vrvi.

Čeprav Baud ni smučal z vrha, je njegov poskus pomemben: srečno je združil smučanje in plezanje. Kangčendzenga je tretja najvišja gora na svetu in najbolj seveda šteje, če človek doseže vrh.

POSKUSI NA ŠIŠA PANGMI IN MAKALUJU

Šiša Pangma (8013 m), ki se dviga na kitajskem ozemlju, je poslednji osvojeni osemstisočak. Na vrh so prvi prišli člani kitajske odprave leta 1964, in sicer 100 od 159 ljudi. Tujcem so dovolili na goro šele leta 1980 in od takrat so nanjo splezale številne odprave. Običajna smer po severozahodnem pobočju ni težavna, čeprav vreme ni stalno in so možni siloviti viharji tudi v najprimernejšem času.

Aprila 1986 je italijanska odprava, ki jo je vodil Moro, odšla iz Katmanduja proti Tibetu. Član skupine Forno si je zadal za cilj vzpon s smučmi po severozahodnem pobočju. Do zadnjega tabora na 7000 m so bile smučiči zelo učinkovite. Ob naskoku na vrh se je Forno v cikcaku malce oddaljil od smeri, ki so jo začrtali ob prejšnjem vzponu in to je bilo zanj usodno: popustil je snežni most in Forno je padel v globoko razpoko, od koder pa so ga rešili tovariši in ga odpeljali v bazni tabor. Nekaj dni pozneje je Šišo Pangmo osvojil le De Marchi.

Makalu je zadnji med osemstisočaki, s katerega poskušajo smučati. Poleti 1986 so se številne odprave povzpelle po normalni smeri in dve izmed njih sta imeli tudi smučarske namene: v prvi so bili Messner, Kammerlander in Mutschlechner, v drugi pa zakonca Cesa Bianchi in ekstremni smučar Stefano De Benedetti.

De Benedetti se zaradi slabega vremena ni mogel povzpeti prav na vrh, Messnerjeva skupina pa je imela več sreče: Kammerlander je dosegel vrh in se v enem dnevu prismočal z 8000 m v tabor na višini 5500 m. Najtežji del spusta je pod Makalu La, med 7500 in 7000 m, kjer je treba največjo strmino premagati s fiksno vrvjo. (Alp)

Afriška odprava na Everest

Leta 1990 bo iz Kenije odpotovala prva odprava z afriške celine na Mount Everest. Za vodjo so že izbrali sedanjega ministra za šport Kennetha Matibo. — Alpinizem ima v Keniji zelo ugodna tla za razvoj in pravzaprav že dolgo tradicijo. Na 5199 metrov visok nekdanji vulkan Mount Kenyo pelje vrsta poti in smeri najrazličnejših težavnostnih stopenj v skali, ledu in snegu. Na »močne alpiniste« iz te dežele je opozoril že sir John Hunt v svoji knjigi o prvih uspešni odpravi na Everest leta 1953.

JETI, KAKRŠNEGA NE POZNAME

O jetiju so posebno minule mesece tako v dnevnikih in tednikih kot v planinskih publikacijah objavili toliko bedarij kot o Reinholdu Messnerju. Tako so nekateri novinarji trdili, da so intervjuvali Messnerja, ki da je potrdil, da ga je jeti zares videl. Naposled je zdaj vendarle že čas, da pridemo takim govoricam do konca. Našemu posebnemu dopisniku v Katmanduju se je naposled posrečilo, da je dobil ekskluzivni intervju z jetijem, ki mu je pojasnil, kako je prišlo do srečanja z misterioznim Messnerjem. Znani snežni človek iz dežele Šerp (naslov: P. O. B. Namche Bazar, Solo Khumbu, Kingdom of Nepal, ta čas še brez telefona) je na vsesplošno presenečenje privolil v pogovor in prekinil svoj dolgotrajni molk. V odmorih med svojimi številnimi vzponi na osemtisočake v rojstni Himalaji se zadnji čas posebno pogosto zadržuje v Italiji, kjer se je z njim sestel tudi naš posebni dopisnik.

Jeti se v Italiji ukvarja predvsem z dvema dejavnostima. Ena je strogo zaupno in skrivno iskanje skrivnostnega Messnerja, ki naj bi prebival v neki nedostopni južnotiroolski gorski dolini in katerega prisotnost je mogoče slutiti le zaradi neke popolnoma nedvoumne sledi: v nekaterih najtežavnejših stenah, o katerih gre glas, da jih je preplezal, namreč ni nobenih sledov niti o magneziji niti o kakšnih klinih. Poleg tega proizvaja jeti v Italiji oddaje o sebi in Messnerju, tako na primer posebno serijo v štirih nadaljevanjih, ki jo je posredoval RAI iz Rima na prvem sporodu sredi letošnjega januarja. Naslov: »Reinhold Messner. In nome della montagna. V imenu gorá.« Jeti si je to serijo ogledal v Italiji. V Himalaji, pravi, je sprejem pošastno slab.

Reporter: Bog daj, gospod jeti!

Jeti: Namasté! (Dobrodošli! To je v jeziku Šerp, v katerem se snežni človek zelo tekoče pogovarja, da bi tako olajšal sporazumevanje.)

Reporter: Najpomembnejše vprašanje takoj v začetku, gospod Jeti: ali Messner v resnici obstaja?

Jeti: Veste, skorajda brezupno je neprestano poslušati toliko neumnih dvomljivcev in vsevednežev... Le toliko lahko povem, da sem Messnerja videl na lastne oči, vendar ne povem, kje.

Reporter: Gospod Jeti, slišati je govorice, da ste vi sami iznašli Messnerja, potem ko za vas ni bilo več na voljo nobenih senzacionalnih vzponov na osemtisočake, takšnih vzponov, s katerimi bi televizijsko publiko držali v napetosti...

Jeti (ga jezno prekine): Kakšna bedarija! Na lastne oči sem videl Messnerja, kot sem že dejal, le da ne povem, kje.

Reporter: Ali ni tako, da ste se začeli ukvarjati s problemom Messner, ker vam je grozilo, da bi o vas nehali pisati in govoriti?

Jeti (godrnjaje): Kje pa! Najljubše bi mi bilo, če o meni ne bi pisal sploh nihče razen mene. Pisuni od časopisov tako in tako pišejo preveč, tudi moja škotska teta iz Loch Nessa se v svojih pisemih neprestano pritožuje nad članki in takšnih časopisih.

Reporter: Kaj pravite o mnenju zdravnikov, ki se ukvarjajo z visokogorsko medicino, češ da Messner že zaradi tega ne bi mogel obstajati, ker je v teh višinah ozračje, v katerem je bistveno premalo kisika, da bi bile zanj kakršnekoli možnosti za preživetje?

Jeti: Toda videl sem ga na lastne oči! (Le da ne povem, kje.) Če pa vam še to ne zadostuje: dobro poglejte mene, jaz vendar obstajam! Pa sem kolovratil v enakih višinah! Rečem vam: Messner je bitje, ki obstaja na mejah možnosti za preživetje.

Reporter: Zdravniki menijo, da pomanjkanje kisika posebno v tako imenovani coni smrti nad osem tisoč metrov lahko povzroči halucinacije, luknje v spominu in druge motnje možganskih funkcij. Ali ne bi bilo mogoče sklepati, da bi bila živa halucinacija kot prisotnost Messnerja...

Jeti (skrivnostno): Zdaj pa naj vam zapam ekskluzivno nekaj nadvse presenetljivega: na lastne oči sem videl Messnerja! Le da ne povem, kje. Nor bi moral biti, če bi hotel zmanjševati napetost pred svojo načrtovano odpravo, ki bo popolnoma znanstveno raziskala Messnerja. Le da ne povem, kje.

Reporter: Ali je znameniti jetijev skalp v samostanu lam Tengpoche ali Pangpoche v resnici orangutanov, kot zatrjujejo številni zoologi, in kakšna je resnica o njem, saj so mnenja zelo različna?

Jeti (ironično): Sami povejte, ali nas je mogoče zamenjati z opicami? Seveda je jetijev skalp tako pravi, kot sem pravi jaz.

Reporter: Ali ste svoj film namenoma imenovali »Reinhold Messner«, da bi imeli od njega koristi? Zakaj ne, na primer »Jeti, kakršen je v resnici«?

Jeti: Popolnoma obratno je vse skupaj. Mene tako in tako vsak pozna. Toda kdo že pozna pravilčnega Messnerja?

Reporter: Hvala lepa za pogovor!

Jeti: Namasté!

HUMORESKA: IZ ŽIVLJENJA MLADINSKEGA VODNIKA

OTROCI SO NAŠE NAJVEČJE BOGASTVO

JANEZ GORNIK

Rad imam hribe, saj večino svojega prostega časa preživim v njih. In naravnost obožujem otroke. Toda z otroci v hribe ... To je približno tako kot z jagodami in kumaricami. Jagode so dobre. Kisle kumarice tudi. Ampak oboje pomešano ...

Dragoceno izkušnjo o tem imam iz svojih mlajših let.

* * *

Na odseku so me naprosili, da bi vodil izlet cicibanov. Nič posebnega, čisto nedolžna tura na Lubnik. Do vznožja z avtobusom, nato pa peš do planinskega doma. Z otroki ni nobenih težav, so dejali. Sploh pa bi šlo zraven tudi nekaj mladih mamic, ki svojih malčkov ne puste rade samih na takšen izlet. (Ko so mi to pravili, so posebej poudarjali besedico »mladih« in zraven poredno mežikali.) Rutinska zadeva tako rekoč.

Malo sem omahoval. S Saro sva bila namreč šele »na frišno« poročena in tiste mlade mamicе ... Kaj bodo pa ljudje rekli, sem si mislil. Cincal sem in cincal, tako da so me nekateri pričeli spraševati, če se morda ne čutim dovolj sposobnega izvesti to nalogo. Jaz da se ne bi počutil dovolj sposobnega? Marsikateri vrh sem že osvojil, prenekatero steno preplezal, bom pa menda ja spravil na Lubnik tudi tistih nekaj otrok in mladih mamic!

Na to poceni zvijačo so me ujeli.

* * *

Začelo se je že pred odhodom. Sara mi je ponoči iz protesta prestavila budilko na kasnejšo uro, tako da sem zaspal. Na zbornu mesto sem ves skušan in razpet pritekkel deset minut prepozno. »Kakšen vodnik je to, ki še zbornega mesta ne najde?« so nekaj godrnjali očetje, ki so pripeljali svoje nadebudne malčke. Tiste mlade mamicе, ki so se namerile oditi z nami, pa so se le poredno nasmihale in si mežikale, ko sem — oblečen v pumparice — neuspešno skušal prikriti dovolj očitno dejstvo, da moji nogavici nista iz istega para. Načelnik me je precej ostro prijel, nato pa smo se končno odpeljali.

Končno.

Ko se vsaj nikoli ne bi ...

* * *

Sedel sem na sprednjem sedežu ob šoferju, kot se za vodjo izleta seveda spodobi. Takoj za mano sta na prvih sedežih

sedeli dve od tistih »mladih« mamic s svojima sinčkoma, Petrčkom in Karelčkom, če se ne motim. Fanta sta bila zelo živahna in opazil sem, da šofer nekam mrko pogleduje v vzvratno ogledalo. Torej sem tudi jaz skušal malce ostreje pogledati. Toda ko sem videl, kakšen pogled sta mi vrnila obe »mladi« mamicī (vsaka zase je bila vsaj deset let starejša od mene), sem se raje potuhnil v svoj sedež. Podobno je storil šofer, ki je kljub velikemu direndaju pridno vozil dalje.

Prvo postajo smo imeli malo pred Medvodami. Karelčka je prijel lulat in na zahtevo njegove mamicе je šofer ustavil avtobus. Karelček, ki so ga spremljali pogledi ostalih potnikov, je svojo potrebo brez vsakega sramu opravil kar na kolo avtobusa. No, to je bilo videti zelo zanimivo in v trenutku je prišlo lulat še druge otroke, tako da je bila kljub šoferjevim protestom okoli avtobusnih koles kmalu precejšnja gneča. Nazadnje je prišlo tudi mene, toda ker so bila vsa kolesa še zasedena in pa najbrž tudi zato, ker je šofer v rokah držal neko orodje in me nevarno gledal, sem raje odšel pod neki kozolec.

Do Jeprce smo nato imeli mir. Tam pa je Petrček — morda je bil malo ljubosumen, ker je Karelček prej zbudil takšno pozornost — začutil nepremagljivo slo po bruhanju. V naglici, s katero je skušala posredovati njegova mamicа, je zgrešil vrečko in onesnažil Karelčkovo mamicō. Toda tudi Karelček se ni dal in njegova uboga mamicа je bila naenkrat takšna, da je morala ponovno prositi šoferja, naj ustavi. Tokrat je izstopila sama, z rezervno obleko v rokah, in odšla v bližnje grmovje. Tudi njo so na skrivaj spremljale nekatere radovedne oči.

Do Škofje Loke se potem ni zgodilo nič več posebnega. Le Karelček je sunil Petrčka v oko, ta pa je ugriznil nekega manjšega fanta, saj je bil Karelček precej močnejši od njega. Tisti ugriznjeni malček pa ni bil tako šibak, kot se je zdelo na prvi pogled in kmalu so se v divjem pretepu vsi trije valjali po tleh. Ker je šofer, močno rdeč v obraz in vrat ter potnega čela, nekajkrat nevarno zapeljal na bankine, sem skušal poseči vmes. Toda preden sem karkoli opravil, sem dobil nekaj brč in prask ter dva ugriza. Nato se je energično vmešala Petrčkova mati, le da drugače, kot sem pričakoval: »Takoj jih pustite,« me je nadrla, »da sprostite svojo agresivnost! Nikar jih ne zatirajte, da ne bodo kasneje zafrustrirani — tako kot ste očitno vi!«

Pustil sem jih torej. Ko sem na skrivaj pogledal šoferja, mi je odleglo; nisem bil popolnoma sam. Po solzah obupa, ki so mu tekale po licu in po škrtanju z zobmi je bilo jasno razpoznati: tudi on je zafrustriran. Zato sem se mirno, ne glede na to, kaj se dogaja v avtobusu, predal vožnji.

* * *

Končno smo prispeli pod Lubnik in šele sedaj sem se počutil gospodar položaja. Izstopil sem, si oprtal nahrbtnik ter pričel vseprek deliti nasvete in ukaze. Malčkom, ki so bili brez mamic, sem pomagal tudi pri oblačenju, dva pa sem peljal lulat — nista še znala sama. No, pri enem je bilo že malo prepozno, toda ker njega to ni posebej motilo, si tudi jaz s tem nisem belil glave.

Torej smo pričeli hoditi.

Če sem mislil, da se bodo stvari obrnile na bolje, sem se pošteno zmotil. Nismo

še hodili pol ure, ko neka punčka »ni več mogla«. Torej sem jo nesel. Ko so to videli drugi otroci, naenkrat nobeden »ni mogel več«. Petrčkova mati je avtoritativno zaukazala počitek in — kaj sem mogel? Posedli smo po tleh; vsaj jaz sem tako storil in mlade mamice tudi. Otroci, ki še malo prej »niso več mogli«, pa so se takoj začeli loviti in skrivati.

Sedel sem na nahrbtniku, preklinjal zlo usodo in tovariše na odseku, ki so me tako grdo potegnili, ter premišljeval, kaj zdaj. Na Lubnik danes ne pridemo; to je bilo gotovo. Pa saj me niti ni več posebno mikalo tja gor. Ob vsem hudem, kar me je danes že doletelo, sem si želel samo še miru. Torej sem sklenil, da se ne bom več vznemirjal.

Mamice so med tem malicale. Ena od njih je privlekla iz nahrbtnika gnilo jabolko in ko je videla, kako in kaj, ga je z vljudno kretnjo ponudila sosedu. Ta je bila sicer res nekoliko kratkovidna, tako hudo pa zo-

Cikloalpinizem

Med dejavnostmi, ki se odvijajo v gorah, postaja zadnji čas vse privlačnejši in »modernejši« cikloalpinizem, se pravi vožnja s kolesi po gorah. Bicikli za take vožnje imajo manjša kolesa in so močno ojačani, zračnice pa so bistveno debelejšje, saj morajo zdržati vožnjo po ostrem kamenju. Mountain-bikes je že mogoče kupiti pri sosedih čez mejo v športnih trgovinah, po njih pa sega vse več planincev in alpinistov.

Doslej velja za svetovni rekord v tej športni zvrsti vzpon in spust z Monte Rose. Zdaj pa si je skupina italijanskih alpinistov zadala nalogo, da bodo z gorskimi kolesi prevozili 2000 kilometrov po Tibetu in Nepalju in skušali prilepiti celo v bazni tabor pod Mount Everestom. Podvig je seveda zanimiv, planinski tradicionalisti pa gledajo nanj z velikim nezaupanjem in ga — seveda — ne odobravajo, kot niso še marsičesa, kar se zadnji čas dogaja v gorah.

Množice na strehi Amerike

Aconcagua, ki je s 6960 m najvišja gora zunaj Azije, spada med najbolj oblegane gorske masive na svetu. Med poletjem južne celine (december 1986 — februar 1987) je Direccion de deportes zabeležila tod 184 odprav s 720 udeleženci iz 19 držav, največ iz ZDA, Argentine in Zvezne republike Nemčije. Ker je prijavljanje neobvezno, so najverjetneje prave številke še znatno večje. Ob lepih dneih je kar mrgolelo ljudi na normalni poti (130 registriranih skupin in 474 udeležencev), vse bolj priljubljena pa je težavnejša Ruta des los Polacos, po kateri je ta čas šlo 42 odprav z 200 alpinisti. Približno deset navez s 35 plezalci je prijavilo plezanje po impozantni južni steni. Na Plaza de Mulas (4200 m) je vso sezono stala prava platnena vas: turistična društva so tam postavila stalni tabor, kjer so postregli neprestano se izmenjujočim izletniškim skupinam.

Med največje uspehe sezone štejejo tretji vzpon po zloglasnem Jugoslovanskem stebru, ki sta ga opravila Leszek Cichy in Ryszard

Kolakowski (prvo ponovitev sta februarja leta 1985 opravila Švicarja Ueli Bühler in Jakob Reichen). Dne 23. januarja je prišla na vrh po normalni smeri južnoameriška ženska odprava.

Najresnejši problem je onesnaževanje taborišč in bivakov: le malo odprav upošteva navodila in pravila. Zato bo skupina strokovnjakov raziskala, katere varnostne ukrepe bi bilo treba vpejati, saj je Aconcagua na koncu koncev že od začetka leta »parque provincial«. Ogromno »gornikov« nima pojma o aklimatizaciji in nevarnostih v višinah, kar pripelje do številnih obolenj in omrzlin. Prav tako niso redki smrtni primeri. Kot opomin je ležalo na glavnem vrhu truplo pisano oblečenega Argentince, ki je tam umrl zaradi višinske izčrpanosti, medtem ko je njegov zahodnonemški spremljevalec s hudimi omrzlinami komaj ušel smrti. V južni steni pa sta dva izkušena plezalca, španec Felix de Pablos in Francoz Dominique Radigue, izginita. V primerjavi z letom prej (sezona 1985/86) se je število odprav povečalo za 23 in udeležencev celo za 40 odstotkov. Takšna množičnost ne ogroža samo narave, ampak tudi ljudi.

Józef Nyka

Tovorne živali izumirajo

Mule, ki so bile včasih pomembno civilno in vojaško prometno sredstvo v gorah, so zdaj ogrožene v svoji eksistenci. Pred 50 leti je bilo v Švici, kot poroča »Neue Zürcher Zeitung«, še 3400 mul, ki so predvsem nosile tovore in ljudi po gorah, zdaj pa jih ni niti 120. S terenskimi vozili, žičnicami, helikopterji in ratraki prepeljava zdaj v gore in z njih večino tovorov, tako da povpraševanja po mulah skorajda ni več.

Pri nas ni nič drugače: kjer je le mogoče, nesejo v gore tovore helikopterji ali žičnice, ponekod pa so tako popravili nekdanje kariovoze ali zgradili nove gozdarske ceste, da se je mogoče skoraj do planinske kočje pripeljati z avtom in tako spraviti visoko v gore tudi tovore. Tako kot v Švici tudi pri nas izumirajo tovarne mule in konji, ki so še pred desetletjem oskrbovali večino slovenskih planinskih postojank.

pet ne in je jabolko odklonila. Spreletela me je zla slutnja — in res: ko nobena izmed mamic ni pokazala resnejšega zanimanja za prezreli sadež, je prišla vrsta name. Seveda sem odklonil tudi jaz in doletel me je komentar, da sem »zafustriran osel«. Videl sem, da to ne bo družba zame, zato sem se umaknil na mirnejši konec, pod krošnjo košatega drevesa, nahrbtnik pa sem pustil kar tam, kjer je bil. Malo sem še meditiral, nato pa sem očitno zadremal.

* * *

Prebudil me je velikanski vik in krik. Okrog mladih mamic in nahrbtnikov so se zbrali menda vsi otroci in zganjali tak direndaj, da bi zbudili še medveda. Mamice so pri tem vneto pomagale. Ker se je tudi sonce že nagibalo proti obzoru, sem sklenil, da bo za danes dovolj. Torej sem odšel k svojim varovancem in zaukazal odhod. Začuda ni bilo nobenih protestov; veselo so me gledali, si oprtali nahrbtnike in z nestrpnim režanjem čakali name. Tudi mamice so se mi zdele veliko bolj prijazne. No, sem pomislil, verjetno jih je divjanje vendarle malo ukrotilo in pomirilo. In sem si na rame zadel nahrbtnik.

Ko smo hodili nazaj, nekaj ni bilo čisto v redu. Malčki, ki bi morali po vsej logiki biti utrujeni, so ves čas veselo skakali okrog mene in se mi prijazno — tako se mi je vsaj zdelo — nasmihali. Nasprotno pa sem bil jaz vedno bolj utrujen in nazadnje sem nahrbtnik lahko nosil le še z največjo muko. Da, da, popoldanski spanec človeka čisto ubije; to sem opazil na lastni koži.

Otroci pa so še vedno veselo rajali.

* * *

Ko nas je šofer zagledal, se je vidno postaral. Tudi jaz — pogledal sem se v vzvratno ogledalo — nisem bil videti dosti boljši. Vendar je bila vožnja domov začuda mirna. Otroci in mamice so bili lepo tihi in pridni, nekaj so se pomenljivo nasmihali in vsake toliko časa me je kdo prišel vprašat, če sem kaj utrujen in če me morda ne boli hrbet. Res, nenavadna sprememba, ta nenadna skrb zame. Skušal sem si pojasniti ta pojav, pa nisem mogel najti nobene druge razlage kot to, da je avtoriteta kljub vsemu avtoriteta in da so nazadnje le uvideli, da brez mene pač ne morejo. Da se me ne da kar tako vleči za nos. Da nisem »po župci priplaval«. Da vendarle nekaj pomenim. In še bi lahko našteval...

V tej veri sem se vrnil v užaljeno Sarino naročje.

* * *

Ko sem zvečer pred spanjem pospravljaj nahrbtnik, sem našel neko drugo pojasnilo za popoldanski nenavaden pojav. Nahrtnik je bil poln kamenja.

odmevi

DRAGO PLANINARJENJE

Skupina planincev — železničarjev iz Zagreba je 6. septembra odšla na pot na Triglav, ki jih ni vodila le na najvišjo jugoslovansko goro, ampak iz Aljaževega doma v Vratih mimo Staničeve kočice, Triglavskega doma na Kredarici na vrh ter od tod mimo kočice Planika, Tržaške kočice na Doliču, prek Hribaric mimo kočice na Prehodavcih, po dolini Triglavskih jezer, mimo kočice pri Jezerih in Komne v Bohinj. V vseh kočah, ki smo jih obiskali, je skoraj zgleden red, malone vse so lepo urejene in nekatere od njih pred kratkim prenovljene. Tudi osebe v njih je prijazno. Vendar moram poudariti, da je v primerjavi s prejšnjimi leti bilo letos v naših gorah manj domačih planincev. Po mojem mnenju so vzrok previsoke cene za storitve. Najprej naj omenim, da je za prevoz iz Mojstrane do Aljaževega doma v Vratih višja cena kot za prevoz od Bohinjskega jezera (hotel Zlatorog) do Lesc. Za prtljago je enaka cena na proti Ljubljana—Kranjska gora kot Jesenice—Mojstrana. Kje je tukaj logika — in ali je logično, da je prevoz prtljage z Jesenic do Mojstrane samo za 50 dinarjev cenejši od prevoza potnika? V gorah stane čaj v planinskih kočah od 300 do 500 dinarjev, kar pomeni, da stane liter čaja od 1500 do 2500 dinarjev. Navadna juha stane, na primer od 800 do 1000 dinarjev.

Visoke cene, za katere po mojem mnenju ni opravičila, so »nagnale« domače planince, da so letošnje poletje hodili po nižjih gorah ali po gorah proti vzhodu ali jugu naše domovine, kjer so cene precej nižje. Če je že tako, bi bilo treba za domače planince nekaj storiti, ne pa jih izenačevati s planinci iz tujine. S tem onemogočamo našim ljudem množičnejši obisk naših gor, čeprav je znano, da so gore vir zdravja.

Posebej moram poudariti, da je gostoljubnost oskrbnikov in osebjia v kočah po Julijskih Alpah ustrezna.

Upam, da bo teh nekaj vrstic spodbudilo odgovorne dejavnike, da v prihodnje ne bodo želeli — tako kot letos — veliko zasluziti predvsem z dviganjem cen.

Josip Sakoman

Zakaj na Planinski vestnik ne bi opozorili planinskih tovarišev, ki na našo revijo še niso naročeni?
Zakaj jim ne bi na planinskih izletih in sestankih svetovali, naj se naročijo na našo planinsko revijo?

BAVŠICA POD DROBNOGLEDOM

Poletje v Bavšici, morda najlepši ledeniški dolini v Julijcih, je kratko. Toda to kratko poletje dolino vsaj za ta kratki čas napolni z življenjem. Redkim domačinom, ki jih že lahko preštejemo na prste ene roke in ki še vedno vztrajajo v trdem življenju na borni zemlji, bolj ali manj pogostim obiskom lastnikov počitniških hišic, ki so zamenjale nekdanje senike, hleve pa tudi kar stanovanjske hiše, se že skoraj deset zadnjih poletij pridružuje dobra stotinja mladih planincev, ki pridejo sem v Bavšico z vseh koncev Slovenije na različne oblike planinskega šolanja v organizaciji Mladinske komisije pri PZS. Čeprav so obljuje, da bo dotrajane šotore, kjer tečajniki v času tečajev bivajo, ter kuhinjo z jedilnico, katere industrijski barakarski videz nikakor ne sodi v dolino, zamenjala trdnejša streha, stare že dobri dve leti, je v Bavšici še vedno vse po starem.

V koncu doline, ob poti na Bavški Grintavec, so tudi letos stali šotori, ki — milo rečeno — dežja ali nevihte še slutiti niso smeli. Je že tako, da je ob poplavi »iad«, iger in »igric« planince najlaže odpraviti z »ni denarja«. Če pa ga že dobimo, potem veselo gradimo »planinske hotele«.

Ni moj namen pisati o planinskem gospodarstvu; rade volje ga prepuščam planincem, ki se z njim ubadajo v vseh mogočih in nemogočih okoliščinah. Pač pa bi rad planinski javnosti posredoval nekaj svojih misli in pogledov na vzgojo vodniškega kadra, zlasti mladinskega.

Nemara bo že desetletje, kar sodelujem na akcijah MK pri šolanju mladinskih vodnikov. Lahko trdim, da se je v tem času nabralo kar nekaj izkušenj, slabih in dobrih, da smo šolanju mladinskih vodnikov vsaj skušali dati nove oblike, vsebine pa tudi načine in nam je morda vsaj včasih tudi uspelo. Za pričujoči zapis sem se odločil tudi zato, ker bi rad zvedel, slišal ali prebral, kaj o tem menijo, vedo ali razmišljajo drugi, ki so tako ali drugače povezani s šolanjem mladinskega vodniškega kadra. Vse skupaj naj bi vodilo h kvalitetnejšemu delu in šolanju.

V slovenski planinski organizaciji »šolata« vodnike dve komisiji, mladinska ter komisija za vzgojo in izobraževanje, če seveda odmislimo gorske vodnike v pravem, klasičnem pomenu besede. Prva šola »mladinske vodnike«, druga »planinske vodnike«. Praktično gre za enak program izobraževanja, kjer pa v nekaterih temah izobraževanja ne vemo, kaj bi radi dosegli s temi vodniki. Tako se, denimo, ne ve, do katere mere je dolžan bodoči vodnik

povsem obvladati tehniko gibanja v gorah, elemente plezanja in alpinizma, samoreševanja in reševanja, smučanja in tudi vodniške tehnike (navedeno velja za tečaje mladinskih vodnikov, tečajev planinskih vodnikov žal nisem imel prilike spoznati). Vsak inštruktor na tečajih nekako sam določa tisto mejo znanja, ki se mu zdi po njegovih presoji potrebna. Ali ravnamo prav?

Še nevarneje je, če gre pri navedenih elementih strogo po »programu šole«. Saj bo potem — glede na to, da prihajajo tečajniki na tečaj s sila različnim tehničnim predznanjem od zelo skromnega do zavidljivega — zgolj »informativno pokazal« elemente tehnike, za vajo je premalo časa, to pa je medvedja usluga za kasnejšo zmedo v gorah, če že ne za kaj hujšega. Menim, da bi moral program šolanja mladinskih vodnikov (tudi planinskih) imeti smiselno, strokovno in slovenskim gorniškim razmeram prilagojen ta »tehnični del«, ki bi ga bili dolžni vsi tečajniki brezpogojno povsem obvladati. Povsem jasen program šolanja je osnova za vso drugo nadgradnjo, vezano na šolanje.

Sedanji način končnega ocenjevanja tečajnikov, ko vodstvo tečaja oceni tečajnike glede na njihovo praktično in teoretično znanje po rangih od vodnika, ki je sposoben samostojno voditi najzahtevnejše visokogorske ture (za naše razmere) pa do vodnika-pomočnika na lažjih turah, ni posrečen. Pravzaprav je pripravljen za to, da tečaj domala vsi tečajniki uspešno opravijo, velikokrat tudi pod geslom »oh, saj potrebujemo tudi društvene delavce; ne bo vodnik, bo pa priden in zagnan društveni delavec«. Vsa čast pridnim in zagnanim društvenim delavcem, vendar povsem nekaj drugega je biti vodnik, in sicer vodnik v gorah, ki ga sam osebno pojmem kot usposobljenega »strokovnega« planinskega ali gorniškega delavca (morda izrazi niso posrečeni). Predlagam, da bi pri vseh teoretičnih in praktičnih predmetih šolanja določili minimum, ki ga mora obvladati tečajnik za uspešen zaključek tečaja. To seveda ni pri nas tako popularna uravnilovka, saj bodo najboljši tečajniki najbrž visoko nad minimumom, za njimi pa se bodo zvrstili drugi. Poleg stalnega dopolnjevanja programa šolanja z novostmi je omenjeni predlog le ena izmed oblik, kako dvigniti kakovost v mladinskih vodniških vrstah, pa četudi nekateri tečajniki pač šolanja ne bodo uspešno zaključili in bo zato kakšen mladinski vodnik manj. Vendar bomo le vedeli, kakšno znanje in sposobnosti premore mladinski vodnik in ne kot sedaj, ko se za ta naziv skrrije tudi siva povprečnost ali ne tako poredkoma še kaj slabšega.

Korak naprej pri šolanju mladinskih vodnikov je bil storjen pred leti, ko je MK

z uvedbo »sprejemnih izpitov« skušala še pred tečajem med kandidati napraviti selekcijo. Ta praksa, ki se je obnesla kot dobra, je še danes v rabi. Predvsem je to pripomoglo k dvigu in izenačitvi ravni domala vseh »planinskih znanj« tečajnikov, kar na tečajih v prvih dneh tečaja bistveno olajša delo, ki je hitrejše, zahtevnejše in bolj poglobljeno.

Trdim, da bi bilo lahko oz. bi celo moralo biti predznanje tečajnikov (tudi poznavanje splošnih planinskih tem) na višji ravni in čimbolj izenačeno, saj bi omogočilo kvalitetnejše šolanje na tečaju. Veliko manj časa bi bilo uporabljenega za osnovne praktične vaje — prav praktičnih vaj in demonstracij pa si glede na izkaze anket tečajniki najbolj želijo ter jim po njihovem mnenju dajo tudi največ novih znanj —, ta čas pa bi namenili zahtevnejšim elementom gibanja v gorah, vodniški tehniki, elementom reševanja. Skratka, čim več praktičnega planinskega »strokovnega dela«.

Planinska društva, ki pošiljajo tečajnike na šolanje, bi pri izboru morala odigrati tudi vlogo nekakega »selektorja«. Na tečaj bi le morali prihajati kandidati z ustreznim znanjem ter telesno tako pripravljene, da brez težav zdržijo napore šolskih tur in vaj na tečaju. Šolanja za bodočega mladinskega vodnika se le ne more udeležiti kdorsigabodi, udeležba na tečaju ne more biti nagrada na vzorno društveno delo, še slabše je na tečaj nekoga poslati z »ukazom«. Brez lastne zavestne želje mladenke ali mladeniča — ob ustreznih sposobnostih seveda — postati mladinski vodnik so rezultati šolanja in kasnejše delo kaj pičli. Na tečajih za mladinske vodnike se je primerilo že celo to, da se je tečajnik šele na tečaju skorajda prvič srečal s pravim gorskim svetom, kar nam seveda nikakor ne more biti v ponos. Šolanje mladinskih vodnikov ni namenjeno učenju prvih korakov v gore, temveč predvsem temu, kako voditi in v planinskem duhu vzgajati tiste, ki te prve korake delajo.

Ena od osnov za nadaljni dvig kvalitete šolanja mladinskih vodnikov je na vsak način inštruktorski kader, katerega znanje bi ob stalnem izpopolnjevanju moralo vsakor biti na višji ravni, pa tudi čim bolj vsestransko. Niso prav poredke težave na tečajih, da je inštruktorjev premalo, kar onemogoča kvaliteten potek šolanja. Še posebej zahteva ustrezno število inštruktorjev sedanji in zgolj »željeni« način šolanja, če ga je sploh mogoče v celoti izvajati.

Lahko utemeljeno zatrdim, da vzgojni center v Bavšici ni slabo opremljen s tehnično opremo, učnimi pripomočki in vsem potrebnim za šolanje na tečajih. Nasprotno, vsega je dovolj in v zadnjem času še ve-

liko novosti. Seveda se ob tem poraja vprašanje ustreznosti prostora v Bavšici — čas je funkcionalnost učilnice žal presel. Upamo, da se bo z novo gradnjo, če bo do nje sploh prišlo, tudi to uredilo.

Nikakor nočem biti krivičen do mnogih velikih uspehov, ki jih je planinska organizacija dosegla pri šolanju mladinskih vodnikov ter njihovem delu znotraj planinskih društev, za katerimi stojijo generacije marljivih planinskih delavcev. Edino vodilo pri nastajanju tega zapisa je nadaljnji dvig ravni šolanja in delovanja mladinskih vodnikov pa tudi drugih kadrov, ki jih sedaj vzgaja MK v šolskem planinskem centru v Bavšici.

Boris Mlekuž

PLANINSKE KOČE ALI PLANINSKE GOSTILNE

Oglašam se vam kar v imenu celotnega Rekreativsko-planinskega društva »Dolga pot« iz Ljubljane. Društvo nima zavirljivo velikega članstva niti nima kdo ve kako dolge dobe delovanja, zato pa se vsak član vsaj enkrat tedensko odpravi na planinski pohod, ki si ga izbere sam, dvakrat mesečno pa se po skupinah za dva dni organizirano odpravimo v gore. Vsi — brez izjeme — smo nekadilci in nealkoholiki in smo seznanjeni z osnovnimi pravili o planinstvu. Vsako leto pa naše društvo organizira v poletnih mesecih tudi tridnevni planinski tabor — letošnji je bil na Pohorju —, kjer se člani seznanjamo z zanimivostmi flore, favne, zgradbe gorstev in sploh vsem, kar je značilno za območje, kjer stoji tabor.

Ta kratka predstavitev naj bo uvod v naš odmev na članek v PV št. 7—8 z naslovom »Planinske kočice ali planinske gostilne«. Članek v celoti podpiramo in se z njim strinjamo ter se pridružujemo osnovni misli, da bi točenje alkoholnih pijač v planinskih domovih ukinili.

V lanski sezoni so bili naši člani priča mnogim nekulturnim, pijanskim slikam v domovih našega planinskega sveta. Pripombe so kar deževale, zato so člani napisali svoje utrinke o doživljanju pijančevanja v naših planinskih kočah. V tem članku, ki je zbir vseh utrinkov, povzeman misli, predloge in pripombe, ki so bile najpogostejše.

Prebral sem petdeset avtentičnih doživetij, ki so pričala o prečutih nočeh, objestnem obnašanju »namišljenih planincev«, nevarnostih, ki so jih povzročali pijanci ter tudi o urejenosti in zanemarjenosti domov.

Slednje je namreč posledica dopuščanja opijanja in objestnega obnašanja in je slika odnosa oskrbnika planinskega doma do osnovnega izročila planinstva. Najpogosteje so v utrinkih omenjene naslednje kočje: Zasavska kočja na Prehodavcih, kočja na Kamniškem sedlu, na Korošici, Loki pod Raduho, Pesek na Pohorju, pa tudi kočji v Tamarju in na Kriških podih je moč zaslediti, čeprav je alkohol kot glavni vir dohodka osnovni potrošni artikel v vseh kočah. Vsi pa smo soglasni, da si enkratni in občasni obiskovalci gora poiščejo za svojo sprostitev takšno kočjo, kjer čutijo, da bodo lahko do mile volje spostili svojo nravo in energijo. Kaj takega nikakor ne bi mogli početi v zavetišču pod Špičko in v kočji na Velem polju, kjer sta oskrbnika z dušo in telesom predana planinstvu. Oba se prav dobro zavedata, kakšne posledice lahko utрпи opit človek, hkrati pa s svojim obnašanjem ogroža tudi druge.

To so bife skupne misli, ki so se pojavljale v vseh napisanih utrinkih, zato sem jih tudi skupno povzel. V nadaljevanju pa sem iz posameznih spisov izpisal najbolj izvirne misli, ki dajo človeku snov za razmišljanje in presojanje. Tako Nuša K. piše: »Ali je človeško življenje res tako malo vredno, da dopuščamo in celo z raznimi pravilniki uzakonjamo takšno ravnanje — točenje alkohola v planinah? Ali nam res pomeni piškav dohodek na račun pijače več kot človekovo življenje?«

Rajko K. razmišlja in ugotavlja: »Opiteži nam v planinah kratijo duševni mir in uživanje planinskega vzdušja podnevi in kradejo prepotrebni počitek ponoči. V obeh primerih ti ljudje spravljajo v nevarnost ne samo sebe, pač pa tudi druge prisotne planince, ki razrvani in nerazpoloženi nadaljujejo svojo začrtano pot. Če se takemu planincu zgodi nesreča, vsak vedno ali skoraj izključno išče vzrok pri njem samem. Z gromkimi besedami poudarjamo njegovo neizkušenost in kažemo na njegovo nezadostno in neprimerno opremo. Nikoli še ni bilo zapisano, da se je nesreča zgodila zaradi preobilice pitja, kaj šele, da bi kdo omenil oskrbnika, ki je to pitje tako toleriral.«

Franci Ž. ogorčeno pravi: »Koče v gorah se spreminjajo v pivnice in tako postajajo moteče za vse tiste, ki si resnično želijo miru in dobrega počutja v naših gorah.«

Malči P. je med drugim zapisala tudi tole: »Alkohol je res kralj! Uspelo mu je priti v planinske postojanke, kjer se šopiri in zagrinja pogled na čudovit svet, na lepote narave. Omamlja ljudi, da ne vidijo, ne čutijo življenja, ki jih obdaja, ki je v njih.«

Trditelj Vlada S. je neizpodbitna, saj pravi, da je malo takih oskrbnikov, ki bi rekli: »Danes ga imaš pa dovolj!«, in dalje ugotavlja, da nas bo problem skrbništva koč še pošteno »tepel«.

V mnogih naših spisih lahko zasledim predloge za odpravo in preprečevanje pijančevanja v gorah. Predlogi so res pestri — od napisnih tabel »Vinjenim vzpon prepovedan« pa do zakonske prepovedi točenja alkoholnih pijač v domovih. Mislim pa, da je pravilna in preudarna izbira oskrbnika ter njegova stimulacija in pravilna motivacija še največ, kar lahko zdaj storimo. Vsekakor pa je največ odvisno od nas, planincev, ki lahko s svojim vedenjem dokažemo, da smo ljudje trdnega značaja, močne volje, zdravih pogledov na življenje in v poštenem odnosu z naravo. Tako bi bilo vse manj bolečih in grenkih občutij, kot jih je zapisala Darinka R.: »Srce se ti trga, ko opazuješ odvrženo stekleno embalažo za vsako večjo skalo ob poti, solze jeze te zapečejo v očeh, ko se spogledaš s krvavo rdečimi in neprespanimi očmi soplaninca in ne nazadnje, v grlu ti zastane beseda, ko v časopisu prebereš notico o smrtnih žrtvah v gorah.«

Vsi smo si edini, da je skrajni čas za trezno razmišljanje in pravočasno ukrepanje, zato se pridružujemo misli, ki jo je zapisal Lado R. na koncu svojega spisa: »Dokler bo alkoholni dinar edina stimulacija za oskrbnika, toliko časa bomo pričali opijanju in nekulturnemu obnašanju v kočah in na planinskih poteh. Nekaj velikega se bo moralo premakniti v tej naši planinski kulturi, da bo naš gorski svet postal spet tista idila iz Kugyjevih časov.«

Podobni citati se pojavljajo v skoraj vseh naših utrinkih, vendar mislim, da je iskric za razmišljanje dovolj. Upam pa, da vse le ne bo ostalo pri razmišljanju.

Vladimir Ribič

iz planinske literature

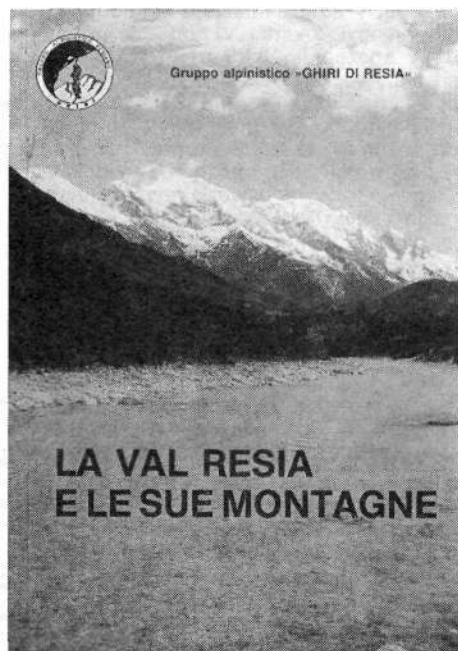
V Rezijo s planinskim vodnikom

Na vrhuncu planinskega poletja, ki se je že rahlo prevešalo v jesen, je zašel na mnoge knjižne police planincev ob meji z Italijo nov vodnik, ki jih bo tokrat popeljal v hribovski svet nad Rezijo. Gruppo Alpinistico Resiano »Ghiri« — »Polhi iz Rezije« so ob izdatni finančni pomoči skupnosti gorskih občin ob dolini reke Bele in Kanalske doline izdali vodnik pod naslovom »La Val Resia e le sue montagne« — Dolina Rezije in njene gore. Vodnik je resda pisan v italijanščini, a ob pomoči slovarja ter ličnih zemljevidih, s katerimi je vodnik opremljen, ga bo s pridom rabil tudi italijanščine nevešč planinec.

Planinskemu popotniku po Reziji vodnik postreže z dvanajstimi osnovnimi hribov-

skimi turami — opisane so še dodatne možnosti — od prijetnih lahkotnih tur med planinami in pastirskimi stanovi v »predalpskem svetu«, preden se spusti v furlansko nižino, pa do pravih gorskih tur v osrčje, v nebo kipeče Kaninove skupine, ki tako mogočno zapira dolino ob reki Reziji. Opisi tur so obogateni s številnimi podatki, ki popotniku turo ter njeno okolico širše predstavijo in ne ostanejo zgolj pri ozkih planinskih podatkih.

»Rezijanski polhi« so pri snovanju vodnika šli še nekoliko dlje, tako da drobna knjižica z barvno fotografijo Kanina na naslovnici prinaša strnjen prikaz Rezije. Po

kratkem predgovoru prinaša vodnik predstavitev Rezije v osnovnih potezah, sledi geološki opis in klima v dolini med Žrdom in Muzci. Obsežno je predstavljeno rastlinstvo in živalstvo in na kratko tudi sedanji politično ekonomski trenutek Rezije. Oboževalce planinske zgodovine bo zagotovo razveselil vložek o gorskih vodnikih — Rezijanih iz »zlate dobe« osvajanja gora konec prejšnjega stoletja. Predstavljeni so trije najvidnejši vodniki.

Naslednji dve tretjini vodnika pospremita gornika na pot po že omenjenih dvanajstih osnovnih turah. Poleg zemljevidov je vodnik dokaj bogat tudi s fotografijami iz zgodovine gorjancev pod Kaninom, njihovega sedanjega dela in življenja, še zlasti s posnetki posameznih utrinkov na poti po gorah Rezije. »Rezijanski polhi« so v zbiranje podatkov, gradiva, urejanje, oblikovanje in izdajo vodnika ob prostovolj-

nem delu vložili mnogo truda, predvsem z željo, da Rezijo in njene gore postanejo odslej bližje tako italijanskim kot slovenskim planincem. Rezijani obljublajo uradno predstavitev vodnika v Vidmu, ki bo združena z dia-predavanjem o Reziji.

Boris Mlekuž

Wolfgang Lippert: Alpsko cvetje

Cankarjeva založba 1987, 254 strani, 420 barvnih fotografij, 160 risb, 40 zemljevidov razširjenosti

V višku planinske sezone je pri Cankarjevi založbi izšel prevod Lippertovega Alpskega cvetja. Prav gotovo bodo to žepno knjižico radi jemali s seboj na planinske izlete vsi, ki se vsaj malo zanimajo za pisano cvetje naših gora. Poleg priročne oblike je glavna prednost knjižice bogata in kakovostna slikovna oprema.

Zasnova priročnika je prilagojena manj zahtevnemu uporabniku. Rastline so razvrščene glede na barvo cvetov na pet skupin. Kje so opisane cvetlice z modrimi, rumenimi, rdečimi, belimi ali zelenimi cvetovi, najdemo že s prelistavanjem knjižice, saj se barva cvetov ujema z barvo listov priročnika. Skratka, velika možnost je, da rastlino prepoznamo po sliki, kar je gotovo najpreprostejši način določevanja. Medtem ko so fotografije na desni strani, so na levi zbrani podatki o cveticah. V zgoščeni obliki bomo zvedeli kar precej: poleg najobičajnejšega slovenskega in veljavnega latinskega imena ter družine, kamor rastlino uvrščamo, je vsaka vrsta na kratko opisana. Z opisom lahko potrdimo ali ovržemo prvotno določitev, za razumevanje botaničnih izrazov pa so v dragoceno pomoč skice na zadnji notranji strani ovitka. Nadalje zvemo še, kdaj rastlina cveti, na kakšnem rastišču uspeva in kje je razširjena. Za vsako vrsto, ki v Sloveniji ne raste, je to še posebej opozorjeno. Zlasti se razveselimo opomb o podobnih vrstah, s katerimi bi prepoznano cvetlično lahko zamenjali, pomembnejši razlikovalni znaki pa so prikazani s preprostimi, a zelo nazornimi skicami. Zavarovane, ogrožene in strupene rastline označujejo posebni simboli.

Fotografije so tehnično brezhibne, njihov namen je predstaviti rastlino.

Avtor knjižice, botanik dr. Wolfgang Lippert, je znan po uporabnih botaničnih priročnikih in knjižicah, ki je pred nami, nam to v vsem potrjuje. Delo sta prevedla priznana slovenska botanika Tone Wraber in Milan Lovka.

Ponovno ugotavljamo (kot že pri podobnih prevodih), da je izbor rastlin naravnano na celoten alpski prostor in zato marsikatera vrste, ki uspeva v Južnoalpinskih Alpah, torej v naših gorah, ne bomo našli. Skoraj

tretjina v knjižici predstavljenih vrst v Sloveniji ne uspeva! To je pač usoda prevodov in posledica dejstev, da si tako bogato ilustrirane izdaje, kot kaže, sami ne moremo privoščiti. To pomanjkljivost prevajalca uspešno rešujeta pri opisu podobnih vrst in pri razširjenosti, kjer vedno posebej poudarita, kadar rastlina v Sloveniji ne uspeva. Kljub temu se vprašamo, ali morda le ne bi bilo možno po dogovoru z založbo vključiti nekaj značilnih vrst iz domačih gora.

Na koncu knjižice so še zgoščeno predstavljeni vegetacijski pasovi in združbe v Alpah, zelo koristen pa je seznam rastlin, v katerem so zbrana vsa slovenska in latinska imena cvetlic, omenjenih v priručniku. Uporabljali ga bodo zlasti tisti, ki poznajo ime rastline in bi si jo radi ogledali na fotografiji ali preverili njen botanični opis. Z imenom si bomo tudi pomagali, kadar se ne bomo mogli odločiti za ustrezno barvo cveta (npr. pri brezvečnicah ali rastlinah, ki se jim med razvojem barva cvetov spreminja ipd.). Znotraj barve cvetov so rastline razporejene po družinah, vendar je razporeditev drugačna, kot smo jo vajeni iz slovenskih določevalnih ključev, zato bo vsak, ki bo v grobem prepoznal rastlino, rad pokukal v seznam imen.

Zaradi nazornosti, strokovnosti in bogate fotografske opreme je priručnik zelo uporaben in ga priporočam vsem planincem, ljubiteljem cvetja, predvsem pa gorskim stražarjem. Tudi cena 12 000 dinarjev je glede na kakovost dokaj primerna.

Peter Skoberne

Pet zakladnic velikega snega

Založba Obzorja iz Maribora je svojo zbirko Domače in tuje gore obogatila z novo knjigo Braca Zavrnikova Pet zakladnic velikega snega. To je že 30. knjiga po vrsti, ki krasi knjižno polico, na kateri se vrste berila iz te zbirke. Seveda gre tu tudi zahvala za tako dejanje Frančku Vogelniku, uredniku te zbirke, ki z vztrajnostjo, potrpežljivostjo, velikim znanjem s področja slovenske literature in posebej slovenske planinske literature išče nova besedila med našimi priznanimi alpinisti, odpravarji in planinci. Reči je treba, da je doslej imel pri tem srečno roko in bi bilo želeti, da bi to plemenito vztrajnost ohranil tudi v prihodnje.

V prezentacijsko vsebino prav gotovo sodi ugotovitev Franceta Forstneriča, ko pravi: V knjigi Pet zakladnic velikega snega gre torej za »leposlovno premišljanje sveta in človeka v njem, pri katerem ni poudarek na komuniciranju novinarskih empiričnih dejstev, količin, časov, razdalj, tudi ne statističnih in socioloških dejstev, temveč na sporočanju subjektivnih poročevalčevih

misli, občutkov, čustev, spoznanj — to je torej eminentno samoizpovedovanje in samospoznavanje v smislu tistega na Slovenskem v sodobnosti dovolj uveljavljenega potopisja, ki ga je pokojni Primož Kozak ob svojem Petru Klepcu v Ameriki opisal približno takole: Ko potujemo v tuje kraje, potujemo v bistvu vedno k sebi in vase.«

Braco Zavrnik je bil namreč član alpinistične odprave na Jalung Kang leta 1985. Bil je z njo kot novinar Večera in tednika 7 D. Vsebinska, zapisana tako rekoč na mah, je strnjena zabeležka doživetij novinarja s poti, ki drži prav pod vrh velike zasnežene gore, in vsega tistega, kar je srečal ob poti, v sebi samem in v ljudeh, ki so bili njegovi tovariši v dobrem in hudem ter v spoznanjih, ki mu jih je natrosil v novinarjevo radovedno beležnico tuji svet pod himalajskimi gorami. Sam je dejal, da je tako rekoč vsebina privrela iz njega in da je zorenje le-te trajalo prav toliko časa, kot so trajali vtisi, spoznanja in doživetja. Treba je bilo le ustvarjalnega zanosa, ki ga je v njem kar dobršno mero — in tako je nastala knjiga z žlahtno literarno, reportersko doživljajsko novinarsko snovjo, ki jo bodo bralci prav gotovo veselili. To še prav posebej zato, ker je tudi ta dogodek povezal kontinuiteto življenja take literature pri nas, ki ima že dragoceno tradicijo.

M. K.

Brevir prostega plezanja

V planinski založbi Rudolf Rother v Münchnu je izšla knjiga Heinza Zaka in Wolfganga Göllicha »High Life« s podnaslovom »Športno plezanje po svetu«. To je tako za športne plezalce kot za alpiniste nad vse zanimivo delo, za proste (ali športne) plezalce pa že kar pomembna knjiga, ki je izšla ob pravem času: zdaj, ko posebno varstveniki okolja (predvsem seveda gorskega) vse pogostejše govorijo o škodljivih vplivih športnega plezanja in uporabe pripomočkov na gorsko naravo, saj se nekateri bojijo, da bi se spremenil z magnezijo pomazan videz gor, drugi (ti bolj upravičeno povzdigujejo glas) pa opozarjajo, da bi prosti plezalci, ki plezajo vsepovsod, utegnili ogroziti nekatere vrste gorske favne in flore, skrite v doslej nedostopnem skalovju. Knjiga je dragocena, ker avtorja glavnih prispevkov pojasnjujeta marsikaj, kar je bilo doslej sporno. Je pa predvsem lepa: ne samo zaradi atraktivnih fotografij, ampak tudi nenavadnih opisov plezalcev v vsakršnih stenah, apnenčastih, granitnih, peščenjakovih in vseh drugih, ki imajo najrazličnejše oblike in so vsakršnih velikosti. Poleg obeh glavnih avtorjev so sodelovali s prispevki še drugi plezalci iz Zvezne republike Nemčije, Avstrije, Nemške demokratske republike, Italije, Švice, Francije,

Anglije, ZDA in Avstralije, med njimi nekateri vrhunska imena prostega plezanja. Zato je to knjiga, ki pravzaprav ne bi smela manjkati v nobeni knjižnici prostega plezalca (in poleg tega še kakšnega alpinista), ki hoče seči prek obzorja svojega lastnega udejstvovanja.

Knjiga »High Life« obsega 216 strani s 95 barvnimi in 67 črno-belimi fotografijami in štirimi barvnimi preglednimi zemljevidi. Stane 68 zahodnonemških mark.

Karta občine Šentjur

Geodetska uprava občine Šentjur je izdala in založila pregledno karto občine v turistični izdaji (naklada 2500 izvodov) v merilu 1:50 000. Na zadnji strani so natisnjeni podatki o občini in posameznih KS ter pregledni načrt središča Šentjurja s seznamom ulic.

Planinska pota so vrisana na jugu in severu. V južnem delu karte je vrisana trasa planinske poti XIV. divizije, ki se v tej občini prične malo za planinskim domom (902 m) na Bohorju. S Stare Zage je speljana označena sevniška trimška planinska pot, ki je vrisana le na občinski karti Sevnica. Drži pod Vrh Možnice, mimo lovskega doma »Bohor« (842 m) — do njega je okoli uro hoje — dalje na razgledno Skalicco (951 m) in od tu na V. Javornik (1023 m) ter pri Škofovem križu na cesto. Enako je del te poti s središča Planine speljan čez Golobinjek v Dol. Planina pri Sevnici je kontrolna točka TV poti, ki pride sem z Vrha nad Laškim. Teh oznak na karti ni najti. V zgornjem delu je trasa poti XIV. vrisana precej dobro, razen pri ribnikih se kljub opozorilu prenaša napaka.

Kolikor je znanega o planinski poti Celjske čete (prej Pot 1. celjske čete), se ta konča v Šentjurju. Prav tam blizu občinske meje stoji četi posvečen spomenik (Križpotje, 554 m). Od leta 1972 drži vse od razcepa CČ in XIV. na zahodnem robu karte čez Resevno, Šentjur, Rozaljšo in Blagovno Savinjska pot.

Z železniške postaje Dolga gora (ne Lipoglav) pridemo nad predor in tod drži označena planinska pot Loče-Boč. Planinska karta Posavja ima tega več vrisanega. Kot turistična karta bi lahko imela zadaj (prostor je še) kakšne opise turističnih zanimivosti (pl. dom na Resevni, lovske kočice, ribiška domova, Rifnik). Karta bo s pridom služila pri hoji vsakemu planincu in drugemu obiskovalcu, večjemu branja karte, če si bo sam izbiral cilje. Teh je kar precej, čeprav tod ni goste mreže označenih poti. Izlet na Uršulo (461 m) iz Dramelj je bil, na primer, некоč po označeni poti, ki je danes lepo vidna iz avtomobilske ceste.

B. J.

Gorsko padalstvo

Helmut Walder, Wolfgang Müller: Alpines Gleitschirmfliegen; 150 strani, 20,50 zahodnonemških mark; Odyssee-Alpinverlag Wolfgang Müller, Jakob-Huber Str. 38, 8034 Germering, Germany.

Gorsko padalstvo se je že dokaj razširilo po alpskem svetu in po drugih evropskih gorah, marsikje imajo že šole in tečaje gorskega padalstva, ker pa je to zdaj eden od modnih športov, je seveda še zanimivejši. Zdaj je mogoče tudi že kupiti prve »vadžnice« takšnega padalstva. Knjigo, ki je pred nami, sta napisala vrhunska plezalca in navdušena padalca, v njej pa opisujeta osnove te nove športne zvrsti. V zgoščeni obliki so nanizane vse pomembnejše informacije, ki jih potrebuje posebno začetnik, da bi se naučil letalske tehnike. Številne skice, barvne in črno bele fotografije dopolnjujejo tekoče napisano besedilo.

Seveda pa je treba posebej opozoriti, da niti ta niti katerakoli druga knjiga ne more nadomestiti nujno potrebnega tečaja. Brez solidne praktične izobrazbe in brez zadostnih izkušenj v dolinah ter na vadbenih terenih naj bi s padalom nihče ne startal v hribih.

Razstava razglednic

11. septembra so v mozirski galeriji v počastitev praznika občine odprli razstavo razglednic Gornje Savinjske doline. Z nagovorom jo je odprl Aleksander Videčnik, mlada harmonikarja sta pa zaigrala za uvod nekaj pesmi. Govornik je poudaril pomen tega dragocenega kulturnega izročila o preteklosti in boju za slovenske napise ter slovenska imena naših krajev. Mnogo je bilo na razstavi razglednic gora in koč, ki jih je založila nekdanja Savinjska podružnica SPD, pa mnogi naši napredni trgovci in nekateri samozaložniki. Nekateri fotografije imajo izredno vrednost kot dokument in kot umetniška fotografija, saj so skrbno izbrani izrezi, ki so jih snemali na drage plošče. Razglednice je skrbno izbral iz svoje bogate zbirke gornjegrajski zbiralec Janez Mavrič. Sam se je tudi prav na ljubiteljski način potrudil z napisi in pripisi k njim (vse na roko!). Veliko dela je vložil, saj je bilo razstavljenih okoli 900 primerkov. To je ena od prvih takih razstav v tej dolini. Razstavo si je bilo vredno ogledati in tudi v čem posnemati tako pri izbiri motivov za naše kočice kot pri založništvu, seveda pa je treba vse prestaviti v današnji čas. Razstava sovpada v čas 150-letnice rojstva dr. Johanna Frischaufa, ki mu je bilo s Kocbekom in Aškercem odmerjeno častno mesto.

B. J.

društvene novice

Tabor ob Planšarskem jezeru

PD Lisca iz Sevnice je letos že petnajstič pripravilo planinski tabor: mlajši planinci, pionirji in mladinci smo od 19. do 28. julija preživeli deset prijetnih dni ob Planšarskem jezeru na Jezerskem.

Vodstvo tabora nam je za vsak dan pripravilo zanimiv program, na vse ture pa smo se že prejšnji večer temeljito pripravili. Da bi si nabrali kondicijo, smo že prvi dan po prihodu odšli na Ledine. Tura ni bila prezahtevna, vendar smo se le morali preizkusiti tudi v hoji ob jeklenici. Naslednja daljša tura je bila že preizkušnja naše vzdržljivosti, saj smo se povzpeli na 2132 metrov visoki Storžič. Na vrhu smo z vrvjo krstili tiste, ki so se to pot prvič povzpeli na tako višino. Prišli smo tudi na vrh Virnikovega Grintovca, kamor nas je pot vodila ob državni meji z Avstrijo in od koder je bil lep razgled na Koroško, na vrhove Kamniških Alp in tudi na naš tabor. Čeprav smo za konec nameravali iti na Kočno, nam je načrte prekrizalo slabo vreme, tako da smo se povzpeli samo do Češke koče.

Pozne popoldneve, ko smo se vrnili s tur v tabor, smo preživeli ob športnih in družabnih igrah. Ob prostih dneh smo na sprehodih po okolici spoznali znamenitosti Jezerskega, ob slapu Čedca pa smo se naužili lepote še nedotaknjenih gorskih vod. V taboru smo tudi ponovili in preizkusili znanje o varni hoji v gorah, o nesrečah in prvi pomoči ter se urili v poznavanju in zavezovanju najpomembnejših vozlov, ki jih potrebujemo v gorah.

Irena Dvojmoč

Krajski park

Predsednik PD Kranj Franc Ekar je poslal predsedniku SOb Mozirje pismo z naslednjo vsebino:

Dovolite, da Vam na podlagi sklepa redne seje UO Planinskega društva Kranj z dne 1. 8. 1987 posredujemo pobudo, da bi vsaj ožje območje okolice oz. t. i. »osi« okoli Savinjskega sedla, ki zajema območje Ledin, Češke koče — Ravenske Koče, Okrešlja ter avstrijski del Belske

Kočne zajeli v krajinskem parku. Ugotavljamo, da so ti predeli še neokrnjeni in da so tam izjemne naravne vrednote, ki so velikega pomena in se kažejo v lepoti, atraktivnosti...

V skrbi za čim doslednejšo ohranitev naravne dediščine predlagamo, da bi aktivirali razpravo med predstavniki občin Mozirje, Kamnik, Železna Kapla in Kranj. Kranjska občina naj bi bila v prvi fazi tudi sklicatelj osnovnega razgovora. Ob tem naj bi proučili, kaj je že bilo narejeno v obdobju od 1960. do 1970. leta, upoštevali pa naj bi tudi mnenje uporabnikov v predlaganem območju parka.

Predlagamo, da bi bil za prvo srečanje zadolžen predsednik SO Kranj Ivan Torkar. V prepričanju, da bo napredna in aktualna pobuda oživela, se Vam vnaprej najlepše zahvaljujemo in Vas planinsko pozdravljamo.

Praznovanje planincev iz Rovt

Planinsko društvo Logatec, sekcija Rovte, ki šteje okrog 45 aktivnih članov, je v okviru občinskega praznika občine Logatec 12. septembra slavila svoj delovni uspeh. Tega dne so na Vrh nad Rovtami odprli nov planinski dom. Dom so sami in ob pomoči delovnih organizacij in posameznikov začeli graditi leta 1986. Stoji na lepem kraju na najvišji točki v občini, na višini 884 metrov, z lepim razgledom celo na Julijske Alpe. Na kraju, kjer stoji dom, je stikališče več planinskih poti. Tod peljejo Notranjska in Logaška pot, Loška in Mladinska pot, tam blizu, čez Lavrovec, pa Evropska pešpot.

Koča je v celoti lesena, meri po površini 54 m² in se lepo sklada z okoljem. Ni še v celoti končana, je pa izdelana do take faze, da je primerna za sprejem gostov.

Potovanje na Durmitor in Taru

Po zelo uspešnem petem potovanju na Durmitor in Taru, na katerem je v dveh skupinah od 19. do 26. julija in od 15. do 22. avgusta letos sodelovalo 85 planink in planincev z Bleda, iz Bohinjske Bistrice, Domžal, Jesenic, Kočevja, Ljubljane, Maribora, Murske Sobotne, Sežane, Tržiča in Titovega Velenja ter Čakovca, Ravne gore, Reke, Skrada, Varaždina in Zagreba, organizirajo Varaždinci prihodnje leto še to potovanje po Durmitorju in Tari, na kate-rega že zdaj vabijo.

Udeleženci letošnjega potovanja (enako kot udeleženci takih potovanj prejšnja leta) so tako v anketi kot v knjigi vtisov izredno ugodno ocenili to potovanje: tridnevno splavarjenje po Tari od Djurdjeviča Tare do Ščepan polja, ogled jezer, vzpon na Bobotov kuk (2523 m) za vrnitvijo v Zabljak

Ali že premišlujete o novoletnih darilih?

Ali navdušenemu planincu ne bi mogli podariti celoletne naročnine na Planinski vestnik, več kot 500 strani izbranega planinskega branja?

mimo Ledene pečine, vzpon na Crveno gredo in obisk Malega jezera, nadalje vzpon na Savin kuk (2212 m) ter izlete na Čurovac (1625 m) in Biogradsko jezero na gori Bjelasici pri Mojkovcu. Predzadnji dan je bil rezerviran za ogled legendarnega Tjentišta in Sutjeske ter za vzpon na Maglič (2397 m), najvišji vrh Bosne in Hercegovine. Po teh vzponih bo tudi prihodnje leto za planince in vse udeležence tega potovanja ob Trnovačkem jezeru planinski piknik. Potovanje se bo končalo osmi dan zvečer na zabavi z glasbo v Kutini.

V šestih efektivnih dneh (dva se izgubita za potovanje) tridnevno splavarjenje po Tari, vzponi na durmitorske vrhove, ogledi jezer, srečanja s pastirji na njihovih planšarijah in poleg vsega tega še vzpon na Maglič: to je zares veliko. Prenočevanje je zagotovljeno v hotelih. Pot je natančno preštudirana in že preverjena na petih potovanjih. Avtobus, s katerim se vozijo potniki na tej turi, ima klimatske naprave.

Za to že tradicionalno potovanje sta prihodnje leto predvidena dva termina: od 2. do 9. julija in od 6. do 13. avgusta. Natančnejši program in druge podatke je mogoče že zdaj dobiti na naslovu: Tomislav Jagačić, Slavenska 19, 42000 Varaždin, telefon (042) 47 512.

Počitniški dnevi mladih planincev

Mladinska komisija pri Planinski zvezi Slovenije je julija in avgusta, med šolskimi počitnicami, pripravila vrsto taborov in tečajev, ki so po ocenah komisije lepo uspeli.

Po zapisnikih Mladinske komisije, ki smo jih dobili, so bile letošnje poletje v Bavšici tri izmene tečajev za mladinske planinske vodnike in letnih razmerah, ki se jih je udeležilo 75 tečajnikov oz. vrste slovenskih planinskih društev. Opravili so teoretični in praktični del tečaja, se povzpeli na več okoliških vrhov in opravili več tur. Tečajniki so bili z organizacijo tečajev v glavnem zadovoljni, tako vodstva tečajev kot tečajniki pa so ugotavljali, da so šotori v Planinskem vzgojnoizobraževalnem centru Bavšica, v katerih so spali, tako dotrajani, da niso več primerni za bivanje.

V tem centru (in pod istimi šotori) je bil tudi 12. republiški tabor pionirjev planincev, ki se ga je udeležilo 43 deklet in fantov v starosti od 11 do 15 let iz 19 slovenskih planinskih društev. Mladi planinci so šli na več lažjih in zahtevnejših planinskih tur ter ob gledanju barvnih diapozitivov poslušali več predavanj o domačih in tujih gorah.

Dva seminarja so imeli v Bavšici mentorji planinske vzgoje, predvsem pedagoški delavci. Obe skupini sta opravili turo na Briceljnik (2347 m), med potjo pa so praktično pripravili vse tisto, kar je bilo

predvideno v delovnem načrtu seminarja. Mladinska komisija pri PZS je sredi julija priredila na Planini pri Jezeru petdnevni vzorčni tabor cicibanov planincev, ki se ga je udeležilo 33 cicibanov, dva pionirja in osem vzgojiteljic iz vzgojnovarstvenih organizacij. Tak vzorčni tabor so letos organizirali prvič, in sicer zato, da bi se pokazalo, ali v prihodnje (nemara že prihodnje poletje) udeležene vzgojiteljice lahko same organizirajo cicibanske taborje. Na letošnjem taboru so mladi planinci opravili (zaradi dežja samo) dve turi, in sicer na Pršivec in na planino Laz, okrog svojega tabora pa so zvedeli marsikaj o planinski opremi, prehrani, vremenu, rastlinah in živalih v gorah — in se nasploh lepo zabavali.

Delovnih je bilo 67 udeležencev letošnjega planinskega mladinskega delovnega tabora na Poreznu, ki je trajal skoraj ves mesec julij. Največ mladih planincev je delalo na Poreznu, kjer so obsekavali drevje in pospravljali vejevje, sekali grmovje, gradili pastirsko kočjo, postavljali čredinke ter opravljali gradbeniška dela. Poleg tega so na Cerkljanskem vrhu postavljali čredinke in zasipavali cevi, v okolici Krnskega jezera pa čistili smeti in v Trenti urejali stezo. Glavno delo je bilo čiščenje zaraščenih površin, last pašne skupnosti; mladinci so očistili približno deset hektarov pašnih površin, ki jih je že preraščal gozd. Tudi v letošnjem letu je bila udeležba na tem planinskem taboru mednarodna, saj je sodelovalo 11 prostovoljcev iz Belgije, Nizozemske, Velike Britanije, Zvezne republike Nemčije in Italije. V okviru sodelovanja med mladimi planinci evropskih držav je Mladinska komisija PZS poslala na mednarodni tabor v Burgberg v Zvezni republik Nemčiji štiri planince, ki so osvojili zlati znak pionir-planinec. Na poti so bili od 12. do 19. julija, na taboru pa so mladi planinci iz več evropskih držav plezali (nekateri od njih prvič v življenju), se vozili z gumijastim čolnom po reki, hodili na planinske izlete in se smučali s kratkimi smučmi. Kljub tako bogatemu programu pa pionirji niso bili preobremenjeni in preutrujeni zaradi tur, saj je vse potekalo nekako igravo, počitniško in zato nadvse privlačno.

Kmetije odprtih vrat

Le še severne strani širšega ljubljanskega območja ne omejuje kakšna izmed evropskih pešpoti. To pomeni, da se »pešpotniki« kar precej časa zadržujejo v okolici Ljubljane. Tistim, ki so se odločili za E-7, priporočamo zanimivo novost: kmetije odprtih vrat. Največ jih je posejanih po Polhograjskem hribovju; sicer pa izberite sami, na voljo je deset takih mest:

Antonija Kožuh, Črni vrh 25, Polhov Gradec; Silva Kraševac, Selo nad Robom, Rob; Štefan in Manca Kozjek, Koreno nad Horjulom; Franc Praznik, Podsmreka pri Velikih Laščah; Janez in Milojka Sečnik, Setnik nad Polhovim Gradcem; Janez Škof, Babna gora, Polhov Gradec; Janez Marolt, Selo 6, Polhov Gradec; Ludvik Rus, Srednji vrh 11, Polhov Gradec; Alojz Trobec, Setnik 20, Polhov Gradec; Jernej Malovrh, Setnik 34, Polhov Gradec.

(Po Obvestilih)

Z Ongrački v Tatre

Gremo v Tatre! Tako smo se odločili že lani. Še med pripravami na ta naš letni tabor smo se s pomočjo Mirka Fetiha in Draga Kozoleta seznanili z velikim ljubiteljem naših gora in dobrim poznavalcem Tater ing. Ladislavom Jirasko, ki nam je v svoji domovini hitro in učinkovito rešil marsikatero odprto vprašanje. Postali smo dobri prijatelji in upamo lahko, da mu bomo dobro vrnili z dobrim.

Že doma smo se dogovorili, da bomo zlezli na najpomembnejše vrhove Tater. Stroga kontrola in možnost zasluzka pa sta spremenila Tatre v težko dostopne vrhove, čeprav se po višini ne morejo primerjati niti z našimi Julijci. Vodniške tarife so tudi za naše žepa kar visoke, tako da mnogi ne vztrajajo za vsako ceno priti na vrh, recimo, Lomnickega štita. Tako se je naš program krčil iz dneva v dan, čeprav je treba reči, da manjših vrhov, dolin in jezer ni bilo težko doseči po dobro markiranih poteh, ki so na široko shojene in tako polne ljudi, da se sploh ni mogoče zgubiti. Povzpeli smo se na Ostrvo, ki z višine 1980 m zre na Štrbske pleso, opravili vzpon na Slavkovsky štít (2452 m), eni od naših članic pa je uspel še vzpon na drugi najvišji vrh, na Lomnický štít. Vreme, ki je bilo za avgust skoraj nepredvidljivo, nas je presenetilo na vsakem koraku. Zbudili smo se v jasnem jutru, nato je prišla megla, oblaki so zaprli pogled na vrhove, pa spet sonce, ko smo grizli v breg gore, jasna noč, proti jutru pa ropotanje dežja po platnenih strehah. In za konec še pravi snežni vihar, ki je pobelil Tatre in nas pospremil proti Pragi.

Moj prispevek je bolj informacija o Tatrah, lahko pa pomaga vsem, ki boste v prihodnje načrtovali pot v gore ČSSR.

Hrana je za naše razmere poceni, le na vrsto se je treba privaditi in izlet postane kar naenkrat zanimiv. Čakaš povsod, lepo v vrsti. Sporazumevanje ni problematično.

Poti v gore so polne. Ljudje hite gor in dol, kot mravlje so. Tih hodijo mimo, skoraj brez besed so in le redki odzdravijo na naše pozdrave. Druge navade, če to sploh so. Le pogledi na našo opremo nam dokazujejo, da so nas sploh opazili.

Med njimi je veliko vzhodnih Nemcev, Poljakov, Madžarov in seveda Čehov in Slovakov, ki so med vsemi še najbolj pripravljeni na pogovor. Na vrhovih ni vpisanih knjig, štampiljk, pogrešamo našega Knafeljca. Seveda so poti označene z rdečimi (grebenskimi), zelenimi, modrimi in oranžnimi markacijami. Gibanje je dovoljeno samo po označenih poteh, velja zelo strog režim, ker je to območje narodni park. Čisto je, ni hrupa in v soncu se vsi ti ogromni kupi granita prav prijazno blešče. Planinskih koč si nismo posebej ogledovali, na zunanje so prav čedne, povedali pa so nam, da je prenočišče zelo težko dobiti in ga je treba tudi že prej rezervirati. Popusta z našo planinsko izkaznico ni in tu nas čaka z našimi prijatelji iz Češke še veliko dela.

Posebna pozornost velja obisku Češkega raja. V neposredni bližini Prage smo pri kraju Turnov oziroma Jičini obiskali območje, ki se imenuje Hruha skala. Peščeni stolpi, visoki od 30 do 100 metrov, nudijo obilo plezalskih in fotografskih užitkov, poti pa so speljane tako, da omogočajo prelepe sprehode med oblikami narave in po njih, čudovite narave, ki se je tu igrala z vodo in peskom.

V Tatranski Lomnici so poleg hotelov (rezervacije eno leto vnaprej) tudi trije kampi. Mi dajemo prednost Euro kampu z bungalovi in urejenimi sanitarijami, tuši, mrzlo in toplo vodo, trgovino in restavracijo. V bližini je zanimiva podzemeljska jama, zelo zanimiv in koristen pa je tudi obisk planinskega muzeja. Za večjo mobilnost pripravljamo uporabo žičnic, gorske železnice, železniške povezave vseh izhodišč v Tatre. Vse je poceni, motijo le kolone turistov, ki jih srečaš povsod.

Tako! Mi smo Tatre doživeli. S pomočjo Lada in Silva smo se pretolkli skozi naš poletni članski tabor, vtise bomo strnili v septembru, vsem, ki boste obiskali Tatre, pa veliko uspeha in potrpljenja.

A. Čičerov

Planinci, oglasite se!

V uredništvo smo prejeli prošnjo, naj objavimo mali oglas, s pomočjo katerega bi nekdo rad ponovno srečal planinske tovariše, ki so mu (očitno) ostali v najlepšem spominu.

Sporočilo se glasi:

»Prosim tri ljubljanske turiste, enega moškega in dve ženski, ki so bili v nedeljo, 13. septembra, na Jezerskem in so ob sestopu na Ledinski poti srečali nekega češko-ameriškega turista, naj pokličejo Lubota Křepinsky na telefon 064/47 290. Lubo Křepinsky, c/o Alojz Golob, Polica 2, Naklo.«

INŠTITUT ZA GEODEZIJO IN FOTOGRAMETRIJO

FAKULTETE AGG, LJUBLJANA, P. O., 61 000 LJUBLJANA, JAMOVA 2
institute for geodesy and photogrammetry at the faculty for civil engineering

Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo FAGG Ljubljana

si je v svojem 35-letnem delovanju pridobil bogate izkušnje pri raziskovalnem, operativnem, strokovnem in konzultantskem delu na področju geodezije, fotogrametrije, kartografije in računalništva in je izvajal zlasti naslednja dela:

IZDELAVA IN TISK KART

- planinske, turistične in avtokarte,
- občinske upravne in planerske karte,
- mestni načrti, karte turističnih centrov in območij,
- karte regij in republike za upravne in druge namene.

FOTOGRAMETRIČNA SNEMANJA IN IZDELAVA NAČRTOV V SPECIALNIH POGOJIH

- snemanje strmih gorskih pobočij in sotesk pri gradnji in kontroli žižnic, mostov, hidrocentral in drugih objektov,
- snemanje umetnih strmin pri zemeljskih delih, kamnolomih, peskokopih,
- snemanje arhitekturnih posebnosti, kulturnih spomenikov in drugih objektov,
- hitro zagotavljanje fotogrametričnih načrtov z ortofotopostopkom.

GEODETSKA DELA

- za potrebe inženirske geodezije pri gradnji zahtevnih objektov, žižnic, mostov, tunelov in podobno,
- v zvezi z izdelavo vseh vrst načrtov.

DRUGA DELA, kot so

- reprodukcijska fotografija,
- kopiranje in razmnoževanje,
- reprodukcija in tisk publikacij.

PLANINSKI JAVNOSTI SO POSEBNO ZNANE NAŠE KARTE

- JULIJSKE ALPE — VZHOD, ZAHOD
- TRIGLAVSKI NARODNI PARK
- POHORJE — VZHOD, ZAHOD
- POSAVSKO HRIBOVJE
- GRINTOVCI

AVGUSTA 1987 JE IZŠLA NAŠA NOVA PLANINSKA KARTA GRINTOVCI

v merilu 1 : 25 000, katere novost je kategorizacija planinskih poti po težavnostnih stopnjah s kratkim vodnikom po planinskih kočah in vrhovih.

GRINTOVCI

Vsem planincem želimo uspešno planinsko sezono in varno hojo in plezanje v gorah.

PROJEKTIVNO PODJETJE KRANJ

KRANJ. Cesta JLA 6 telefon: 21-144

**izdelujemo vse vrste načrtov
visokih in nizkih gradenj
in izvajamo projektantski nadzor**